ביאור הגר"א על תלמוד ירושלמי פאה

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ביאור הגר"א על תלמוד ירושלמי פאה

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ביאור-הגרא-על-תלמוד-ירושלמי-פאה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ד 13
הלכה ה 18
פרק ב 21
הלכה א 21
הלכה ב 27
הלכה ג 28
הלכה ד 30
הלכה ה 33
פרק ג 37
הלכה א 37
הלכה ב 41
הלכה ג 43
הלכה ד 43
הלכה ה 45
הלכה ו 45
הלכה ז 45
הלכה ח 48
פרק ד 49
הלכה א 49
הלכה ב 51
הלכה ג 53
הלכה ד 54
הלכה ה 55
הלכה ו 56
הלכה ז 59
פרק ה 62
הלכה א 62
הלכה ב 64
הלכה ג 66
הלכה ד 67
הלכה ה 67
הלכה ו 67
הלכה ז 68
פרק ו 68
הלכה א 68
הלכה ב 70
הלכה ג 71
הלכה ד 72
הלכה ה 73
הלכה ו 74
הלכה ח 75
פרק ז 76
הלכה א 76
הלכה ב 77
הלכה ג 79
הלכה ד 79
הלכה ה 79
הלכה ו 80
הלכה ז 80
פרק ח 82
הלכה א 82
הלכה ב 82
הלכה ג 84
הלכה ד 84
הלכה ה 84
הלכה ו 85
הלכה ז 86
הלכה ח 86

פרק א

הלכה א

כתב יד א

כתב יד א' **מפני המחלוקת**. פי' דנחלקו תנאים במס' תרומות דאית לה שיעור למעלה או עד חציו או עד כדי תרומת מעשר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ואח"כ אמר ר' יוסי אפי' למ"ד התם עד שיהא שיריה ניכרין ג"כ נחשב שיעור למעלה מה שאינו רשאי לעשות הכל תרומה כמו גבי בכורים ודו"ק:

והרי אין אדם עושה כל שדהו פאה. פי' דהא כתיב ובקוצריכם משמע שצריך לקצור תחלה לעצמו:

ותניתה. פי' בהדי הדברים שאין להם שיעור ותי' הר"י הו"א אומ"ר פא"ה מיותר:

ומשני א"ר יוסי קצירת שבולת הראשונה דומה למירוח. פי' כמו מירוח לענין מעשר שעיקר החיוב מעשר הוא לאחר מירוח ה"נ אינו חייב בפאה עד שיקצור מעט דהכי משמע ובקוצריכם וכו' ולפ"ז הא דאינו יכול לעשות בתחילה כל שדהו פיאה היינו משום שקודם קצירה לא נתחייבה ואחר שנתחייבה פי' דהיינו שקצר שבולת הראשונה שנתחייבה אז בפיאה אז מותר לעשות ג"כ כל שדהו משא"כ בתרומה שהחיוב תלוי במירוח ואז אינו יכול לעשות כל כריו תרומה כדמייתי מתני' האומר כל גורני תרומה כו':

כתב יד ב

מפני המחלוקת. דבמ"ה פ"ד דתרומות נחלקו תנאים דאית לה שיעור למעלה חד ס"ל עד חציו וחד ס"ל עד כדי תרומת מעשר. **א"ר יוסי אדם עושה כו'**. ר"ל אפי' למ"ד התם עד שיהא שיריה ניכרין הוי נמי יש לה שיעור למעלה דאינו רשאי לעשות הכל תרומה:

והרי אין אדם עושה כל שדהו פאה. כלומר בשלמא לר' אמי דלא חשיב הך כל שהוא לשיעור ניחא אבל לר' יוסי דקאמר הך כ"ש הוי שיעור הרי פאה ג"כ אין אדם עושה כל שדהו פאה:

כתב יד א

שבולת הראשונה מהו שיהא חייבת בפאה. פי' דצריך לרבנן ליתן א' משש‍ים אם צריך ג"כ לשער מן השבולת הראשונה או לאו, ופשיט שפטורה כדמפרש **היא חייבת שדהו פיאה** דהא קודם שקצרה לא היתה השדה חייבת בפיאה אלא היא חייבה אותה:

והיא חייבת. פי' בתמיה מי מחייב אותה השבולת הראשונה ומסתמא היא פטורה:

ונשרפה מהו. פי' אם נחשבת קצירה לענין חיוב בפאה או לא ופשיט ליה מהקדש:

קצר חציה והקדיש מה שקצר ניתן מן המשוייר על הכל. פי' אפי' על מה שהקדיש (חסר כאן) אסור בהנאה להדיוט והוי לענין הדיוט כמו שרוף ומה (חסר כאן) מפאה ואפ"ה נחשב לקצירה לענין שא"צ (חסר כאן). א"כ לא היה מן המשוייר על הכל אלא רק על מה ששייר א"כ מוכח שנחשבת קצירה לענין הדיוט וה"ה לשרוף:

כתב יד ב

שבולת הראשונה מהו. אם גם מהשבולת ראשונה צריך לשער א' מששים או לא:

כתב יד א

מהו שתחזור פאה לקצירה שבולת ראשונה. פי' שיהא צריך לחשוב אחד מס' גם ממנה וגם אם רצה ליתן אותה לפאה אם מותר ופשיט שאינו חוזר:

כתב יד ב

לקצירה שבולת הראשונה. ומותר לפרוש שבולת ההוא לפאה גם אם חזרה שבולת ההוא לחשבון ששים וצריך לפרוש א' מששים גם משבולת הראשונה:

כתב יד א

הפאה יש לה שיעור מלמטן. פי' היינו שלא יפחות מס':

ואין לה שיעור מלמעלן. היינו שמותר ליתן אפי' כמה ולפי זה הא דקתני במתני' אין פוחתין לפאה מששים היינו דאורייתא והא דקתני אע"פ שאמרו אין לפאה שיעור היינו מלמעלן אפ"ה מלמטן יש לה שיעור:

(**הפאה יש לה שיעור מלמטה ואין לה שיעור וכו'**) [**לא למעלן ולא למטן**]. פי' מדאורייתא אבל מדרבנן ודאי יש לה שיעור כדתנן אין פוחתין ואית תנא דאפי' מדאורייתא יש לה שיעור וקאמר דנפיק מביניהו אם בתחילה פיחת מס' ובא להוסיף אח"כ דלמ"ד מדאורייתא אין לה שיעור מה שהוסיף חייב במעשר אבל למ"ד מדאורייתא יש לה שיעור א"כ מה שיוסיף עד שעה שישלים הכל פטור ומכח זה צריך לגרוס בירושלמי במקום חייב הראשון פטור ודוק:

כתב יד ב

הפאה יש לה שיעור מלמטה. ומדאורייתא הוא מה דקתני במתניתין לא יפחות מן א' משששים. ומ"ש אין לו שיעור אינו אלא למעלה:

לא למעלן ולא למטן. היינו מדאורייתא ומ"ש אין פוחתין לפאה הוא מדרבנן:

כתב יד א

ומשני לא אתינן מתני'. פי' דמתני' אתא לאשמעינן:

כתב יד ב

לא אתינן מתניתין. מתני' לא אתא לאשמועינן אלא דברים כו':

כתב יד א

מתני' בראיית פנים. פי' דסבר דודאי האי אין לו שיעור דקתני במתני' אין לו שיעור לא למעלה ולא למטה ולכך א"א לאוקמי למתני' אלא בראיה דבזה אין שיעור לא למעלה ולא למטה דאם עומד כל הרגל קיים מצוה בכל רגע ורגע ואפי' לא ראה אלא פ"א יצא:

אבל בראיית קרבן. פי' הקרבן שהוא מביא בשעת ראיה:

יש לו שיעור. פי' למטה כדמפרש:

מעה כסף ושתי כסף דבר תורה. פי' מן התורה צריך להיות הראיה שתי כסף:

כתב יד ב

מתני' בראיית פנים בעזרה. הוא אין לו שיעור לא למעלה ולא למטה שאם עמד כל הרגל כולו בעזרה בכל רגע ורגע עושה מצוה ואם לא עמד בעזרה אלא רגע א' יצא:

כתב יד א

ה"ג תני ר' הושיעא קומי ר' יוחנן ראיה כל שהוא. פי' מדאורייתא:

חכמי הן שאמרו חגיגה מעה כסף והראיה שתי כסף כו'. הא דקתני שיש לה שיעור היינו מדרבנן:

ומקש'. הגמרא **ויש כעין זו**. ותי' א"ל מיותר. וה"פ דהיינו שמדאורייתא כשר אפי' כל שהוא וחכמים העמידו שיעור ומקשי וכל השיעורים לאו חכמים הן שאמרו פי' דסבר הירושלמי דהתורה לא כתבה אלא הלאו או העשה והשיעור נתנה בידי החכמים לעמוד כל דבר על שיעורו כדמפרש כזית מן הנבילה וא"כ מאי מקשי הכא טפי מבשאר מקומות:

ומשני לא אתא מישאל. פי' הגמרא אינו שואל ומתמיה:

אלא כהדא דתני ר' הושיעא לא יראו פני ריקם כו'. פי' כל האיסורין כתבה התורה סתם הלאו ולא פי' השיעור ובאו חכמים והעמידו על השיעור כמו כזית מן הנבלות אבל הכא אמרה התורה בפי' שאפי' כל שהוא שפיר דמי דהכי משמע כל שאינו ריקם ואפי' כל שהוא וא"כ בזה לא סמוך אחכמים ליתן ובזה נמי העמידו שיעור עליה:

מתמיה ויש כעין זו דהא הכא הוי כמו שהוא עוקר דבר מן התורה וכדמסיק:

וקשיא מן זו סמך לד"ת. פי' שאפי' כל שהוא כשר אמר חכמים אמרו כו':

אמר ר' יוסי בר בון ר' יוחנן כדעתיה. פי' הא דאמר דשיעור של מעה כסף הוא מן התורה כדעתיה פי' דסבר כל השיעורין מן התורה:

כתב יד ב

מן דו סמך לד"ת. מר' הושעיא משמע דהאי ריקם סמך לכל שהוא מן התורה א"כ לא מסרה תורה השיעור לחכמים ומאי קאמר דחכמים אמרו מעה כסף כו':

כתב יד א

ור' הושיעא. פי' דאמר חכמים הן שאמרו:

כדעתיה. פי' דסבר כל השיעורים חכמים הן שאמרו וכדעתי' שאינו מחלק בין זה לשאר איסורין:

דר' הושיעא אמר האוכל איסור כזמן הזה. פי' שאין מביאין קרבן ולכשיבנה בית המקדש יביא וכשכותב על פנקסו אני אכלתי איסור זה כדי שיזכור להביא חטאת כשיבנה ביהמ"ק:

צריך לרשום עליו את השיעור. שאכל כמה היה גדול דהיינו אם כחצי ביצה או יותר: ומפרש מאי נ"מ (חסר כאן) כזית א' לב' ומשני:

שמא יעמוד ב"ד אחר וישנה את השיעור. דהיינו דהשתא היה השיעור (חסר כאן) יעמדו על ב' זיתים או לא ולכך צריך לידע אם הוא חייב לפי השיעור (חסר כאן) דתלוי השיעורין בחכמים שיוכלו אפי' לשנות בעת שירצו ולכך אמר הכא גבי ראיה ג"כ שהשיעור הוא מדרבנן:

כתב יד א

חזר ר' יוחנן מן הדא. פי' ממאי דאמר דמעה כסף כו' דבר תורה:

ר' יונה ור' יוסי כו' לא חזר כו מן הדא כו'. כצ"ל כדפרי':

ומייתי ראיה דאמר רבי לא אתפלגון כו':

חולק אדם את חובתו לשתי בהמות. פי' שהשתי כסף שהוא צריך להביא ממנה עולת ראיה ביו"ט א"צ להביא דוקא בהמה אחת שתהא שוה שתי כסף אלא רק שיקריב בעד שתי כסף אפי' שתי בהמות:

ור"י אמר אין אדם חולק כו'. פי' אלמא דסבר ר"י שהיא מדאורייתא צריך שיהא שיעור הראיה שתי כסף ולכך אינו רשאי לחלק:

אמר ריש לקיש כו'. פי' היא מילתא באנפי נפשא ולא שייך לדלעיל דבלא זה מוכח דלא חזר ר"י כדפרי':

כתב יד א

אדם טופל בהמה לבהמה. פי' אם רוצה להתנדב ג"כ חגיגה מותר לטפול אף ממעות מעשר שיש לו דשל חובה אינה באה אלא מן החולין קמ"ל שמותר לטפול ממעות מעשר

להביא חגיגת נדבה וע"ז אמר ריש לקיש שאינו מותר לטפול אלא בהמה לבהמה פי' שמותר להביא כל הבהמה שהוא מביא נדבה ממעות מעשר:

ולא מעות למעות. פי' דהיינו באותה הבהמה שהוא מחוייב להביא אינו רשאי להתערב עמו מעות מעשר אף שיש כאן השתי כסף של חולין דסבר דהבהמה שהוא מביא לחובה צריך שתהיה כולה מן החולין:

ור"י אמר אדם טופל מעות למעות. פי' שבאותו של חובה מותר להתערב ג"כ ממעות מעשר אם רוצה להביא בהמה שהיא שוה יותר משתי כסף מותר להוסיף השאר משל מעשר דא"צ אלא שיהא השתי כסף ממעות חולין אבל השאר מותר להוסיף:

ואינו טופל בהמה לבהמה. פי' שאינו רשאי להביא בהמה כולה נדבה ממעות מעשר אלא שצריך שיהא בכל בהמה אף שהוא מביא נדבה כמו שיעור חגיגה דהיינו שתי כסף ממעות חולין ומה שהיא שוה יותר משתי כסף מותר להוסיף ממעות מעשר אפי' באותן שהוא מביא לחובה וא"כ לדידיה אין חילוק בין אותו שהוא מביא לחובה לאותו שהוא מביא נדבה:

ותיבת היאך עבידא מיותר:

היו לפניו עשר בהמות. פי' אחת שהיא חובה וט' נדבה:

והקריב חמש בי"ט ראשון. פי' דביו"ט ראשון שהוא מקריב של חובה ודאי דוחה דכיון שניתן לדחות אצל של חובה ניתן לדחות ג"כ אצל של נדבה אלא שמבעיא להו אם גם החמש הנותרים מותר להביא ביו"ט האחרון פי' שלא ניתן לידחות אצל של חובה שכבר קרב אותה של חובה ביו"ט ראשון אם דוחים או לאו:

ר' קריספאי ר' יוחנן דו אמר טופל מעות למעות. פי' דהיינו שמעות מחגיגה אם הוא יותר משתי כסף מותר להוסיף אפי' באותו שהוא מביא לחובה ובהמה שלימה אינה רשאי להביא משל מעשר אפי' לנדבה א"כ לדידיה אין חילוק בין נדבה לחגיגה:

הוי דו אמד דוחה. פי' כיון דלא קיל לדידיה בין נדבה לחגיגה א"כ סבר שקדושת הנדבה כמו החובה וכמו דשל חובה דוחה אף של נדבה דוחה:

ור"ש בן לקיש דו אמר אדם טופל בהמה לבהמה כו'. פי' דהא הוא סבר דאותה שהיא של חובה אינו רשאי להוסיף אפי' אם היא יותר משתי סלעים אלמא דסבר דאותה שהיא של חובה צריך שיהא בה כולה חולין (חסר כאן) כולו ממעות מעשר אלמא שהיא קילא לדידיה מאותן (חסר כאן הרבה) עד שיאמר אין בדעתו להוסיף עוד ואם הוסיף אח"כ אז אינו לחגיגה ואינו דוחה:

כתב יד ב

היו לפניו עשר בהמות. אחד של חובה וט' של נדבה:

והקריב חמש ביו"ט ראשון. כשנדחית יו"ט מפני החובה נדחית ג"כ מפני הנדבה:

המותר מהו כו'. שאין בהם של חובה דכבר קרב אותה ביו"ט ראשון:

דו אמר טופל מעות למעות. דס"ל לר' יוחנן אם באו להוסיף על חגיגה משל מעשר אינו רשאי לקנות בהמה שלמה משל מעשר אפי' אם הוא מביא אותה לנדבה בעינן דוקא שיהא בכל בהמה כשיעור חגיגה דהיינו שתי כסף משל חולין והמותר מן שתי כסף היינו אם רוצה להביא בהמה השווה יותר משתי כסף מביא המותר משל מעשר ואפי' באותה שבאה חובה רשאי לטפול המותר משל מעשר וא"כ לדידי' אין חילוק בין של חובה לאותה של נדבה:

הוי דו אמר דוחה. כיון דלדידי' לא קיל נדבה מחובה לרו לכן הנדבה דוחה יו"ט כמו החובה דדוחה יו"ט:

כתב יד א

עד היכן. פי' מכמה אינו רשאי לפחות דלהוסיף אמרינן שאינו רשאי על חומש אבל לפחות מכמה אינו רשאי:

ומפרש עד כדי תרומת ותרומת מעשר. פי' דהיינו אחד מל"ג:

כמראשית כל תבואתך. פי' היינו תרי ממאה:

כתב יד א

רב הונא למצוה עד שליש. פי' דקס"ד היינו שליש ממה שיש לו חייב ליתן אם יזדמן לו מצוה ולפיכך מיבעיא ליה אם שליש לכל המצות או לכל מצוה ומצוה והא לא קשיא ליה לשלש מצות הוא מפסיד כולה דאפשר דה"נ קאמר בתתילה לקרן מכאן ואילך לשכר:

סברין מימר כו':

ר' חביבא בשם רבנן דתמן מהו שליש לדמים. פי' לאו ממעותיו. אלא השליש הוא מן הדמים של המצוה וכדמפרש והשתא אין חילוק בין מצוה אתת לכל המצות:

כתב יד א

מעתה אסור ללמד את בנו אומנות בגין דכתיב כו'. פי' מדתלי האיסור ללמד יונית לא מכח יונית אלא משום שצריך ללמוד תמיד א"כ אף אומנות אסור:

כתב יד ב

מעתה אסור ללמוד את בנו אומנות. מדתלי איסור לימוד יוונית מפני שצריך ללמוד תורה תמיד א"כ אף אומנות אסור:

כתב יד א

נאמר איש אמו ואביו תיראו אחד האיש ואחד האשה כו'. פי' מתיראו דייק דמשמע שנים:

כתב יד א

פטור מן המעשר עד שעה שישלים. פי' כל זמן שלא השלים פטור מן המעשרות כל מה שנתן אפי' נתן יותר מכשיעור אלא מה שנתן אחר שהשלים חייב במעשר:

כבוד בעוה"ז וחיים לעוה"ב. פי' צדקה היינו עוה"ז שהוא טוב יותר מעוה"ב והוא זמן עשיית המצוה כדתנן יפה שעה אחת של תורה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב:

כתב יד ב

פטור מן המעשר עד שעה שישלים. וכל זמן שלא השלים אפי' אם נותן יותר מן השיעור הכל פטור מן המעשר:

צדקה וכבוד בעוה"ז. עשירות ועושה בה צדקה זה הוא צדקה וכבוד. ואל תתמה כי בעוה"ב חשב חיים לבד. ובעוה"ז חשב תרי צדקה וכבוד הלא באמת אמרו יפה שעה אחת בחשובה ומע"ט בעוה"ז מנל חיי העוה"ב:

כתב יד א

א"ר יצחק בינו נא זאת שוכחי אלוה כו' אריב"ל כו'. פי' דריב"ל מפרש האיך מוכח דקאי אלשון הרע ומפרש מדכתיב בתר הכי וכו':

כתב יד א

ולמה לא תנינן אפר סוטה כו'. פי' דבכולן השיעור כדי שיראו ואפי' משהו:

כתב יד א

וסיגין סיגה ותרעין תרעין. פי' דהירושלמי בא לפרש מה שעשה מצוה אחת ומה שגורם עבירה אחת ואחר זאת אמר וסיגין סיגה כלומר עוד זאת גורם ע"ד מצוה גוררת מצוה ודוק:

כתב יד ב

וסיגין סיגה ותרעין תרעין. דמתחילה קחשיב כמה מצוה אחת עושה וכמה גורם עבירה אחת ואח"כ קאמר וסיגין סיגה ר"ל עוד זאת שמצוה גוררת מצוה וכן תרעין תרעין היינו עבירה גוררת עבירה:

הלכה ב

כתב יד ב

ולפי רוב הענוה. בשמקצת השדה הענוה יפה ובמקצתה ענוה רעה אם הוא נותן הפאה

ממקום שהענוה יפה תמצא בחלק מעט מהשדה א' מס' בתבואה לכל השדה מ"מ צריך ליתן חלק ס' מהשדה ואם נותן ממקום שהענוה רעה אין די בחלק ס' מהשדה אלא לפי רוב הענוה היינו חלק ס' לפי התבואה שבכל השדה:

כתב יד א

ועניים מרובים נותן לפי העניים. והאי לפי רוב הענוה דמשמע דקאי נמי אלפי גודל השדה יש לפרש הכי דהיינו אם יש במקום ענוה יפה מבמקום אחר אז אם הוא נותן ממקום היפה אף שבמעט שדה יש חלק ששים מן כל השדה מ"מ צריך ליתן כדי שיהא חלק שדה אחד מששים ואם נתן ממקום הרע אז אינו די מה שנותן חלק ששים מהשדה אלא צריך שיהא אחד מששים בתבואה לפי ערך התבואה שהשדה מוציאו:

הלכה ג

כתב יד א

שמא במחובר. פי' ופאה במחובר היא וא"כ בשעת חיוב פאה עדיין לא היה הקדש כלל:

ומשני שלא תאמר יעשה קציר הקדש כקציר נכרי כצ"ל. פי' כמו שקציר נכרי פטור ה"נ אם קצר בשביל הנכרי אף אם היא שדה של ישראל שלא זכו הנכרים בהן אלא בתלוש נמי פטור הכי נמי בהקדש הו"א דפטור אף שלא זכה אלא בתלוש קמ"ל:

כתב יד ב

שמא במחובר. דהא בשעת חיוב פאה שהוא במחובר עדיין אינה של הקדש:

יעשה קציר הקדש כקציר נכרי. דה"א כמו גבי קציר נכרי דפטור אפי' בשדה של ישראל וקציר ישראל דלא זכה הנכרי בהן אלא בתלוש ואפ"ה פטור מפאה וה"נ גבי הקדש אף שאין הקדש זוכה אלא בתלוש מ"מ הקוצר בשביל הקדש ה"ז פטור קמ"ל:

כתב יד א

ראשונה מתו. פי' דקאי אר"ש דקתני וצריך שיתן בסוף כשיעור עליה מיבעי ופאה הראשונה מה היא אם היא ג"כ נקראת פאה אם לא:

ופשיט ליה מן מה דתני. פי' בברייתא:

הרי זו פאה וצריך שיתן כו'. פי' אלמא דעכ"פ הראשונה נמי פאה היא דהא קתני ה"ז פאה על הראשונה:

ואח"כ מיבעיא ליה מה כשיעור כל שדהו או כשיעור המשתייר. פי' אם האי דנקט דצריך שיתן בסוף כשיעור היינו כשיעור כל שדהו או כשיעור המשתייר בשדה מלבד אותה הפאה דהיינו שמאותה הפאה שנתן בתחילה א"צ ליתן בסוף פאה:

ופשיט ליה מדאמר קידשה משום פאה. דהיינו דקתני ה"ז פאה א"כ בודאי א"צ להפריש ממנו פאה אלא כשיעור המשתייר בשדה אחר נכוי הפאה שנתן צריך ליתן בסוף:

כתב יד ב

או כשיעור המשתייר. ולא בעי ליתן פאה על כל שדהו אלא מנכה הפאה שנתן בתחלה או באמצע ואינו נתן אלא כשיעור המשתייר בשדה אחר ניכוי הפאה:

אפשר לומר קדשה משום פאה. היינו פאה שנתן בתחלה או באמצע הוי קודש משום פאה ממש ותימא דבעי להפריש בסוף פאה כשיעור כל שדהו אף על הפאה שהפריש כבר:

כתב יד א

ר' חייא בשם ר' יוחנן במחובר. פי' דקאי על ר' יהודה על הא דקאמר ר"י במתניתין שמותר לסמוך לה משום פאה פי' דהיינו שעדיין לא קצר כל הפאה מותר להוסיף משם להמחובר על אותו קלת אבל אם אין לו תבואה במחובר אין לו להוסיף מן התלוש ואינו נותן אלא משום הפקר מפרש ר' יוחנן דהיינו דוקא במחובר מותר להוסיף אם יש לו קלחין ולא בתלוש פי' דהיינו אף שייר קלח א' אסר להוסיף ממנו בתלוש לשם פאה:

ור' ייסא בשם ר' יוחנן בתלוש. פי' שאף בתלוש מותר להוסיף אם שייר קלח א':

ומבעיא ליה מה במתכוין לפטור את שדהו. פי' אפילו נתכוין תחלה באותו הפאה שנתן לפטור את השדה מותר להוסיף אם שייר קלח א' או דוקא שאינו מתכוין לפטור את שדהו אז מותר להוסיף אבל כי נתכוין לפטור את שדהו אף אם שייר קלח א' אין להוסיף:

ופשיט ליה נשמעיניה מן הדא דא"ר ייסא בשם ר' יוחנן לעולם הוא מוסיף והולך כו'. פי' דמשמע ליה האי לעולם אפי' נתן בתחילה כשיעור פאה מותר להוסיף עד שימרח והאי לעולם הוא מוסיף והולך היא ברייתא וקאי על ר"י דאמר אם שייר קלח א' שמותר להוסיף ועליה קאי דמותר להוסיף בין אם נתן בתחילה כשיעור ובין אם לא נתן:

וע"ז מקשי מה אנן קיימין. פי' הא דקתני שמותר להוסיף בשנתן בתחילה כשיעור:

אם כמתכוין לפטור את שדהו כבר נפטרה. פי' כיון שנתן כשיעור וגם מתכוין לפטור בודאי אין סברא שיהא מותר להוסיף משום פאה אף אם שייר קלח אחד אלא ודאי בשנתן כשיעור אינו רשאי להוסיף אא"כ לא נתכוין לפטור ומדעריב בחד בבא ולא חילק ביניהם משמע דאין חילוק וא"כ אף כשלא נתן כשיעור נמי אינו רשאי להוסיף אא"כ אינו מתכוין לפטור. **תולש מנין**. פי' תולש היינו שמניח השרשים בארץ אלא שאינו קוצר בסכין ועוקר היינו שעוקר גם השרשים:

כתב יד ב

בשם ר' יוחנן במחובר. דס"ל הא דקאמר ר' יהודה במתניתין סומך לו משום פאה היינו דוקא אם נשאר תבואה במחובר לשדה אז מותר להוסיף המחובר על אותו קלח אבל אם אין לו תבואה במחובר אין לו להוסיף מן התלוש:

ר' יסא בשם ר' יוחנן בתלוש. דס"ל מותר להוסיף אף מן התלוש:

מה מתכוין לפטור. כשנתן הפאה שבתחלה או באמצע הי' מכוין לפטור כל שדהו אפ"ה מותר להוסיף פאה על אותו קלח ששייר:

לעולם הוא מוסיף והולך כו'. זו היא ברייתא וקאי על ר' יהודא דמתניתין שאומר אם שייר קלח א' סומך לו משום פאה. ומפרש בברייתא לעולם הוא מוסיף כו'. והאי לעולם משמע אפי' אם נתן פאה בתחלה או באמצע כשיעור כל שדהו ג"כ מותר להוסיף:

מה אנן קיימין אם במתכוין לפטור. הא דקתני מותר להוסיף אפי' אם נתן כשיעור וגם נתכוין בזה לפטור כל שדהו ודאי כבר נפטרה ואסור להוסיף אלא ודאי דאם נתן כשיעור אינו רשאי להוסיף אא"כ בשלא נתכוין לפטור ומדעריב להו בחד בבא ולא חילק משמע דאין לחלק וא"כ אף אם לא נתן כשיעור נמי אין רשאי להוסיף אא"כ בשאינו מתכוין לפטור:

הלכה ד

כתב יד א

ה"ג אילנות מנין ת"ל שדך א"כ מה ת"ל קציר לומר לך מה קציר מיוחד שגידולו מן הארץ ולקיטתן כא' ומכניסו לקיום חייב בפאה אף כל כיוצא בו חייב:

כתב יד א

ה"ג והזורע זרעים עם החרצנים לוקה:

ה"ג תמן אמרין זרעי אילן אינן קרויין זרעים. פי' מדמותר בכרם דהא אינו אסור לזרוע בכרם אלא זרעים ולא אילנות:

וכא את אמרת שדך לרבות אילנות. שזרעי אילן קרוים זרעים פי' גבי פאה שאילנות נמי חייבין בפאה:

א"ל תמן מיעט שאין דרך בני אדם כו' ברם הכא ריבה הכתוב ואית דבעי נשמעינה מן הדא. פי' הא דאין חייב בפאה אלא גידולו מן הארץ ולקיטתו כאחד ומכניסו לקיום:

כתב יד ב

תמן אמרין זרעי אילן אינן קרוין זרעים. דהא אינו אוסר לזרוע בכרם אלא זרעים ולא אילנות:

וכא את אמרת כו'. הכא גבי פאה מרבינן אילנות שחייבין בפאה מדכתיב שדך לרבות אילנות:

כתב יד א

דכתיב כי תבצור כרמך. והיינו חיוב פאה בכרם:

ומקשי מה את שמעת מינה. שאירי בחיוב פאה:

ומפרש לא תעולל אחריך. **ופי' כמה דתימא לא תדקדק**. והיינו שלא יטול הכל אלא צריך להניח פאה בסוף שדהו:

כמא דתימא ועולל למו. פי' דמייתי ראיה שעולל הוא מלשון דקדוק:

כי תחבוט זיתך. פי' והיינו חיוב פאה:

ומקשי מה את שמע מינה. פי' דאיירי בחיוב פאה:

ומפרש א"ר יונה לא תפאר אחריך. פי' והיינו חיוב פאה:

כמה דתימר לא תקיפו פאת ראשיכם. פי' דהיינו שצריך להניח פאה בסוף ולא להשחית (חסר כאן) ודייק מלשון נוטריקון (קא דריש) דתפאר היינו ר"ת דתקיפו פאת ראשיכם וא"כ כתיב פאה גבי כרם ואמר והלא זית וכרם בכלל כל האילנות היו פי' דילפינן משדך (חסר כאן):

אפי' קציר אורז ואפי' קציר דוחן. פי' דכמו דגבי תבואה חייב בפאה אף אותן הדברים שאינן חייבים בביכורים כמו אורז ודוחן אף שגבי תבואה נמי שייכי ביכורים דחמשת המינין חייבין בביכורים ה"ה גבי [אילנות] דאף אותן האילנות שאינן חייבין בביכורים ילפינן מתבואה שחייבין בפאה:

כתב יד ב

מה את ש"מ. דאיירי בחיוב פאה:

לא תפאר אחריך כמא דתימא לא תקיפו פאת ראשיכם. נוטריקון קדריש תפא"ר היינו ת"קיפו פ"א"ת ר"אשכם:

והלא זית וכרם בכלל כל האילנות היו. דהא מרבינן כל אילנות משדך:

אפי' קציר אורז ודוחן. שאינן חייבים בבכורים חייבים בפאה ה"נ גבי אילנות חייבין בפאה אף אותן שאינן חייבין בבכורים:

כתב יד א

ומקשי **יאמר זית ואל יאמר כרם**. פי' ל"ל תרוייהו להאי מילתא דהיינו ללמד שאינו חייב בפאה אלא על אותן שלקיטתן כאחד כו' אפי' בחד סגי דהיינו זית או כרם. ומפרש דצריכי תרוייהו דהיינו דאי הוי כתיב זית הוה אמינא הא דיצא זית מן הכלל לא ללמד שלא יהא חייב בפיאה אלא אותן אילנות שלקיטתן כאחד אלא שאף שאין לקיטתן כאחד

נמי חייבין בפאה והא דיצא זית מן הכלל היינו ללמד שאינו חייב בפאה אלא אותן אילנות שאינו חייב בפרט ולמעט כרם אתא ואי הוה כתיב כרם לחוד הו"א דכרם בא להודיע שלא נלמד כל האילנות שיהו חייבין בפאה משדך ולא יהא חייב בפאה אלא כרם לחוד שהוא חייב בפרט ולא שאר אילנות אבל השתא [דכתיב] כרם וזית ידעינן שאף מי שאינו חייב בפרט חייב בפאה כמו זית ולכך מרבינן ג"כ כל האילנות משדך כיון דליכא מיעוט. והשתא קשה ל"ל תרוייהו דהשתא דכתיב כרם צריך לכתוב זית אבל קשה לא לכתוב תרוייהו ונרבי הכל משדך אלא ודאי ללמד על האילנות שאינו חייב בפאה אלא אותן שלקיטתן כאחד כו' כדפרי' א"כ לפ"ז צריך תרוייהו ללמד כו':

כתב יד ב

יאמר זית ואל יאמר כרם. ותרתי ל"ל נילף כולם מאחד:

שאלו נאמר זית ולא נאמר כרם. ה"א הא דיצא זית מן הכלל ללמד שאין כל האילנות חייבין בפאה אלא הדומה לזית היינו שאין חייבין בפרט ולמעוטי כרם אתא ולא למעוטי שאין לקיטתן כאחת:

הייתי אומר כרם שהוא חייב בפרט כו'. ולא נלמוד משדך על כל האלנות שחייבין בפאה אלא דומיא דכרם שחייב בפרט לכן בעי לומר זית ומעתה לא נכתב לא כרם ולא זית ונרבינן כל אלנות משדך אלא ע"כ תאמר יצאו כרם וזית להקיש אליהן מה כרם וזית שלקיטתן כאחת כו':

כתב יד א

והשתא מפרש יצא זית ולימד על כל האילנות פאה. פי' דמכרם לחוד הוי ממעטינן כל האילנות דלא נרבי משדך:

יצא כרם ולימד על עצמו פאה. פי' דאי לא הוי כתיב אלא זית לחוד הוי ממעטינן כרם:

ומקשי כשם שיצא זית ולימד על כל האילנות פאה. פי' דבלא זית הוי ממעטינן כל האילנות מכרם והשתא דכתיב זית ילפינן כל האילנות פאה מזית:

כך יצא כרם כו'. פי' נלמד מכרם ג"כ לכל האילנות שיהו חייבין בפרט:

ומשני דבר שהוא שוה כשניהן מלמד. פי' מזית לחוד נמי לא הוה ילפינן כל האילנות שיהא חייבין בפאה אלא הא דחייבינן בפאה ילפינן משדך לכל האילנות ולא ילפינן מזית לחיוב בפאה אלא דבר השוה לשניהם פי' דהיינו שלא יהו חייבין בפאה אלא אם הוא שוה לשניהם דהיינו לכרם וזית דהיינו שיהא לקיטתן כאחד ומכניסו לקיום:

אבל דבר שאינו שוה לשניהם. פי' כמו פרט שהוא דבר חדש וליכא שום ריבוי כלל לא ילפינן במה מצינו מכרם לחוד:

כתב יד ב

יצא זית ולימד על כל אלנות פאה. דאי לא הוי כתיב זית אלא כרם לחוד ה"א דכרם אתא למעוטי דלא נילף כל אלנות משדך לכן בעינן זית דלא למעט כל אלנות מפאה:

ויצא כרם ולימד על עצמו. דאי לא הוי כתיב אלא זית לחוד ה"א דזית בא למעוטי אותן שחייבין בפרט וממעטינן כרם לכן יצא כרם ולימד על עצמו שחייב בפאה:

כשם שיצא זית כו'. כדרך שאת אומר מזית מרבינן לכל אלנות פאה כמו כן תאמר מכרם מרבינן לכל אלנות שיהיו חייבים בפרט:

דבר שהוא שוה לשניהם מלמד. ומשני דמזית לא מרבינן פאה לכל אלנות אלא משדך הוא דמרבינן ומזית ילפינן דאין חיוב פאה אלא דבר שהוא מכניסו לקיום ולקיטתו כאחת והוא דבר השוה בשניהם היינו בכרם וזית:

ודבר שאין שוה בשניהם. כגון פרט דליכא לרבוי לכל האלנות ממקום אחר אלא במה מצינו מכרם לחוד לא ילפינן:

כתב יד א

ומקשי על דעתיה דר' ישמעאל ניחא. פי' דקשיא ליה אהא דאמר לעיל דאי הוי כתיב זית לחוד ולא כרם הוי ממעטינן כרם שלא יהא חייב בפאה משום שחייב בפרט. וע"ז אמר דעל דעתיה דר' ישמעאל ניחא פירוש דסבר דדבר שיצא לידון בדבר החדש אין לך בו אלא חידושו וא"כ איכא למימר דה"פ אי הוי כתיב זית הו"א דזית שהוא פטור בפרט חייב בפאה אבל כרם שהוא חייב בפרט וא"כ הוא דבר חדש ולפיכך הוא פטור בפאה דאינו בכלל שדך דמרבינן מניה אילנות לחיוב פאה. אבל רבנן דר' ישמעאל דסברי אף שיצא לידון [בדבר החדש] אינו נעקר מן הכלל א"כ קשה האיך ממעטינן מזית שיהא כרם פטור מפאה הא הוי בכלל (חסר כאן) שחייב בפרט לא גרע מכל האילנות. וע"ז משני דאי לא הוי כתיב זית לא הוי צריך למיכתב כרם (חסר כאן) לא גרע והוי בכלל ריבוי דשדך. אבל השתא דכתיב זית הוי ממעטינן דה"א (חסר כאן) משדך אלא אותן אילנות שהם דומיא דזית דהיינו שהם פטורים מפרט (חסר כאן) כרם אתא:

כתב יד ב

הייתי אומר זית שהוא פטור מפרט כו'. והייתי אומר שלא יצא זית מן הכלל אלא ללמד דלא כל אלנת מרבינן משדך כ"א דומיא דזית שפטור מפרט ולמעוטי כרם:

כתב יד א

ומקשי כמא דתימר גבי קציר. פי' משום דכתיב קציר דייק דדוקא דבר שלקיטתן כאחד כו' דמשמעות קציר היינו דוקא דבר שלקיטתו כאחד כו':

ויאמר אף בפועל כן. פי' שלא יהא פועל אוכל אלא בדבר שלקיטתו כאחד דהא התם נמי כתיב קמה דהיינו כי תבא בקמת רעיך וקמה נמי דוקא דבר שלקיטתו כאחד היא דהא היינו קציר:

ומשני דהתם כתיב וקטפת מלילות בידך והיינו אפי' בדבר שאינו לקיום דבידך משמע אפי' בדבר שאינו לקיום אלא תיכף משבא לידו צריך לאכול אותן:

כתב יד ב

כמה דתימא גבי קציר. דלשון קציר אינו אלא דבר שלקיטתו כאחת וקמה היינו קציר א"כ גבי פועל דכתיב קמה ה"נ נימא למעט שאין. פועל אוכל אלא בדבר שלקיטתו כא':

כתב יד א

שאין ראשון שבהם ממתין לאחרון. פי' והוי כמו אין לקיטתו כאחד:

מ"ט דרבנן. פי' הא באין לקיטתן כאחד מודו שפטורין מפאה ואמאי מחייבי הכא:

ומשני לפי שכולן מטילין שאור בבת אחת. פי' דהיינו שבאין לחיוב מעשר בב"א הוי לרבנן לקיטתו כא' ומשו"ה מחייבי בפאה:

וה"נ מפני שכולן מטילין שאור בבת אתת:

כתב יד ב

מפני שכולן מטילין שאור בבת אחת. ובאין לחיוב מעשר בבת אחת. ולרבנן הוי כמו לקיטתן כאחת לכן חייבים בפאה:

כתב יד א

ה"ג קולקוס כירק למעשרות. פי' דאזלינן בתר לקיטה. **ולשביעית**. פי' ג"כ בתר לקיטה דהיינו שאותן שנלקטו בשביעית אסור:

ולפאה. פי' שאינו חייב בפאה כמו ירק:

ולנדרים צריכה. פי' שאם נדר מן הירק אם מותר בקולקוס אם לא מיבעיא ליה. ותיבת ולבכורים מיותר:

כתב יד ב

קולקוס כירק למעשרות. דאזלינן בתר לקיטה:

ולשביעית. אזלינן ג"כ בתר לקיטה. ואותן שנלקטו בשביעית אסורין:

ולפאה. וירק אינו חייב בפאה:

לנדרים צריכה. הנודר מן הירק אי אסור בקולקוס או לא:

הלכה ה

כתב יד א

ה"ג הפריש פאה מכרי ממורח פטור מבכורים. פי' דבכורים נמי אם לא הפריש במחובר צריך להפריש בתלוש ולהכי אשמעינן דאפי' הפריש פאה אחר מירוח פטור מבכורים אותה הפאה. **ומייתי ראי' ממתני' מדקתני לעולם הוא נותן משום פאה ופטור מן המעשרות וכו' משא"כ בבכורים**. פי' דלא קתני במתני' ג"כ שהוא נותן משום פאה עד שימרח ופטור מן הבכורים אלא ודאי דמבכורים אף אחר מירוח פטור הפאה שהפריש: ומקשי דילמא הא דלא קתני בבכורים כה"ג משום דבבכורים אף אם הפריש קודם מירוח חייב בבכורים ולהכי לא מצי למינקט לעולם הוא נותן משום פאה ופטור מבכורים דלא אשכחן בשום פעם דפטור:

ומקשי ודא אמרת דא. פי' מהיכי תיתי נימא הכי דבבכורים יהא חייב אפי' הפריש קודם מירוח. **ומשני למה נקרא שמן ביכורים שהן בכורים לכל**. פי' שצריך להפריש אותן קודם לכל:

וכל הקודם את חבירו דהיינו השני לו מתחייב בו. פי' כמו הכא שבכורים חייבין להפריש תחלה מפאה א"כ אף הפאה עצמה חייב בבכורים הלכך איכא למימר דמשו"ה חייב בבכורים אף אם הפריש קודם מירוח והשתא אין להוכיח ממתני' כלום דאף אם הפריש פאה אחר מירוח פטור מבכורים:

כתב יד ב

הפריש פאה מכרי ממורח פטור מבכורים. אע"ג דחיוב בכורים אפי' בתלוש כגון אם לא הפריש במחובר ונמצא הפאה חייב בבכורים אבל אם הפריש פאה אחר מירוח אותו פאה פטור מבכורים:

ולימא אף בבכורים. לתני נמי במתניתין **לעולם נותן משום פאה ופטור מן הבכורים עד שימרח**. אלא ודאי דמבכורים פטור אף אחר המרוח:

או יהא חייב אע"פ שלא מירח. ממתניתין לא מצי למידק מהא דלא קתני בבכורים כה"ג דלמא משום דבבכורים חייב אף אם מפריש קודם מירוח:

ווידא אמר דא. מהיכא תיתי נימא הא דחייב בבכורים אפי' הפריש קודם מירוח:

ומשני ולמה נקראו שמם בכורים כו':

חבירו מתחייב בו. הואיל וחיוב הבכורים קודם לחיוב פאה נמצא הפאה עצמה חייבת בבכורים לכן אם הפריש פאה קודם מירוח ודאי חייב בבכורים וממתניתין ליכא למשמע כלום:

כתב יד א

מתני' דב"ש היא. פי' דמשמע ליה הא דקתני במתני' לעולם הוא נותן משום פאה היינו אף נתן תחלה כל השיעור דהשתא אינו נתפש לשם פאה מה שנתן אלא לשם הפקר אפ"ה פטור מן המעשרות דהא גם הפקר פטור מן המעשרות ואף שהוא נותן לשם פאה וא"כ אינו מפקיר אלא לעניים עם כל זה הוי הפקר ופטור מן המעשר והיינו כב"ש:

כתב יד ב

מתני' דב"ש. הא דקתני במתני' לעולם הוא נותן משום פאה משמע אפי' נתן תחלה כל השיעור אין נתפס עוד משום פאה אעפ"כ נותן משום פאה ופטור מן המעשרות משום הפקר והאי פאה אינו אלא הפקר לעניים ולא הוי הפקר אלא לב"ש:

כתב יד א

דהוון דרשין עשר תעשר תבואת זרעך פרט ללוקח. פי' שאינו תבואת זרעך:

ואכלת פרט למוכר. פי' שאינו אוכל משום שהלוקח והמוכר פטור מן המעשרות מדאורייתא וה"ה דאיכא למידרש הכי ואכלת פרט לזורע שאינו אוכל וא"כ לדידהו אף הזורע אינו חייב אלא מדרבנן ולכך קודם מירוח הקילו אבל חכמים פליגי עלי' דבני חנין ודרשי ואכלת לרבות לוקח אף שאינו תבואת זרעו ותבואת זרעך לרבות מוכר אף שאינו אוכל והזורע חייב מדאורייתא אחר מירוח. וא"כ אפילו קודם מירוח אין להתיר לכתחילה לזרוע:

כתב יד ב

ואתיא דר"ע בחנויות. דדרשי תבואת זרעך פרט ללוקח דלא קרינן ביה זרעך ואכלת פרט למוכר דאינו אוכל וה"נ איכא למימר ואכלת פרט לזורע שאינו אוכל ולפ"ז זורע פטור מדאורייתא אפי' לאחר מרוח ומדרבנן אחר מרוח אסור אבל קודם מרוח אפי' מדרבנן מותר לזרוע וחכמים פליגי עלי' דחנויות כדאיתא בספרי דדרשי ואכלת לרבות לוקח, ותבואת זרעך לרבות מוכר, אף שאינו אוכל ולדידהו אף שאינו אוכל נמי חייב מדאורייתא אחר המרוח וא"כ אפילו קודם מירוח אין להתיר לכתחילה לזרוע:

כתב יד א

(חסר כאן) לכתחילה:

קנס קנסו להם. פי' האי כהן ולוי שלקחו את הגורן אחר מירוח קנסו אותו שלא יהא המעשרות שלו כדי שלא יהיו קופצין כו':

חנוני יכול להערים. פי' דאין דרכו של חנוני להיות יושב בעיר אחת אלא יושב כאן מעט וכאן מעט וא"כ יכול הוא להערים ולומר בכל עיר זו היא שבת ראשונה אבל טבח אין דרכו לישב אלא בעיר א' ולפיכך אינו יכול להערים שהכל יודעין שאין זו שבת ראשונה:

כתב יד ב

חנוני יכול להערים. דדרכו של חנוני לישב איזה ימים בעיר אחת ואיזה ימים בעיר אחרת ויכול להערים ולומר בכל עיר שזה לו שבת ראשונה אבל טבח אינו יושב אלא בעיר אחת:

כתב יד א

לא נחלקו על הלוקח פירות מחוברין מן הגוי שהן חייבין במעשרות. פי' ליתן לכהן המעשרות דהוי כמו פירות ישראל:

ועל הלוקח פירות תלושין מן הגוי שהן פטורות. פי' מליתן לכהן:

דכתיב מאת בני ישראל ולא מיד הלוקח מן הגוי כצ"ל ותיבת ועל ישראל שנכנס תחתיו מיותר:

על מה נחלקו כו' מוציאין מידו. פי' אפי' הוא עני צריך ליתן הוא לעניים:

לקט שכחה ופאה אין טובלין. ולפיכך אינו נקרא פאה אלא לאחר הפרשה וכיון שהפריש ברשותן הוי שלו ואינו רשאי ליקח לעצמו:

אבל מעשר עני טובל. פי' שאינו רשאי לאבול [קודם] הפרשה:

וכבר נטבל עד שהוא ברשותו של ראשון. פי' והשתא כיון שנטבל ברשות המוכר א"כ נקרא המעשר עני על שם המוכר והוי הוא הבעל הבית והוא נותן ללוקח ולפיכך מותר הלוקח במעשר עני:

ומ"ט דר"י הנשיא. פי' שאוסר הלוקח במעשר עני הא לא הוי שלו:

ומשני משום קנס. פי' שלא יהא קופץ כו':

ומקשי מ"ט דרבי. שלא קנסו הא גבי כהן מודו כ"ע שקנסו:

ומשני עשיר. פי' דהיינו כהן:

יש בידו ליקח. פי' ולפיכך קנסו שלא יהא קופץ אבל הכא במעשר עני דאיירי בעני שאין בידו ליקח לא קנסו:

ורבי יהודה הנשיא כו':

הדרן עלך אלו דברים

כתב יד ב

מן הגוי שהן חייבין במעשרות. היינו ליתן לכהן דהוי כמו פירות של ישראל:

תלושין מן הגוי שהן פטורות. מליתן לכהן דכתיב מאת בני ישראל ולא מיד הלוקח מן הגוי:

לקט שכחה ופאה אין טובלין. לכן לא מקרי פאה אלא לאחר ההפרשה ואז הוי ברשותו והוי שלו ובשלו אינו רשאי ליקח לעצמו אבל מ"ע שאינו רשאי לאכול קודם ההפרשה ה"ז נטבל למ"ע ברשות המוכר והמוכר נותנו ללוקח בשעת (חסר כאן) ומותר הלוקח להחזיק לו המ"ע:

ומ"ט דרבי. דס"ל הכא לא קנסו ובכהן מודה דקנסו:

ומשני עשיר יש בידו כו'. אבל הכא לא מיירי אלא בעני ואין בידו ליקח:

פרק ב

הלכה א

כתב יד א

ה"ג שנאמר שדך שלא יוציא משדה לחברתה. פי' שמפרש טעמא דמתני' שמפסיקין לפאה והיינו משום שבפאה אין להוציא משדה לחבירתה ולכך מפסיקין שאינו נחשב כשדה אחת:

כתב יד ב

שדך שלא יוציא משדה לחברתה. התחיל הכתוב קציר ארצכם וסיים פאת שדך וארץ הוא שם כולל שדות הרבה ושדה היינו פרט שדה אחת לומר לך שלא יוציא משדה לחברתה והא דכתיב ארצכם של רבים ללמד אפי' של רבים היינו שותפים נותנים פאה א' וכתיב שדך של יחיד לרבות אחים שחלקו נותן פאה כל א' וא' ודרך התורה לסמוך כלל אצל כלל ופרט אצל פרט לכן סמך הכתוב של רבים אצל ארץ שהוא כלל ושדות הרבה ושל יחיד אצל פרט שדה יחידה:

כתב יד א

ומפרש ואינו מחוור. פי' הא דאלו מפסיקין:

אין תימר מחוור. פי' שאלו דברים מפסיקין להחשב כשתי שדות:

ואפילו שדה אילן מפסיק. פי' יהא מפסיק דהא אף בשדה אילן אין להוציא משדה לחברתה:

ותנינן תמן הכל מפסיקין כו'. פי' אלמא דבאילן אין אלו דברים מפסיקין:

תיבת הא גדר מחובר מיותר וצ"ל ואינו מחוור. פי' הא דמפסיק גדר אף גבי אילן נמי אינו מחוור פי' מדאורייתא:

אין תימר מחוור. פי' שגדר הפסק טוב:
א"כ אפילו לשער כותש מפסיק. פי' יהא מפסיק ולא יבטל השער כותש את הגדר:
ותנינן אם היה שער כותש אינו מפסיק. פי' אפי' גדר אלמא שאף גדר אינו מחוור להפסיק:
הדא אמרה שאינו מחוור מיותר וכצ"ל ואינו מחוור. פי' הא דשער כותש מבטל נמי את הגדר נמי אינו מחוור פי' דמפרש דליכא למימר דהפסקת גדר מפסיק לאילן מדאורייתא אלא דאם יש שער כותש מבטל וע"ז מפרש דהא גם מה ששער כותש מבטל נמי אינו מדאורייתא:
אין תימר מחוור אפי' מצד אחד לא פסיק. פי' אפי' אין שער כותש אלא מצד אחד (חסר כאן) מבטל הגדר ואין סברא לחלק בדאורייתא כ"כ אלא ודאי שכולהו מדרבנן:
דתני צ"ל ותני אם היה שער כותש וכו':
צ"ל אפי' הביא שליש מפסיק ותיבות פטור מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה מיותר:
כתב יד ב
ואינו מחוור. הא דאמרת מדאורייתא ילפינן דאין להוציא משדה לחברתה אינו מחוור:
אין תימר מחוור. א"כ המפסיקין אלו שחשב במתני' הוי מפסיקין מדאורייתא ולמה באילן אינו מפסיק:
אלא גדר ואינו מחוור. דאלו מחוור שהגדר מפסיק מדאורייתא א"כ יפסיק אפי' לשער כותש:
ואינו מחוור. הא דשער כותש מבטל המפסיק של גדר נמי אינו דאורייתא דמדאורייתא אין סברא לחלק בין אם שער הכותש מצד א' או שהוא מכאן ומכאן אלא כולהו מדרבנן:
כתב יד א
ר' זירא בעי קומי ר' ייסא מיצר מהו. פי' אם המיצר של השדה נחשב כשדה אחרת לענין שאם הפריש [פאה משדה לחברתה] שאינו פאה או לא. **ושרע מניה**. פי' שהיה מדחה אותו ולא פשט לו כלום:
ומקשי מיחלפא שיטתיה דר' ייסא דתנינן תמן מודים חכמים לר"ע כו':
שמואל אמר כו': **מפני שדרכן ליזרע ערוגות ערוגות**. פי' דקס"ד דמבעיא ליה אם מיצר מפסיק בין השדות לענין פאה או לאו ולכך מקשי שפיר דהא חזינן הכא גבי שבת או חרדל שזרע בג' מקומות שצריך להפריש פאה מכ"א בפ"ע לשמואל וחייב מפני שדרכן ליזרע ערוגות וא"כ הוי לגבי ערוגות כמו שדות גדולות שאין נותנין פאה מא' על הכל

משום דמפסקי הכא המיצר של ערוגות ומניה יכול למילף לשאר מינין שמפסקי המיצר של שדות גדולות אלמא עכ"פ דפשיטא ליה לר' ייסא דמיצר מפסיק:

וכא את אמרת הכין. פי' ששרע מניה אלמא שלא רצה לפשוט כלום אם מיצר מפסיק:

ומשני פשיטא ליה שהוא מפסיק. פי' אם הוא שתי שדות שאינו יכול ליתן משדה לחברתה:

לא צריכה. פי' הא דמבעיא ליה לענין מיצר:

היינו אי קדלשה משום פאה אי לא קדשה. פי' דהיינו במיצר גופא אם נתן מן המיצר על השדה אם קדשה משום פאה או לא:

תני ר' הושיעא. פי' בפירוש:

הפריש פאה משדה לחברתה. פי' דהיינו שהמיצר מפסיק ביניהם:

לא קדשה. אפי' בדיעבד:

ושמע מימר אפילו מיצר. פי' ששמע בפירוש שאפי' מן המיצר על השדה אם הפריש פאה נמי לא קדשה:

כתב יד ב

מיצר מהו. אם המיצר עצמו נחשב לשדה אחר ואין מוציאין פאה מזו על זו:

מפני שדרכן לזרוע ערוגות ערוגות. קס"ד דמבעי אם המיצר הוי מפסיק בין שתי שדות לחשב כשתים לענין פאה והא הכא גבי ערוגות דליכא מפסיק ביניהם אלא המיצר ואת אמרת שנותן פאה מכל א' וא':

לא צורכה קדשה משום פאה או לא. ומשני דהא קמבעי לי' אם נתן מן המיצר פאה על השדה אי קדשה משום פאה:

ושמע מימר אפי' מיצר. שמע שאמר אפי' מן המיצר על השדה נמי לא קדשה משום פאה:

כתב יד א

ה"ג חצוב. פי' שם עשב ששרשיו הולכין בשוה ואם הוא בין ב' שדות מפסיק לפאה:

ר"ח בעי. פי' רצה לומר בהן חילק יהושע את הארץ. פי' דהיינו שעשה סימן באותו חצוב בין שבט לשבט:

אתא ר' חנינא בהם תיחם יהושע כו'. פי' שעשה סימן באותו חצוב בין א"י לחו"ל. והשתא מפרש למתניתין:

כתב יד ב

ה"ג חצוב. עשב ששרשיו הולכין בשוה אם הוא בין שתי שדות ה"ז מפסיק לפאה:

ר"ח בעי. רצה לומר בהן חילק יהושע את הארץ שעשה סימן באותו חצוב בין שבט לשבט אתא ר' חנינא שבהם תחם יהושע שעשאו סימן בין א"י לחו"ל:

כתב יד א

שלולית. היינו כל שהיא מושכת. פי' שאינה רחבה כ"כ ולכך צריך שיהא מושך דוקא ונחל אף שאינו מושך:

כתב יד ב

שלולית כל שהיא מושכות. מפני שאינה רחבה כמו נחל בעינן מושכות דוקא ולכן נקט שניהם במתניתין:

כתב יד א

והשתא מפרש למה לי למיתני במתני' כל הד' דברים דהיינו דרך היחיד ודרך הרבים הא כיון דדרך היחיד מפסיק פשיטא דרך הרבים:

ומפרש אתא מימר לך. פי' רבותא גבי אילן דקתני בסיפא שהכל אין מפסיקין לאילן והיינו אפי' דרך הרבים ודרך היחיד א"צ לפרש דה"א שאינו מפסיק אלא כמו שביל שדוקא בקבוע ושביל הרבים צריך למיתני לאשמועינן דאפי' בשל רבים צריך קבוע בימות החמה ובימות הגשמים ושביל היחיד דאם הוא קבוע הוא מפסיק אף שהוא זוטר טובא:

כתב יד ב

אנא מימר לך אפי' דדך הרבים אינו מפסיק לאילן. ודרך היחיד אשמעינן אפי' שאינו קבוע בימות התמה ובימות הגשמים כמו שביל נמי מפסיק:

כתב יד א

והשתא מפרש למתני' דקתני דבור וניר וזרע אחר מפסיק מפרש רב השיעור דבור וניר. היינו בית רובע וזרע אחר אפי' כ"ש:

ור"י סבר דבכולהו שיעור אחד דהיינו בג' תלמים של פתיח:

ומקשי מה ופליג. פי' אם פליגי רב ור"י:

ומפרש דלא פליגי דמה דאמר רב. דאפי' כ"ש מפסיק זרע אחר היינו באותו זרע אחר שהוא חיוב פאה דהירושלמי סובר דמה שהוא חייב בפאה הוא מפסיק יותר:

ומה דמר רבי יוחנן בפיטור פאה. פי' באותו מין שהוא פטור מן הפאה ולכך צריך ג' תלמים של פתיח:

ומקשי ובור וניר חייבים בפאה. פי' הא פליגי נמי בבור וניר והתם ליכא לפלוגי בכה"ג דהא כולהו אינן חייבין בפאה:

ומתרץ מה דאמר רב. פי' האי דתלי השיעור בבית רובע היינו בשדה בינונית. דהיינו סתם שדות שאינו יודע האיך הם גדולות ולפיכך תלי השיעור בבית רובע דהיינו שכל אורך הבור או הניר יהיה בית רובע אז חשיב והוי הפסק:

ומה דמר רבי יוחנן. פי' דתלי השיעור בג' תלמים של פתיח היינו משום דאיירי **בשדה שהיא חמשים**. פי' דהיינו שהיא רוחב חמשים על אורך חמשים לכך צריך שיהא רוחב הבור על שתים דהיינו רוחב שתים על פני כל אורך השדה שהיא ג"כ בית רובע ולא פליגי כלל:

כתב יד ב

ובור וניר חייבין בפאה. בתמיה כלומר הא בבור וניר נמי פליגי והתם ליכא למימר חיובי פאה:

מן מה דאמר רב בשדה בינונית. היינו סתם שדות הארוכות והרחבות אינו מפסיק בור וניר כ"א בית רובע דוקא:

דאמר רבי יוחנן בחמשים על שתים. לא איירי אלא בשדה שארוכה חמשים ורחבה שתים בעינן ג' תלמים של פתיח היינו רוחב שתים והאורך היה על פני כל אורך השדה הוא חמשים אמה וזהו ג"כ חשבון בית רובע ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כלל:

כתב יד א

הקוצר לשחת מפסיק. פי' אלמא דסבר דקוצר לשחת לא חשיב ליה קצירה:

כן ר' יהודה אומר הקוצר לשחת מותר. פי' לפני העומר דסבר דלאו קצירה היא:

ומקשי כיון דאת מדמי זה לזה א"כ כמה דר' יהורה אומר חיוב בפאה אסור. פי' לקצור דחשיב קצירה אף כשהוא קוצר לשחת אם הוא קוצר דבר שהוא חייב בפיאה:

כן ר"מ אומר חיוב בפאה אינו מפסיק. פי' דחשיב נמי קצירה אם קוצר דבר שהוא חייב בפאה:

וגרסי' כאן כי דתנינן תמן עד קצרו חייב בפאה. פי' דמייתי מיניה ראיה דר"י סבר דדבר שהוא חייב בפאה אסור לקצור לפני העומר וא"כ לפ"ז היה צריך להיות לר"מ אם קצר דבר שהוא חיוב פאה שאינו מפסיק:

וע"ז מקשי והא אשכחן דר"מ אמר חיוב פאה מפסיק. פי' דוקא חיוב פאה:

וכדמייתי מאכלה גוביי כו' הכל מודים אם חרש דוקא מפסיק כו'. והיינו ר"מ שמודה לרבנן שהכא אינו מפסיק טפי שהרי אינו חשוב קצירה כלל ואפ"ה סבר דהיה מפסיק והירושלמי מוקי האי מתני' דהקוצר לשחת מפסיק היינו אפי' אחר שהביאו שליש דסבר ר"מ אתא כר"ש ולכך קשה ליה אמאי מפסיק הכא טפי אלא ודאי משום דסבר

ר"מ דלענין הפסקה כל דבר שהוא חיוב פאה מפסיק יותר ולפיכך כשקצר אחר שהביא שליש מפסיק וכשאכלה גוביי שהוא פיטור פאה אינו מפסיק אא"כ חורש ור"י סבר בהיפך לענין קצירה לפני העומר אלמא דלאו הא בהא תליא ולא אמרו דבר אחד כלל: ותיבת פטורה מיותר. ותי' דבר שהוא חייב בפאה מפסיק מיותר:

כתב יד ב

הקוצר לשחת מפסיק. דלשחת לאו קציר היא ולא חשבינן ליה אתחלתא דקצירה אלא מפסיק כן ר"י אומר הקוצר לשחת מותר לפני העומר דלא חשבינן ליה קצירה:

כמה דאת אומר חיוב בפאה אסור. מקשי כיון דאת מדמי זה לזה א"כ כמה דר' יהודא מחייב בפאה אסור לקצור אף אם הוא קוצר לשחת:

כן ר"מ אומר חיוב בפאה אינו מפסיק. דחשיבא אתחלתא דקצירה. וכאן גרס מה דאיתא להלן והכי גרסינן חיוב בפאה אינו מפסיק כיי דתנינן תמן א"ר יודן אימתי כו' עד הביא שליש אסור לקצור קצרו חייב בפאה ואח"כ גרס והא אשכחן דרמ"א חיוב בפאה כו' עד אפי' לא חרש מפסיק ואח"כ גרס ר"ז בעי כמה דר' יודא אמר כו':

כיי דתנינן תמן א"ר יודן. מביא ראי' דר"י סבר דבר שהוא חייב בפאה אסור לקצור לפני העומר וא"כ גם לר"מ אם קצר דבר שאינו חייב בפאה אינו מפסיק:

והא אשכחן דרמ"א חיוב בפאה מפסיק. דוקא חיוב פאה כדמייתא מאכלה גובאי כו':

הכל מודים לאו ר"מ. שמודה לרבנן דהכא אינו מפסיק משום דאינו חשיב קצירה כלל ואפ"ה סובר דהי' מפסיק. והירושלמי מוקי האי מתני' דקוצר לשחת מפסיק היינו אפי' אחר שהביא שליש דסבר ר"מ אתא כר"ש ולכך קשה ליה אמאי מפסיק הכא טפי אלא ודאי משום דסבר ר"מ לענין הפסקה כ"ד שהוא חיוב פאה מפסיק יותר ולפיכך כשקוצר אחר שהביא שליש מפסיק וכשאכלה גובאי שהוא פטור פאה אינו מפסיק אא"כ חורש ור"י סבר בהיפך לענין קצירה לפני העומר אלמא דלאו הא בהא תליא ולא אמרו דבר כלל.(ג):

כתב יד א

ר"ז בעי. פי' לפי ההו"א דר"מ ור"י אמרו דבר אחד ואף ר"מ סבר דדבר שהוא פטור פאה מפסיק מבעי אם כמו שר"י סובר שאם התחיל קודם שהביאה שליש אפי' מה שקצר אחר שהביאה שליש נמי פטור מן הלקט וכו' אם יסבור ר"מ ג"כ לענין הפסקה כן דהיינו שאם התחיל ע"י שלא הביאה שליש אפי' מה שקצר אחר שהביאה שליש מפסיק ולא אפשטא:

כתב יד ב

ר"ז בעי. לפי הס"ד דלעיל דר"מ ור"י אמרו ד"א וסובר ר"מ דבר שהוא פטור פאה מפסיק ומבעי לי' אי נימא כי היכא דרי"א אם התחיל לקצור קודם שהביאה שליש אפי' קצר אחר שהביאה שליש נמי פטור מן הלקט כו' ה"נ סובר ר"מ לענין הפסקה אם התחיל לקציר עד שלא הביאה שליש אפי' קצר אחר שהביאה שליש מפסיק ולא אפשטא:

הלכה ב

כתב יד א

הוון בעון מימר ולא פליגין. פי' ת"ק ארבי יהודה:

כתב יד ב

אמת המים הקבוע. הרי דלת"ק א"צ אלא שיהי' קבוע אפי' יכולה להקצר כאחת מפסיק ור"י אומר אם אינה יכולה להקצר כאחת מפסיק הרי דפליגי:

כתב יד א

אשכח תנא ופליג. פי' שמצא ברייתא בת"כ שפליגי ארבי יהודה ואמרי **שאמת המים הקבועה ה"ז מפסקת**. ולא מזכרי כלל השיעור משמע שא"צ אלא שיהא קבוע אפי' יכולה להקצר נמי מפסיק:

ואח"כ אמר הוויין בעיין מימר. פי' שהיו סוברין:

מה דאר"י. פי' במתני' שאינה יכולה להקצר כאחד היינו **בעומר מצד אחד**. דהיינו שהיא רחבה כ"כ שאם עומד מצד אחד אינו יכול לקצור מצד השני מפסיק אף שאם היה עומד באמצע היה קוצר מכאן ומכאן דצריך שיהא קצרה כ"כ עד שהעומד בצד אחד יוכל לקצור:

אשכח תני היה עומד באמצע כו'. פי' שעיקר השיעור שאינו יכול לקצור היינו כשהוא עומד באמצע דהיינו שאם היה עומד באמצע ואינו יכול לקצור מכאן ומכאן מפסיק:

ואם לאו. פי' אף שאם היה עומד מצד אחד לא היה יכול לקצור מצד השני אפ"ה כיון שאם עומד באמצע היה קוצר אינו מפסיק:

וה"ג אשכח תנא ופליג אמת המים כו'. **הוון בעון מימר מה דאר"י בעומר מצד אחד ותיבת מן מיותר. אבל אם היה עומד באמצע היה קוצר מכאן ומכאן מפסיק אשכח תני היה עומד באמצע ואינו קוצר מכאן ומכאן מפסיק ואם לאו אינו מפסיק**. פי' דעיקר השיעור תלוי כשהוא עומד באמצע:

כתב יד ב

הוון בעי למימר מה דאר"י. במתניתין שאינה יכולה להקצר כאחת אפי' עומד מצד א'

ואינו יכול לקצור בצד השני מפסיק מצד א' אינו מפסיק אף אם אינו יכול מצד השני רק שהעומד באמצע יכול לקצור מכאן ומכאן ה"ז אינו מפסיק:

כתב יד א

על פני כל שדהו. פי' לרוחב כל שדהו הוא מפסיק באמצע שדה:

אם עוקר הוא את המחרישה מצד זה כו'. פי' אם רוצה לחרוש בצד השני צריך לעקור את המחרישה מצד זה וליתן לצד זה ואינו יכול לחרוש בפעם א' כל השדה:

מפסיק. פי' וצריך ליתן פאה מכ"א בפ"ע:

ואם לאו אינו מפסיק. פי' שיכול לחרוש בפעם א' כל השדה אינו מפסיק ונותן פאה מא' על הכל:

ותיבת מצד אחר מיותר:

ומקשי והתני מדריגות שהן גבוהות עשרה כו'. פי' אלמא שתלוי דוקא בגבוה עשרה אז מפסיק:

משמע הא פחות מיכן נותן מא' על עכל. פי' שאינו מפסיק. וע"ז מקשי דהא הכא משמע שאינו תלוי בגבוה כלל רק שאם צריך לעקור את המחרישה וזה אף בפחות מעשרה כדמסיים **ופחות מכאן אינו עוקר את המחרישה**. פי' בתמיה וא"כ אמאי אינו מפסיק:

ומשני אפי' פחות מכאן מפסיק כו' כצ"ל ותיבת עוקר הוא מיותר. **לא אתינן מתני עשרה**. פי' כיון דאפי' פחות מעשרה נמי מפסיק אלא לרבותא דסיפא דהיינו הא דתני שאם היו ראשי מדריגות מעורבין שהוא נותן מא' על הכל וזה אפי' כשהן גבוהין עשרה קמ"ל דמהני מעורבות לכך תני עשר ולעולם כשאינן מעורבות אף שאינן גבוהות עשר כיון שצריך לעקור את המחרישה מפסיק הוא:

מעורבין שהוא נותן מאחד על הכל כצ"ל:

כתב יד ב

סלע על פני כל שדהו. היינו על פני כל רוחב שדהו נמצא שהוא מפסיק באמצע כל השדה:

אפי' פחות מכאן מפסיק. שנויא הוא לעולם אפי' בפחות מעשרה מפסיק רק בכדי שעוקר את המחרישה ולא קתני עשרה אלא לרבותא דסיפא:

הלכה ג

כתב יד א

מה כותש כו'. פי' דמבעיא ליה הא דתני אם היה שער כותש אם הוא **כעלה כו'** פי' שהעלין סובבין על הגדר:

או כותש על הגדר. פי' אף שאינו שוכב על הגדר אלא שהן מעורבין מאוד למעלה מהגדר נגד הגדר:

ופשיט מן מה דתני שער כותש. פי' מדלא תלי הכתישה רק בשער ולא הזכיר כלל גדר גבי כתישה כלומר דהיינו ואם היה שער כותש את הגדר וזהו הפירוש **ואין הגדר כותש** דהיינו שאינו מזכיר את הגדר לענין כתישה:

ומדייק מיניה הדא אמרה כותש ע"ג גדר. פי' שא"צ שיהא השער כותש את הגדר אלא אף שהן מעורבין מאוד דהיינו שהן כותשין זא"ז נגד הגדר נמי מבטלי:

כתב יד ב

כעלה במכתש. שהעלין סוככים על הגדר והגדר בתוך העלים כעלה במכתש או כותש על גבי הגדר שהאלנות כותשין את העלים א' בחבירו ע"ג הגדר מלמעלה כנגד הגדר ולא עליו ממש.(ו):

מן מה דתני שער כותש. פשיט מדלא תלי הכתישה אלא על השער היינו העלים ולא הזכיר את הגדר לגבי כתישה ז"ש אין הגדר כותש הדא אמרה כותש ע"ג הגדר שיהיו העלין מעורבין זה בזה כעלה במכתש כנגד הגדר מלמעלה:

כתב יד א

ה"ג ר' מנא זימנין דהוה אמר בה בתוך ד' אמות. פי' פעמים שהיה אומר הא דשער כותש מפסיק היינו כשהוא בתוך ד' אמות:

וזימנין דהוה אמר בה בתוך י' טפחים. פי' וא"כ קשיא אהדדי:

כנטועין מטע עשר לבית סאה. פי' דפעמים היה אומר שצריך שיהיו נטועין אותן האילנות על מטע עשר לבית סאה וא"כ לפ"ז יהיה בין אילן לאילן יותר מד' אמות וא"כ האי בתוך ד"א ובתוך י"ט לא קאי אבין אילן לאילן:

וע"ז מקשי מה את שמעת מיניה. פי' האיך יכול לשמוע מאותן מימרות התנאין שצריך שיהא כשהשער כותש:

ומפרש דה"פ דהאי בתוך ד"א היינו **לגדר** דהיינו שצריך שלא יהא האילן רחוק מן הגדר ד' אמות אז השער כותש:

והאי בתוך י"ט היינו **בין נוף לנוף** דהיינו שלא יהא בין ניף של אילן זה לנוף של אילן שכנגדו המסככין למעלה מן הגדר י"ט:

וממטע עשרה לבית סאה. פי' היינו בין אילן לאילן:

כתב יד ב

זימנין דהוי אמר בה בתוך ד"א. פעמים הי' אומר שער כותש אינו מפסיק אלא כשהוא בתוך ד"א וזמנין דהוי אמר בה בתוך י' טפחים וקשיא אהדדי:

בנטועים עשר לבית סאה. ופעמים הי' אומר דבעינן שיהיו האלנות נטועים על מטע עשר לבית סאה והיינו יותר מד"א בין אילן לאילן:

מה את ש"מ. מקשי איך ומה תשווה מימרות הללו הסותרים זה את זה:

והוא שיהא ד"א לגדר. משני הא דקתני ד"א הוא השיעור מהאילנות עד הגדר יהיו בתוך ד"א:

והן שיהי' י' טפחים בין נוף לנוף. והא דקתני י' טפחים הוא המרחק שבין נוף לנוף אז נקרא שער כותש:

ממטע עשר לבית סאה. נשנית לענין המרחק שבין אילן לאילן:

כתב יד א

ה"ג ולזיתים. פי' הא דקתני במתני' ולזיתים שהיה להם בכל רוח נותן פאה אחת. **ע"ז מבעיא ליה מי משוין להם הרוחות**. פי' בתר איזה רוח אזלינן בתר רוח העולם או בתר רוח העיר:

ופשיט העיר מכוונת להם הרוחות. וכדמייתי מן של בית רבי דאזלינן בתר רוח העיר:

כתב יד ב

ולזיתים מי מכוון להם את הרוחות. הא דקתני במתניתין לזיתים שהיו להם בכל הרוח מבעי' להו בתר איזה רוח אזלי אם בתר רוח העולם או רוח העיר ופשוט העיר מכוונת להן הרוח כדמייתי מן של בית רבי כו':

כתב יד א

ה"ג היו שם ל' אילנות כו'. פי' קאי אהא דקתני במתני' ולחרובין כל הרואין זא"ז ע"ז מפרש דאם היו שם ל' אילנות כו':

אינו מפרש כו' לא בתחלה ולא בסוף. פי' דהעיקר אזלינן בתר מעשה שבסוף אם עשה גורן א' אם לאו:

הלכה ד

כתב יד א

ה"ג מפריש מן האגדו על האגדו ומן השמותית על השמותית כשכילה את שדהו. פי' שאז חזרה פאה לעומרין ולכך מפרש מן האגדו על האגדו כו':

אבל אם לא כילה את שדהו אפילו מן האגדו על האגדו ומן השמותית על השמותית אינו מפריש. פי' דהיינו כשנמלך אח"כ לעשות ב' גרנות פעמים שאף מן האגדו על האגדו אינו יכול להפריש וכדמפרש דהיינו **קצר חצי אגדו וכל השמותית לעשותן גורן אחד**. פי' וא"כ לפי דעתו שרוצה לעשות גורן א' הוי כמין א' וחובת הפאה בקמה וא"כ נפטר כל מה שנקצר מפאה וא"כ אפי' עשה אח"כ ב' גרנות שאז אינו יכול להפריש פאה מן האגדו על השמותית דהא הוי כב' מינים אפ"ה השמותית בכך נפטרה משום דבשעה שנקצרה נפטרה תו אינה מתחייבת אח"כ:

וכדמפרש **מפריש מן האגדו על האגדו וכל השמותית ששם פטורה קצר חצי שמותית וכל האגדו לעשות גורן אחר ונמלך ועשאן ב' גרנות מפריש מן השמותית על השמותית וכל האגדו ששם פטורה** כדפרישית:

כתב יד א

ופירש לנו יודעין היינו. פי' שהלכה למשה מסיני:

כתב יד א

ומקשי וכיני. פי' והלא הדברים הנדרשים מן הפה מרובים:

ומשני אלא כיני חביבין כו': **אכתוב לכם רובי תורתי אלו התוכחות**. פי' והלא כתבתי לכם רובו של תורה מן התוכחות ואפ"ה לא כמו זר נחשבו:

כתב יד ב

רובי תורתי אלו התוכחות. והלא כתבתי לכם רובי תורתי מן התוכחות:

כתב יד א

אילולי כתבתי לכם רובי תורתי כו'. פי' האי אכתוב לכם רובה של תורה בלשון תמיהה פי' וכי אכתוב לכם רובי תורתי והלא כמו זר נחשבו פי' אילו כתבתי לך וכדמפרש **מה בינן לבין האומות** וכו':

כתב יד ב

אלולי כתבתי לך רובי תורתי. דורש לשון תמיה וכי אכתוב לכם רובי תורתי והלא כמו זר נחשבו כלומר אלו כתבתי לך הייתי נחשב כמו או"ה וכדמפרש מה בינן לבין או"ה כו':

כתב יד א

אם שמרת מה שבפה. פי' שמה שבפה צריך לשמור אותן שלא ישכח:

וקיימת **מה שבכתב**. פי' שמה שבכתב א"צ אלא לקיימו:

כתב יד ב

אם שמרת מה שבפה. שצריך לשמור שלא ישכח אותם:

וקיימת מה שבכתב. דמה שבכתב א"צ לשמור אלא לקיים:

כתב יד א

עליהם ועליהם. פי' דהוה מצי למיכתב עליהם וכתיב ועליהם:

וכל ככל. פי' דהוה מצי למיכתב כל וכתיב ככל והכל לרבות וכדמפרש:

אפי' מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש לפני רבו ככר נאמר וכו'. ומייתי ראיה מפסוק יש דבר שיאמר זה חדש הוא:

כתב יד א

ולא מן התוספתות אלא מן התלמוד כצ"ל:

ומקשי והתני ר' חלפתא בן שאול היא שני מיני חיטין היא שי מיני שעורין. פי' דשני מיני חיטין לאו דוקא אלא אף שני מיני שעורין תלוי בגורן וס"ד משום דילפינן שני מיני שעורין משני מיני חיטין אף דשני מיני חיטין גופא הלכה אלמא שלומדין מן הלכה:

ומשני דלא גמרינן אלא שכך היתה הלכה בידם שני מינים. פי' דבהלכה גופה לא נתפרש אם שני מיני חיטין א"כ מסתמא אין חילוק ובכל שני מינים ממין א' איירי:

ומקשי והתנינן המחליק בצלים לחים לשוק ומקיים יבישים לגורן כו'. פי' שמפרש התם שצריך ליתן ב' פאות וסבר הירושלמי דילפינן משני מיני חיטין בעשאן ב' גרנות דלחים ויבישים הוי כמי שני מיני חיטין ושוק וגורן הוי ב' גרנות:

אית לך למימר שוק וגורן כך היתה הלכה בידם. פי' דהא הכא ודאי ליכא למימר שמסתימת ההלכה שמעינן כמו שני מיני חיטין ושעורין אלא ודאי ילפינן מהלכה:

ותיבת **ושכחוה** מיותר ב"פ:

כתב יד ב

היא שני מיני שעורים. קס"ד דר' חלפתא יליף שעורים מחטים ושני מיני חטים גופא הלכה היא אלמא דלמדין מן ההלכה וקשיא לר"ז דאמר אין למדין:

כך היתה הלכה בידן שני מינים. ומשני היתה שני מינים שהוא במין א' סתם ור' חלפתא מפרש מסתמא אין חילוק ובכל דבר שהוא שני מינים במין א' מיירי:

והתנינן המחליק בצלים כו'. ע"כ האי לחים ויבישים מדמין לשני מיני חטים ושוק וגורן מדמין לשני מיני גרנות לכן סיים (חסר כאן). דצריך ליתן ב' פאות:

אית לך למימר שוק וגורן כך היתה הלכה בידן. דהא הכא ודאי ליכא למימר מסתימת ההלכה שני מינים ועשאן שתי גרנות משמע אף שוק וגורן אלא ע"כ שחכמים למדוה מן שני מיני חטים ועשאן ב' גרנות והרי ילפינן מהלכה:

כתב יד א

אין למידין מן המעשה. פי' דאמרי' שמא היה שם עוד דברים שמכח זה היה מקיל או מחמיר:

ברם ההוא דסבר עביד. פי' דאם היה שם עוד צדדין מסתמא היה יודע. **אמר ליה**. פי' רבי חנניא בשם שמואל פי' שאין חילוק בין סביר (בין לא סביר) דאפשר שאפי' סביר לא נתן דעתו לעיין יפה ומכח זה אינו יודע הצדדין שמכח זה התיר לכך אין חילוק אלא בין פליגי פי' אם באותה מעשה יש פלוגתא והוא רוצה להכריע מכח המעשה כחד לא סמכינן עליה ואמרי' שמא היה שם צדדין אחרים להתיר אי לאסור אבל אי לא ידעינן פלוגתא יכול לסמוך עליו לעשות כמותו כיון דלא חזינן פלוגתא לא אמרינן דשמא היה שם צדדין אחרים להיתר או לאיסור דמהיכא תיתי נימא הכי:

כתב יד ב

אין למידין מן המעשה. דשמא הי' שם עוד איזה צדדים ומכח זה הקל או החמיר:

בההוא דסביר עבד. סביר היינו מבין ויודע אם הי' צדדים אחרים להקל או להחמיר:

א"ל. היינו ר' חנניא בשם שמואל אמר ליה בין סבר בין לא סבר אין לחלק דאפשר גם הסביר לא נתן דעתו לידע כל הצדדים שהיו שם:

בההוא דפליגי. אלא יש לחלק בין אם איכא פלוגתא בדין ההוא והוא רוצה להכריע כמ"ד מתוך המעשה לא סמכינן עליה. ואמרינן שמא הי' שם צדדין אחרים להחמיר או להקל:

ברם בההוא דלא פליגי. ואי ליכא בדין ההוא פלוגתא מהיכא תיתי נימא דלא סביר אם יש שם צדדין אחרים לכן סמכינן עליה:

הלכה ה

כתב יד א

מתניתא כשקצרוה לעצמן. פי' אקצרוה נכרים קאי דהיינו דוקא כשקצרוה לעצמן דהיינו ליקח להן אבל כשקוצרין לישראל דהיינו שהם פועלים אצל ישראל אף שהם נכרים חייבין וכדמייתי ראיה מברייתא **ותנינן** כו':

מפני שאין בקיאין בלקט. אלמא דעכ"פ חייבין:

כתב יד א

מתני' בשקצרוה לאבדה. פי' הא דקתני דקצרוה לסטים פטורה היינו דוקא כשקוצרין לאיבוד אבל כשקוצרין שלא לאיבוד חייבין דאפי' התבואה שלהן נמי חייבת דאף הן ישראלים גמורים:

א"ר הושיעא אפי' תימר בשקצרוה שלא לאבדה. ואפ"ה פטורה גבי לסטים וכדמפ' טעמא:

שהפאה ניתנית במחובר לקרקע. ואין קרקע נגולת. פי' הלכך במחובר לא נתחייבה שהרי הם לא קנאו ובעה"ב לא קצר ולאחר שקצרו אף שקנו מ"מ אינו חייב שאין פאה בתלוש:

כתב יד א

מפני שהוא מפריש מן הקמה על הקמה. פי' דקאי אמתני' דקתני דכשקצרו ליסטים חציה אח"כ פטורה ומפרש מפני שחובת הקציר בקמה עליה קאי ואמר מפני שהוא מפריש מן הקמה על הקמה כו':

ואינו מפריש מן הקציר לא על הקציר. פי' כשיש קמה שראויה ליתן ממנה פאה:

ולא על הקמה. ולפיכך היה החיוב פאה באותו חצי שדה שקצרוה ליסטים בסוף ואף דאמרינן כשכלה את שדהו חזרה פאה לעומרין היינו דוקא כשכילה הוא ולא כשכילוה ליסטים והא דקתני ולא על הקמה היינו בדרך לא זו אף זו ולרבותא דסיפא דאף מן הקציר על הקמה מפריש לפעמים:

ה"ג פעמים שהוא מפריש מן הקציר על הקציר ומן הקציר על הקמה האיך עבידא כו': **נמצאת מפריש מן הקציר על הקציר**. פי' דהיינו אותו שבולת שקצר משיעור פאה הוא מפריש אותה היום על מה שקצר תחילה והיינו **מן הקציר על הקציר** ותיבת **על הקמה** מיותר:

ולא סוף דבר שכילה את שדהו. פי' שכילה את שדהו קודם שנתן את הפאה דהשתא כשקצר הוי מן הקציר על הקציר:

אלא אפי' כשקצר. פי' שהתחיל לקצור וקרא שם פאה ותיכף אחר קריאת שם קצר מאותו מקום שקרא שם וא"כ צריך ליתן פאה מה (ממה) שקצר על מה שלא קצר והוי מן הקציר על הקמה:

כתב יד ב

מפני שהוא מפריש מן הקמה על הקמה. קאי על הא דתני במתניתין קצרו לסטים חציה פטורה שחובת הקציר בקמה מפרש מפני שהוא מפריש כו' א"כ חיוב פאה לא הי' אלא באותו מחצה שבסוף וקצרוה לסטים לכן פטורה לגמרי ולא חזרה פאה לעומרים:

ולא על הקמה. לרבותא דסיפא נקט דלפעמים מפריש מן הקציר אף על הקמה:

נמצאת מפריש מן הקציר על הקציר. דאותה שבולת שקצר מן השיעור פאה מפרישה על מה שקצר קודם הפרשת הפאה:

שכילה את שדהו. קודם שהפריש פאה ואין בידו לתת פאה כ"א מן הקציר על הקציר. **אלא אפי' בשקצר** כו' בתחלת הקצירה קרא שם לפאה כיון שקצר שבולת ראשונה מאותן שקבע לפאה חזרה הפאה לעומרים היינו לאותה שבולת שקצר מעתה הרי דמפריש מן הקציר על הקמה:

כתב יד א

המוכר מהו שיזכה בפאה שהיא מתרת את העומרין. פי' דהיינו כשקצר חציה ומכר חציה פי' וגם השדה דאם לא מכר השדה ודאי המוכר אסור דהא אצל זה אני קורא שדך אלא דאיירי כשמכר חציה וגם את השדה שהלוקח נותן פאה לכל ומיבעיא ליה אם המוכר מותר בפאה שהיא מתרת את העומרין אם לא:

ופשיט ליה נשמעינה מן הדא אר"י אימתי כו'. פי' הא דאריס אסור בלקט ושכחה ופאה היינו **בזמן שקבלה ממנו** כו' **אבל אם אמר שליש מה שאתה קוצר** כו' **אסור בלקט** וכו':

ומקשי מה בינה לקדמייתא. פי' דהא בשניהם קנה במחובר:

ומשני אלא לכשתקצור שליש תהא שלך. פי' דהשתא לא קנה אלא בתלוש ופאה לא נתנית אלא במחובר לקרקע לפיכך מותר:

א"ר בון בר חייא הדא אמרה כו'. פי' שהרי אף המוכר אין לו אלא הפירות תלושין והקרקע והפאה של לוקח לפיכך ודאי ג"כ מותר ליקח הפאה שהיא מתרת את העומרין:

א"ר יונה. פי' לא דמו:

תמן לא נתחייבה שדהו ברשותו. פי' שהרי לא זכה אלא לאחר שנתלשו:

ברם הכא נתחייבה שדהו ברשותו. פי' שהרי נתחייבה פאה ברשותו של מוכר כשהיתה המחובר שלו קודם שמכרה ולפיכך איכא למימר שאסור למוכר ליקח הפאה דכיון שבשעת חיוב הפאה לא היה יכול ליקח הפאה לעצמו שהרי היה שלו א"כ לפיכך אף היום אסר משא"כ באריס:

אלא קצר חצי שדה. פי' מזה יכול להוכיח אמי שקצר חצי שדה ומכר מה שקצר שהלוקח מותר ליקח הפאה שהרי ברשות הלוקח לא נתחייבה שאין לו במחובר:

והשתא מיבעיא ליה הלוקח מהו שיזכה בפאה שהיא מתרת כו'. פי' הכא במתניתין דקתני שהלוקח נותן פאה לכל פי' דהיינו אף כנגד החצי של מוכר אם מותר באותה פאה שהוא נותן בעד המוכר שהרי אינו שלו או לא:

ומשני בפלוגתא דרבי ורבי יהורה הנשיא. פי' מדינא מותר אלא אי קנסו אי לא קנסו בהא פליגי רבי ור"י הנשיא:

כתב יד ב

המוכר מהו שיזכה בפאה. קאי על מתניתין דקתני קצר חצי' ומכר חציה ומיירי בשמכר השדה עם התבואה דאל"כ קרינן אצל המוכר שדך ואסור בפאה שלה וכשמכר גם השדה מבעי' ליה אם נאסר בפאה של השדה מחמת שהיא מתרת אותה חצי שקצר המוכר או לאו:

לכשתקצר תהא שלך. ולא קנה כלל במחובר ופאה הניתנת במחובר לא הי' ברשותו כלל:

ברם הכא נתחייבה שדהו ברשותו. הפאה שנתחייבה במחובר עבור חצי שקצר המוכר אותה הפאה המחוברת הי' ברשות המוכר קודם שמכרה איכא למימר דאסורה למוכר אף אחר שמכרוה:

אלו קצר חצי שדה. מזה יכול להוכיח אמי שקצר חצי שדה ומכר מה שקצר כו' שהרי ברשות הלוקח לא נתחייבה ואין לו במחובר והשתא מבעי ליה הלוקח מהו כו' הכא במתניתין דקתני שהלוקח נותן פאה לכל אף על החצי שקצר המוכר אם מותר הלוקח באותה פאה שנתן על חצי של המוכר או לא:

בפלוגתא כו'. משני דמדינא וודאי מותר אלא אי אסרינן ליה ליקח מפני הקנס תליא בפלוגתא:

כתב יד א

קצירת חו"ל. פי' מה שהוא קוצר לצורך חו"ל אם היא חייבת בפאה דהא של נכרי פטור ושל הקדש פטור ושל חו"ל נמי פטור וגבי הקדש כשקוצר לצורך הקדש אמרי' לעיל דחייב וגבי נכרי כשקצרוה לעצמן תנן במתני' דפטור והכא גבי חו"ל מבעי לי' **שלא תאמר** כו':

ופשיט אשכח תני קציר ארצכם. היינו כשהוא לצורך ארצכם ולא של חו"ל:

כתב יד ב

קצירת ח"ל. כלומר שקצר בא"י בכדי להוציאו לח"ל ומבעי הא תנן של הקדש ושל נכרי ושל ח"ל פטור אי מה הקדש חייב דהא תנן לעיל הקוצר לצורך הקדש ה"ז חייב וכשקצרו גוים בשביל עצמן ה"ז פטור והכא גבי ח"ל מבעי ליה:

ולא קציר ח"ל. היינו לצורך ח"ל:

כתב יד א

קצר הגזבר חצי חציה. פי' הא דקתני במתני' שהפודה מיד הגזבר הוא נותן פאה לכל היינו כשלא קצר הגזבר כלום אבל אם התחיל הגזבר לקצור אין הפודה מיד הגזבר צריך

להפריש אלא על מה שיקצור ולא על מה שנקצר ברשות הקדש שהוא פטור מן הפאה ועל מה שנקצר תחלה מפריש מן הקציר על הקציר ולא הפודה מיד הגזבר שמה שנקצר ברשות הקדש הפסיק הענין ואין לפטור אותו מפאה כלל מטעם זה כמו באגדו ושמותית כשנמלך לעשות שני גרנות דהכא משום שהקדיש אינו יכול להפקיע את השדה מפאה ודו"ק:

הדרן עלך ואלו מפסיקין

כתב יד ב

קצר הגזבר חצי חציה. הא דתני הפודה מיד הגזבר הוא נותן פאה לכל מפרש היינו כשלא התחיל הגזבר לקצור כלום אבל אם התחיל לקצור אין המקדיש נותן מן הקמה על מה שקצר תחלה דקציר הקדש הפסיק הענין אלא מפריש מן הקציר על הקציר. ועוד מפריש מן הקמה על הקמה שקוצר עכשיו אחרי שפדה מהקדש ואין לפטור אותו כלל מפאה כמו באגדו ושמותית בשנמלך לעשות שני גרנות דהכא משום שהקדיש אינו יכול להפקיע את השדה מפאה ומה שיקצור ברשות הקדש פטור מן הפאה:

פרק ג

הלכה א

כתב יד א

מלבנות התבואה כו': **אנן תנינן של בין הזיתים**. פי' במתני' **ותניי דבי רבי של בין האילנות**. פי' דתני במתני' מלבנות התבואה של בין האילנות ומפרש הכא דצריכי תרוייהו:

דבר שהוא היום פאה. פי' דסבר הירושלמי שדבר שהוא חיוב פאה מפסיק יותר:

אבל דבר שהוא פיטור פאה. דהיינו שאר אילנות אינו מפסיק אפי' לב"ש:

כתב יד א

מה אנן קיימין. פי' הא דקתני במתני' דזיתים מפסקי בין האילנות:

אם במרווחין. פירוש שהאילנות מרווחין זה מזה:

אף ב"ש מודו. דלא מפסקי דסברי דהא דמפסקי היינו משום מחיצה:

כתב יד א

אם ברצופין כו': **ה"ג ר' ייסא אמר טעמא דב"ש שאין דרך בנ"א להיות מכניסין כו'**. פי' וא"כ לפ"ז אפי' במרווחין מפסקי לב"ש:

ומקשי אתיא דב"ש כר"י. פי' ב"ש דסבר הכא. שמה שאין דרך להיות בין הירקות אם נטע ביניהם מפסיק ה"ה ר"י סבר כן גבי בצלים בין הירק שסובר שמפסיק דאי לב"ה הא סובר שאף שאין דרך כמו אילנות בין הזרעים אפ"ה לא מפסקי ונותן מא' על הכל: ומשני הא כ"ע מודו דדבר שאין דרך מפסיק אפי' לב"ה והא דב"ה סבר הכא שאינו מפסיק היינו משום דסבר שכן דרך בנ"א להיות מכניסין זרעים בין האילנות ולכך לא מפסקי אבל בצלים שבין הירק אף ב"ה מודו שאין דרך בנ"א להיות מכניסין ולכך מפסיק אף לב"ה וא"כ סבר ר"י כב"ה:

וזהו פי' מסתברא ב"ש יורו לר"י כו'. פי' דבצלים בין הירק אין דרך להכניסו טפי מזרעים בין האילנות ולכך איכא למימר דר"י סבר הכא כב"ה שכן דרך כו':

כתב יד ב

מ"ט דב"ש שאין דרך ב"א כו'. ולפ"ז אפי' במרווחין סברי ב"ש דמפסקי:

מסתברא ב"ש יודו לר"י. קושיא היא דמסתברא שר' יוסי ס"ל ג"כ כב"ש דאי כב"ה הא סברי כאן דלא מפסקי אף שאין דרך להכניס זרעים לבין אלנות:

ר"י לא יודה לב"ש. שנויא היא לעולם ר"י כב"ה ס"ל דב"ה סברי ג"כ בדבר שאין דרך להכניס מפסקי והא דאמרי ב"ה הכא דלא מפסקי משום דב"ה ס"ל שכן דרך ב"א להכניס זרעים בין אלנות:

כתב יד א

ה"ג היה שם אילן כמין דהוא גדר. פי' שאין שם אלא אילן א' אלא שהענפים תכופים זה בזה כמו גדר אם מפסיק או לא ולא איפשטא:

כתב יד ב

הי' שם אילן כמין דהוא גדר. מבעי להו אם לא הי' שם אלא אילן א' רק שענפי האילן מסובכים ותכופין זה בזה כעין גדר אי חשיב הפסק או לא. ולא אפשטא:

כתב יד א

עד כדון במעורבין מכאן ומכאן. פי' הא דקתני במתני' ואם היו ראשי שורות מעורבין מיבעיא ליה אם היינו מעורבין מכאן ומכאן אז אינו מפסיק או אפי' מצד אחד נמי חשיב עירוב:

עוד מיבעיא ליה או כשלשה תלמים של פתיח כו'. פי' דמיבעיא ליה אם צריך שיהא משך העירוב ג' תלמים או אפי' כ"ש:

כתב יד א

המנמר כו' פי' כהדין נימרא. פי' חיה שהיא מנומר ומפרש דמקום הזבלים דהיינו שהוא מזובל יפה שם עילין תחלה וממילא מתייבש נמי תחלה לכך קרי ליה נימרא:

כתב יד א

עד כדין כשהיה יבש מכאן ומכאן כו'. פי' דסובר הירושלמי הא דקתני במתני' המנמר היינו שקוצר היבש ומשייר הלח דהיבש בין הלח היה מנומר והוא הסיר הנימור וצריך ליתן פאה לר"ע מכל אחד היינו ממה שקצר לכל חתיכה וחתיכה בפ"ע דהלח המשוייר מפסיק וע"ז מ"ל דהיינו כשהלח באמצע אז הלח מפסיק לענין שהוא צריך ליתן פאה למה שקצר לכל חתיכה וחתיכה בפ"ע:

היה לח מכאן כו'. פי' שאם קצר היבש שבאמצע אם הוי הפסק דהיינו כשיקצר אח"כ הלח אם צריך ליתן פאה מכאו"א או לאו:

כתב יד ב

עד כדון כשהי' יבש מכאן ומכאן. מדקתני מתני' ושייר קלחים לחים משמע שקצר את היבש שמכאן ומכאן ובזה סבר ר"ע פאה מכאו"א מכל חתיכה וחתיכה שקצר משום דלח המשוייר מפסיק ביניהם:

הי' לח מכאן ומכאן ויבש באמצע. וקצר תחלה היבש באמצע מבעי לי' אח"כ כשקוצר הלח שמכאן ומכאן אם חשיב מקום היבש הפסק. ופשיט לי' מהא דא"ר בא ר' חייא כו':

כתב יד א

ופשיט ליה מדאמר ר' חייא בר בא כו' דר"מ אתיא כר"ע כמה דר"ע אמר כו'. פי' ור"מ סובר ודאי דאם קצר היבש שבאמצע הוי הפסק למה שנשתייר דהא אמר הקוצר לשחת מפסיק והיינו למה שנשתייר והיינו כשנתייבש דהא מוקי הירושלמי לאחר שליש דחיוב פאה מפסיק אלמא דסבר ר"מ שאם קצר היבש שבאמצע הוי הפסק למה שנשתייר ה"ה לר"ע נמי כן דהא שניהם אמרו דבר אחד:

ומקשי חברייא קומי ר' יוסי למה לי כר"ע. פי' אמאי מוקי לר"מ כר"ע לוקי כרבנן דהא איכא סתם מתני' כותיה:

דתנן המחליק בצלים לחים לשוק. פי' אלמא דלח ויבש ב' מינין הן וכיון שכן לא הוי קצירה שלהן אתחלתא דקצירה דלח ולכך הוי הפסק וא"כ איכא סתם מתני' כותיה:

ומשני התם לאו משום לח ויבש אלא משום שוק וגורן דהוי ב' מינים לכך צריך ליתן פאה מכאו"א:

ומייתי ראיה דהא חצי לח וחצי יבש. פי' בפעם א' אם היה קוצר חצי לח וחצי יבש:

כתב יד ב

כן רמ"א לח ויבש ב' מינים הם. דהא לר"מ קצירת יבש שבאמצע ודאי הוי הפסק להמשויר דהא אמר הקוצר לשחת מפסיק ומוקי בפרקין לעיל דמיירי לאחר שהביא שליש דהוי חיוב פאה מפסיק והיינו כשנתיבש וכן לר"ע קצירת היבש שבאמצע הוי הפסק דהא אמרת ר"מ בשיטת ר"ע אמרה:

ולמה לי כר"ע. אמאי מוקי לר"מ כר"ע הא מצינו סתם מתני' כוותי' דר"מ דתנן המ"ב לחים לשוק כו'. אלמא דלח ויבש ב' מינים הן וקצירת היבש לא חשיב אתחלתא דקצירת הלח אלא חשיב הפסק:

שמעינן שוק וגורן ב' מינים הן. משני דמסתם מתני' ע"כ לא מצי לאשמעינן אלא שוק וגורן דחשיב ב' מינים אבל לא משום לח ויבש דאם תאמר לח ויבש ב' מינים הרי אם קצר בפעם א' חצי לח וחצי יבש ודאי גם ר"ע מודה דנותן פאה א' על הכל והכא במחליק בצלים הוא קוצר ג"כ שניהם בפ"א ומ"מ פליג ר"ע אלא ע"כ טעמא דר"ע אינו אלא משום שוק וגורן דהוי ב' מינים:

כתב יד א

אף ר"ע מודה. שא"צ ליתן אלא פאה א' על הכל פי' משום דלא הוה ב' מינים והכא גבי מחליק קוצר שניהם כאחד אלא ודאי הא דהוי ב' מינים היינו משום שוק וגורן:

תיבת **והתנינן** מיותר אלא דקאי אמתני' דקתני ומודים חכמים לר"ע ומפרש:

כיני מתני' שבת בג' מקומות כו'. פי' דהא משבת אחרדל ודאי אין ליתן פאה אלא שבת בעצמו בג' מקומות ואפ"ה אין נותנין פאה מזה על זה:

וכדמפרש מפני שאין ראשון שבהן ממתין לאחרון שבהן אם מפני שדרכן ליזרע ערוגות ערוגות. פי' וכיון דהוה הפסק הוי כל חד כערוגה בפ"ע ולכך צריך ליתן פאה מכאו"א דהוה כל ערוגה כשדה בפ"ע. ואין להקשות כיון שאין ראשון שבהן ממתין לאחרון אמאי חייב בפאה הא אין לקיטתן כא'. די"ל דאפ"ה הוי לקיטתן כא' כיון שאף אותן שנתבשלו אם עומדות על האילן אין פסידא אבל תאנים נפסדות:

על דעתיה דשמואל מפריש מכל קלה. פי' אם זרע כל קלח בפני עצמו דהוי כל קלח כמו שדה בפ"ע כיון דטעמא שאין ראשון אין חילוק בין ערוגה לקלחין:

על דעתיה דר' יוחנן מפריש כו'. פי' דתלי טעמא משום שדרכן ליזרע ערוגות א"כ היינו דוקא כשזורע כל ערוגה בפ"ע אז אמרינן דכל ערוגה נחשבת לשדה אחרת אבל אם זרע קלחין אינו מפריש מכל קלח וקלח דזה אין דרכו:

כתב יד ב

הא תנינן מודים חכמים לר"ע. האי הא תנינן מיותר וקאי אמתני' דקתני ומודים חכמים לר"ע ומפרש דר"ל שבת בג' מקומות:

מפני שאין הראשון ממתין להאחרון שבהם. ואין להקשות דא"כ אמאי חייב בפאה הא לא הוי לקיטתן כא' וי"ל דשפיר לקיטתן כא' משום דאף אותן שנתבשלו אינן נפסדות אם קיימים באילן משא"כ תאנים שנפסדות:

הלכה ב

כתב יד א

ואידן מירוג. פי' איזהו מירוג שיש בו תחילה וסוף וחייב בשניהם:

ומפרש רבי ירמיה כהדא דתנינן. פי' דהיינו בצלים שחייבין בין לחין בין יבישין:

ור' יוסי מפרש שהוא קצח דכד את זריע לה דעביד ליה בצל דקיק. נקרא תחילתן ואפ"ה חייב וכששתל לה אח"כ נקרא סופו:

ומקשי דלא כן מה אנן אמרין. פי' לר' יוסי מאי קמ"ל פשיטא דקצח חייב בפאה ואי משום שעומד לזריעה דהיינו שאח"כ כשרוצה לעשות בצל גדול שתיל לה:

ע"ז מקשי וחיטין לאו לזריעה הן. פי' ואפ"ה חייב בפאה ומהיכי תיתי הכא לפטור גבי קיצתא:

ומשני חיטין רובן כו': **ומקשי ע"ד דר' ירמיה**. פי' דאמר בצלים בתחילתן חייבין בפאה:

וכי ירק חייב בפאה. פי' הא אין מכניסו לקיום:

ומשני מינו מכניסו לקיום. פי' מין בצלים והיינו אחר שנתייבשו:

מה עביד ליה ר' יוסי. פי' כיון דמוקי בקצח ולא מוקי בבצלים אלמא דסבר דבצלים תחילתן פטור מן הפאה דהוי ירק והא תנן מתני' בפי' בצלים לחין חייבין בפאה והיינו מתני' דהמחליק. ומשני האי לחיוב אינו מתחילתן אלא שגמור הוא ואינו מחוסר אלא ליבש ולפיכך חייב בפאה דזה ודאי מכניסו לקיום:

כתב יד ב

ואידן מירוג. איזהו מירוג שיש בו תחלה וסוף ובשניהם חייב מפרש ר' ירמיה היינו בצלים שחייבין בין לחים בין יבישין כהא דתנינן כו'. ור' יוסי מפרש היינו קצח הייכו שהוא בתחלה עביד בצל דקיק ובסוף עביד בצל רב ושניהם חייבים בפאה:

דלא כן מה אנן אמרין. פריך לר' יוסי דמפרש קצח כד עביד בצל דק חייב בפאה מאי קמ"ל פשיטא דלא כן דאי לא קמ"ל מה אנן אמרין כו':

ע"ד דר' ירמיה כו'. דמוקי לבצלים בתחלתן דחייבים בפאה פריך וכי ירק חייב בפאה הא אין מכניסו לקיום:

מה עבד לה ר' יוסי. דמוקי בקצח ולא בבצלים ע"כ דס"ל בצלים בתחלתן פטורי פאה והא במתני' תנן המחליק בבצלים חייבים בפאה:

גמור הוא. משני האי לחים במתני' אינן בתחלתן אלא מיירי שהוא גמור כו' ושפיר הוי מכניסו לקיום וחייב בפאה:

כתב יד א

תני לקט קצירך ולא לקט קיטוף מיותר:

אפי' כל שדהו פטור כצ"ל. פי' כשקצר מעט מעט:

אפי' במגל. פי' דהוה קבע יותר אפ"ה פטור מה הפאה:

והוא ששייר. פי' שיכול לקיים מצות פאה במה ששייר:

ה"ג פטור מן הפרט ומן השכחה ומן הפאה וחייב בעוללות. פי' ולא תני והוא ששייר אלמא אע"ג דלאן שייר:

ומשני כאן בגמורות. פי' בגמורות צריך לשייר:

כאן כשביקש לאוכלן ענבים. פי' והוה עראי ולכך פטור אפי' לא שייר:

ברם הכא כשביקש לעשותו עיסה. פי' דהה גמר מלאכה לכך צריך לשייר:

הדא ילפא מן הדא כו'. פי' אף בחיטין:

אם בקש לאוכלן מלילות. דהוי נמי לא נגמרה מלאכתו:

אפילו לא שייר. נמי פטור מן הפאה:

ואם בקש לעשותו יין. דהוי נמי גמר מלאכה:

והוא ששייר. פי' צריך לשייר נמי כמו בעיסה:

כתב יד ב

לעיסתו אפי' כל שדהו. רק שקצר אותה מעט מעט לעיסה:

אפי' במגל. דהוי יותר קבע:

והוא ששייר. דיכול לקיים מצות פאה במה ששייר:

כאן בגמורות. כשביקש לעשות עיסה דהוי גמר מלאכה אז אמרינן דוקא והוא ששייר וכאן בשאין גמורות שבקש לאוכלן ענבים דהוי עראי ופטור אפי' אם לא שייר:

הדא ילפא מן ההיא. אף בחטין אם בקש לאוכלן מלילות נמי לא הוי גמר מלאכתן ואף אם לא שייר פטור מן פאה:

כתב יד א

כמידל לשוק. פי' שהוא מידל ומוכר בשוק פי' אז אינו נחשב קצירה שיתחייב עליה פאה:

אבל במידל לבית. פי' אז חשיבה והוי קצירה דאי לא הוו הנך היה צריך לקצור אחרים לבית:

כשעיבה על מנת להידל. פי' שלכתחלה זרע אותן תכופין כדי להדל דעשה אותן כעציב לכך פטורין מפאה:

כתב יד ב

אבל במידל לבית. חשיבא קצירה דאי לאו הנך היה קוצר אחרים לביתו:

הלכה ג

כתב יד א

ה"ג לא אמרו אלא משום הפקר: שאין מתקיימות לו במרובה. פי' דכשיש לו מרובה אינו רוצה לקיים שא"צ כ"כ מיהו דבר מועט רוצה לקיימו וא"כ הוי כמו מכניסו לקיום הכי מקשי רבנן לר' יוסי אלמא דטעמא דפליגי אי הוי לקיום מה שמתקיימין לו במיעוט או לא:

הוי לית טעמא אלא כו' כצ"ל:

כתב יד ב

והתני אע"פ שאין מתקיימות לו במרובה. הרי דמקשה רבנן לר' יוסי אם כשיש לו מרובה אינו רוצה בקיומו דא"צ הרבה כ"כ מיהו מועט רוצה בקיומו אלמא פלוגתייהו אם חשיב מכניסו לקיום משום אותו מועט שרוצה בקיומו הוי לית טעמא אלא משום מכניסו לקיום:

הלכה ד

כתב יד א

ה"ג אינו מפריש משלו על של חבירו לא בתחלה כו'. פי' דב' בנ"א הוי כב' שדות לכך אין ליתן מזה על זה ואפי' על מה שקצרו בתחלה דהיינו בעוד שלא חלקו דהוי כמו של אדם א' אפי' כן אין ליתן דלענין פאה אזלינן בתר סוף וכיון דבסוף חלקו הוי כמו ב' שדות בתחלה אבל אם קצרו תחלה ואח"כ חזרו ונשתתפו הוי כמו של א' לענין מה שיקצור בסוף ואינו מפריש על מה שנקצר בתחלה דהיינו שהיה של שניהם דבשעת קצירה כבר נקבע פאה בכל אחד בחלקו ואינו יכול להחליף:

כתב יד ב

אינו מפריש משלו על של חבירו. כיון דהשדה בא מכח שני בני אדם הוי כשתי שדות ואין מפרישין מזה על זה:

לא בתחלה ולא בסוף. בתחלה היינו מה שקצרו בעוד שלא חלקו דאז הי' כמו של א' אפ"ה אין מפרישין מזה ע"ז דלעניין פאה אזלינן בתר סופו ובסוף חלקו והוי כמו שהי' שני שדות בתחלה:

חזרו ונשתתפו. הוי כשדה אחד למה שעתידים לקצור אבל לא על מה שקצרו בתחלה בעת שהי' שותפות דבשעת קצירה [נ"ל צ"ל דבשעת חלוקה] כבר נקבע הפאה של כ"א בחלקו ואינו יכיל להחליף:

כתב יד א

ה"ג א"ר יוחנן נשתתפו בחצי שדה וקצר חצי חציו. פי' חצי מאותו החצי שנשתתפו ולא הספיק לקצור את השאר עד שנשתתפו בכולו:

מפריש מן הראשים על האמצעים. פי' משלו על של חבירו מותר להפריש על אותו החצי חציו השני מהחצי שנשתתפו ראשון בין מהחצי חציו הראשון דבשעה שנקצרה היתה כבר בשותפות ובין מה שנשתתפו אח"כ דבשעת קצירתה כבר היתה בשותפות גם אותו החצי השני אבל מן הראשין על הראשין דבשעת קצירת הראש הראשון לא נשתתפו עדיין בחצי השני של השדה [אינו מפריש]:

ה"ג וחציה לא הביאה שליש וקצר החצי חציו שהביאה שליש ולא הספיק לקצור השאר עד שהביאה כולה שליש כו' כצ"ל:

כתב יד ב

וקצר חצי חציו. מחצה מן החצי שנשתתפו:

מפריש מן הראשים על האמצעים. ולא הוי מפריש משלו על של חבירו דהראשון היינו חצי חציו שקצר ראשונה הוי ראש א' ומחצה השדה שנשתתפו אח"כ הוי ראש השני והאמצע הוא חצי חציו הראשון הנשאר שלא נקצרה קודם שנשתתפו במחצה השני ולכן יכול להפריש מן שני הראשים על האמצע דבשעת קצירת הראשים כבר נשתתפו בחלק האמצע וכן כשנקצר האמצע כבר נשתתפו בשני הראשים לכן מפריש מן האמצע על הראשים:

אבל אינו מפריש מן הראשין על הראשין. דבשעת קצירת ראש הא' עדיין לא נשתתפו במחצה השני:

הלכה ה

כתב יד א

עד כדון כשהתחיל לקצור. פי' בעל השדה דכיון שנתחייבה ברשותו אז אם שייר בעל השדה בעל השדה חייב או אפי' לא התחיל לקצור:

ופשיט ליה מדמדמי ליה ללוקח גז צאנו וגבי ראשית הגז אין חילוק א"כ אף כאן אין חילוק:

כתב יד ב

עד כדון כשהתחיל לקצור. כשהתחיל בעל השדה לקצור ונתחייב השדה בפאה ברשותו אז אם שייר בעל השדה לעצמו חייב בעל השדה או אפי' לא התחיל בעל השדה לקצור קודם שמכר ג"כ בעל השדה חייב:

כתב יד א

דחובת הקציר בקמה. פי' והקמה אצל המוכר:

או משום דמכר לו חוץ מחובתו. פי' דהוה כמו מוכר לו חוץ מחובתי:

ופשיט נמי מדמדמי ליה לראשית הגז ובראשית הגז ליכא למימר אלא שמכר לו חוץ מחובתו:

ואח"כ מפרש הנ"מ אי נימא שמכר לו חוץ מחובתו או חובת הקציר בקמה ומפרש **עבר הלוקח והפריש כו'**:

הלכה ו

כתב יד א

מה קצירה. פי' דקמיבעי ליה הא דקאמר כדי לקצור אם הוא כדרך הקוצרים או אפי' כ"ש:

ופשיט דכתיב אשר לא מלא כפו אלמא סתם **קצירה** היינו **כדרך הקוצרים** במילוי הכף:

כתב יד ב

מה קצירה. דקמבעי לי' הא דאמר כדי לקצור אם הוא כדרך הקוצרים כו':

הלכה ז

כתב יד א

הגע עצמך. פי' שמקשה על הא דאמר קרקע כ"ש חייבת בפאה והיינו אפי' אינו אלא מקום שבולת א'. **וע"ז מקשי הא עד שלא קצר אין כאן חיוב**. פי' דחיוב פאה תלוי בקצירה ומשקצר אין כאן שיור:

ומשני תפתר שהיה שם קלח א' ובו חמש שבולין. דאז אינו המקום אלא כדי שבולת א' ואפ"ה יכול ליתן פאה:

כתב יד א

ומקשי וליתן קמה כ"ש. פי' אמאי תלוי בקרקע הא חיוב פאה אינו תלוי בקרקע אלא בקמה:

ומשני בגין דתני בכורים. ובכורים שייכי לענין קרקע נקט נמי גבי פאה קרקע:

כתב יד א

פטור מן הראיון כצ"ל:

דכתיב ואת האדמה אשר נתת לנו כצ"ל:

כתב יד א

לנכסים שאין להם אחריות. פי' מטלטלין שנקנין אגב קרקע:

עם ערים בצורות ביהודה. פי' דמשמע ליה דהיינו אגב ערים נתן להם הכסף והזהב: ומיבעיא ליה אם דוקא כשמונחים הקרקעות עם המטלטלין במקום א' או לא:

ופשיט ליה מעשה במרוני א' כו' וקיימו חכמים את דבריו. פי' אלמא דלא בעינן שיהא קרקעות עם המטלטלין במקום א' דהא אחציה צפוני ודאי לא היה מונח המאה חביות של יין:

ודחי דאיכא למימר הא דלא בעינן הכא שיהא במקום א' היינו משום דהוה ש"מ אבל בבריא איכא למימר דדוקא שיהא במקום א' דהא חזינן דבש"מ קונה טפי דהא מזכה אפי' בדברים משא"כ בבריא וא"כ איכא למימר [דה"ה] (דהיינו) נמי לענין במקום א':

ומשני ולאו ר' אליעזר היא. פי' הא ר' אליעזר אומר האי מעשה דמרוני א' ואיהו סבר שאין חילוק כלל בין בריא לש"מ דאפי' ש"מ אינו מזכה אלא בקנין ואפ"ה א"צ שיהא במקום א' וה"ה בריא לרבנן דבהא ל"פ:

כתב יד א

ומקשי ממתני' דקתני קרקע כ"ש ותני ולקנות עמה נכסים שיש להן אחריות ואי בעי שיהא מונח על הקרקעות האיך אפשר בכ"ש:

כתב יד א

ומשני תפתר שהיה שם מקום כ"ש ומרגליות טמונה בו: אלו ואלו נכנסין מיד. פי' דכן לענין ש"מ הוי חילוק בין קפץ ללא קפץ:

כתב יד ב

אלו ואלו נכנסין מיד. וכן לענין ש"מ נמי הוי האי חילוק בין קפץ עליו החולי אי לא:

כתב יד א

אפי' הבריא. פי' דבלא הבריא ל"צ שייר:

לא שייר כו' והוא שהבריא. פי' דהכא מיירי שעשו קנין ולכך אי הוי מתנת בריא נמי מתנתו קיימת:

ומפרש טעמא דכשהבריא אין מתנתו קיימת משום דעשו דברי ש"מ כבריא שכתב ונתן כו' פי' דצריך דוקא שימות מאותו חולי:

כתב יד ב

אפילו הבריא. דבשלא הבריא אין לחלק בין שייר ללא שייר:

והוא שהבריא. ומיירי בשעשו קנין ואי הוי מתנת בריא נמי מתנתו קיימת אבל הכא כשהבריא אין מתנתו קיימת כדמפרש משום דעשו דברי ש"מ כבריא שכתב ונתן. ועי' בפי' למשנה שם ביאר כל צרכו:

כתב יד א

ופשיט א"ר יוסי יודע הוא האיש הזה כו':

כתב יד א

ה"ג אבנים טובות ומרגליות אין לו כו': **שייר עבדים**. פי' דמיבעיא ליה אי הוה שיור:

ואמר תני ר' יודן בר פזי דבר דלא ולא ידעין מה תני. פי' אי הוה שיור או לא:

כתב יד א

כתב לזה וחזר וכתב לזה. פי' ושניהם היו צוואות ש"מ ומיבעי ליה אם יכול לחזור בו:

ומפרש דפליגי רב ור"י:

תיבות **האיך עבידא** מיותר:

כתב יד א

וש"מ שכתב מתנה. פי' היינו שכתב בלשון מתנת בריא אבל באמת היא מתנת ש"מ דאיירי שלא כתב בו קנין ולפיכך מוכיח דיכול לחזור בו:

ולא עוד הוא ש"מ. פי' ואפ"ה חוזר בו דכשהבריא ודאי יכול לחזור בו ממתנת ש"מ אלא דקמ"ל דאפי' לא הבריא יכול לחזור בו ממתנת ש"מ:

כתב יד ב

וש"מ שכתב מתנה. שכתב בלשון מתנת בריא ובאמת היא מתנת ש"מ דמיירי שלא כתב בו קנין ולפיכך מוכיח דיכול לחזור בו:

ולא עוד הוא ש"מ. אפ"ה חוזר בו דכשהבריא ודאי יכול לחזור בו ממתנת ש"מ וקמ"ל דאפי' לא הבריא יכול לחזור ממתנת ש"מ:

כתב יד א

כתב בו קנין. פי' בצוואת ש"מ פי' דמיבעי ליה אי הוי כמו מתנת בריא או לא:

איזהו מתנה . פי' שיהא מתנת בריא אפי' אי כתב ש"מ:

כתב יד ב

איזהו מתנה. שיהא כמתנת בריא אפי' אם כתבו ש"מ ומפרש כגון דלא תלי במיתה אלא שאמר ה"ז מתנה מעכשיו:

כתב בה מחיים . שכתב בשטר מתנה שיהא קנוי לו מחיים היינו שעה א' קודם מותו מבעי לי' אי הוי מתנת בריא או לא:

אני אומר מגופו שייר. כצ"ל וקאי על דברי ר"ש דמתניתין דאם אמר א' מריבוא שבהן היינו מכל הנכסים וא"כ אף מגופו של עבד שייר והוי כמשוחרר חצי עבד דלא עשה ולא כלום וע"ז אמר וכשבא מעשה כו':

כתב יד א

ומפרש כגון דלא תלי במיתה דהיינו כשאמר ה"ז מתנה מעכשיו:

ומיבעי ליה כתוב בו מחיים . פי' דהיינו כשכתב בשטר מתנה שיהא קנוי לו מחיים דהיינו שעה א' קודם מותו אי הוה מתנת בריא או לא. ופשיט מאחתיה דר' גוריון כו'. דאינו יכול לחזור בו:

שאם כתב בו מחיים כו'. כצ"ל:

ואנהר ר' אמי. פי' שהזכיר ר' אמי ההלכה:

וחזר עובדא. פי' שאינו יכול לחזור בו:

כתב יד א

במזכה על ידיה. פי' הא דקתני במתני' דאם כתב לאשתו קרקע כ"ש אבדה כתובתה היינו במזכה על ידיה פי' דהיינו שהיא מזכה לכאו"א חלקו דמסתמא קבלה עליה והיינו דאמר אם קבלה עליה כו':

מקולי כתובה שנו כאן. פי' הכא בכתובה הקילו ובקל היא מפסדת כתובתה:

ומפרש דאפי' להאי טעמא דמקולי כתובה אין חילוק בין מנה ומאתים לשאר הכתובה דאפי' היתה הכתובה של אלף דינרין שהכניסה לו אפ"ה אבדה הכל דלא פלוג:

שייר מטלטלין לא עשה ולא כלום. פי' דנמי לא יצא ב"ח:

הלכה ח

כתב יד א

ה"**ג אני אומר מגופו שייר**. פי' דקאי על ר"ש דסבר דכשאמר חוץ מא' מרבוא שבהן

לא הוי ב"ח וע"ז מפרש טעמא דכשאמר מא' מרבוא שבהן קאי אכל הנכסים וא"כ אף מגופו של עבד שייר והוי כמשחרר חצי עבדו דודאי לא עשה ולא כלום וע"ז אמר **וכשבא מעשה** כו':

הדרן עלך מלבנות

פרק ד

הלכה א

כתב יד א

הפאה כו'. מכאן שהפאה נתנית במחובר לקרקע. פי' מלשון לא תכלה דריש דמשמע לו שאסור אפי' לקצור אותו הפאה:

כתב יד ב

מכאן שהפאה נתנית במחובר. דריש לא תכלה פאת שאסור לקצור הפאה:

כתב יד א

תלתן בעמיר. פי' העמיר הוא הקשין של תלתן והם ראויים לאכילת אדם קצת וע"ז אמרו במס' שבת עמיר כמלא פי טלה:

מה ראית לרבות אלו. פי' כיון דבלא טעמא קאמר אלא ממיעוט דאותו א"כ קשה מה ראית:

כתב יד ב

תלתן בעמיר. הוא הקשין של תלתן וחזי קצת לאכילת אדם וז"ש בשבת פ"ז מ"ד עמיר כמלא פי טלה. **אין תימר מחובר.** שהוא מדאורייתא בתלוש צריך לקרוא שם פאה למטן:

כתב יד א

מחובר או אינו מחובר. פי' הא דבמקום סכנה צריך להוריד להם הפאה אם הוא מחוור מדאורייתא או לא:

ומפרש הנ"מ אין תימר מחוור. פי' מדאורייתא אסור ליתן שם פאה במחובר א"כ צריך לקרוא שם פאה למטן:

אין תימר אינו מחוור קורא שם פאה למעלן. והשתא מפרש הנ"מ אי מותר לקרוא שם פאה למעלן אי לא ומפרש לענין הוצאה וכדמפרש **אין תימר** כו':

ודחי אפי' תימר. פי' לענין זה אין נ"מ כלל דלענין הוצאה משל בעה"ב:

וכדמפרש מפני הסכנה. פי' דהוי סכנה אי הוי הוצאה משל עניים לא יתנו ההוצאה אלא הם יקחו בעצמם ויבואו לידי סכנה:

כתב יד ב

הטריח על בעה"ב שתהא הוצאה שלו מפני הסכנה. דאי תימר הוצאה משל עניים לא יתנו ההוצאה אלא יעלו בעצמם ויבואו לידי סכנה:

כתב יד א

ה"ג תני בשם ר"מ כל האילנות. פי' כל האילנות צריך להניח פאה למעלן ולאו דוקא דלית ודקל לחוד:

ומקשי ר"מ לא דריש קציר. פי' אלא ממיעוט דאותו ולכך איכא למימר דממעט מהא כל האילנות אבל אי הוה דרשי' קציר אין למעט אלא זה שאינו דומיא דקציר והיינו אם יש בה סכנה אבל אילן שאין בה סכנה מהיכי תיתי:

ומשני כ"ע דרשי קציר אלא רמ"א כל האילנות סכנה. ולכך ממעטינן מקציר:

מעשה שמתו ה' אחין כו'. פי' דמייתי ראיה דחלוקי אגוזים נמי יש בה סכנה:

כתב יד ב

ר"מ לא דרש קציר. אלא דריש מיעוט דאותם ואיכא למימר דממעט כל האילנות. ומשני כ"ע דרשי קציר ומקציר ממעטינן אילנות שיש בהם סכנה ולר"מ כל האלנות סכנה:

כתב יד א

בעה"ב שקרא שם פאה וכילה כו'. פי' אז עובר על לא תכלה פאת שדך אבל כשלא קרא שם פאה וכילה אז לא קרינן כלל פאת שדך אלא לא תכלה שדך:

כתב יד א

התנו ביניהם. פי' שבעה"ב התנה עם העניים שיקח הוא את שלהם והוא יתן להם אחרים תחתיו:

כתלוש אין שומעין לו. פי' שיהא שלו פאה ויהא פטור מן המעשרות אלא שלו חייב ושלהם פטור:

כתב יד ב

התנו ביניהם. שבעה"ב התנה עם העניים ליקח את שלהם ולתת להם אחרים תחתיו:

בתלוש אין שומעין לו. שיהא שלו פאה ופטור ממעשרות אלא שלו חייב ושלהם פטור.

[אמר נכדו הצעיר. הנראה לפי ביאורו זה ל"ג **אפילו כן אין שומעין לו**. אלא גרס **בתלוש אין שומעין לו**]:

כתב יד א

אלא בעה"ב. תיבת אלא מיותר:

בעה"ב יחלק בידו. פי' דקאי על מתני' דקתני מוריד ומחלק לעניים מפרש דהיינו מחלק בידו ולא ישליך לפניו כדמפרש **שמא יראה עני מדעתו וישליך לפניו**:

את אמרת חזרה פאה לעומרין. פי' מבעיא ליה אם צריך ג"כ בעה"ב לתלק בידו או לא:

ומפרש אעפ"כ בעה"ב מחלק כו':

כתב יד ב

בעה"ב יחלק בידו. קאי על מתניתין דקתני מוריד ומחלק לעניים מפרש מחלק היינו שבעה"ב מחלק בידו כו':

את אמרת חזרה פאה לעומרין. ומבעי לי' אם צריך בעה"ב לחלק בידו או משליך לפניהם ופשיט אעפ"כ כו':

הלכה ב

כתב יד א

תני בשם ר"מ קונסין אותו. פי' דבמתני' לא קתני אלא אין לו בה כלום פי' דמשמע שלא זכה כלום אבל שלו לא הפסיד עליה קאי. תני בשם ר"מ קונסין אותו ונוטלין אפי' שלו:

עד כדון מזיד אפי' שוגג. פי' דהיינו שנפל עליה בשוגג:

ואפי' כריכו. פי' שודאי לא נתערבו עמו אפ"ה קונסין אותו ונוטלין את שלו:

ומפרש בשחרית כו':

כתב יד ב

קונסין אותו. קאי אמתני' דאין לו בה כלום. פי' דאפי' הפאה שזרק על השאר אין לו בה כלום משום קנס לר' מאיר:

ואפי' כריכו. שזרק כריכות על הפאה ולא נתערב עם הפאה כלל אפ"ה אין לו בה כלום משום קנסא:

כתב יד א

ה"ג אדם זוכה במציאה בד' אמות:

מ"ט. פי' מהיכן שמעינן:

ומייתי קרא ואני בעניי הכינותי כו'. פי' ומדקרי ליה בעניי אלמא שעדיין לא בא לידו ואפ"ה הקדיש אלמא שהיא שלו מדיכיל להקדיש:

כתב יד ב

מ"ט. מהיכא שמעינן לה מקרא:

ואני בעניי הכינותי. מדאמר בעניי אלמא שעדיין לא בא לידו ואפ"ה הקדיש ומדיכול להקדיש ש"מ דשלו הוא אפי' קודם שבא לידו:

כתב יד א

ור' הושעיא מקשי עליה דמהא לא שמעינן מידי דממ"נ **אם בתוך ד' אמות** וקנו לו ד' אמות **עשיר הוא**:

אם בחוץ לד' אמות או שאין נקנית ליה:

האיך אדם מקדיש דבר שאינו שלו. אלא דצריך לתרץ **במקדיש ראשון**. פי' מה שבא לידו ראשון תיכף היה מקדיש וא"כ ליכא למשמע מינה:

כתב יד ב

רב הושעיא בעי. מקשה עלי' דמהא ליכא למשמע דנוכל לאוקמה במקדיש ראשון ראשון:

כתב יד א

או פי' בעניו **שהיה מתענה ומקדיש סעודתו לשמים**. פי' מה שהיה ראוי להיות סעודתו כמו סעודת מלכים היה מקדיש לשמים וע"ז אמר בעניי היינו מכח עניי שהי' מתענה הקדיש כל האוצר הזה:

כתב יד א

ומקשי והתנינן ראה את המציאה כו' פי' אלמא שאין ד"א קונה **ומשני כשלא אמר יזכו לי**. פי' דהירושלמי סובר דצריך לומר שיזכו לו ד"א אבל כל זמן שלא אמר אין קונות לו:

שנים שהיו מכתשין על העומר. פי' שהיו מריבין על העומר:

כתב יד ב

תפתר כשלא אמר יזכו לי ד"א שלי. דסובר דאינו קונה אלא כשאומר כו':

כתב יד א

א"ר יוחנן זו בגיטין. פי' דקאי על מתני' דקתני בגיטין קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת אלמא דד"א קונות לו. עליה אר"י דזה דוקא בגיטין אבל לא במתנות פי' אין ד"א קונות לו:

ור"ל אמר אף במתנות . פי' דסבר דבמתנה נמי ד"א קונות:

ומייתי ראיה רובה דר"י רובה דר"ל. **רובה דר"ל** פי' דסבר דבמתנה נמי ד"א קונות היינו משום דיליף ק"ו **מה אם מציאה שאין זוכה מדעת אחרים**. פי' שאין אחר מקנה אותו כמו מתנה דאיכא נמי נותן אבל גבי מציאה ליכא מקנה כלל ואפ"ה ד"א קונות לו כ"ש מתנה:

רובה דר"י. דר"י מייתי ראיה לדידיה דסבר שאין ד"א קונות במתנה היינו מהאי ברייתא דיליף ק"ו שיהא המגביה מציאה לחבירו קונה **ואמר מה מתנה שאינו זוכה בה מתוך ד"א ה"ה זוכה בה מדעת אחרת**. פי' דגבי מתנה ודאי אדם מזכה ע"י חבירו:

מציאה שהיא זוכה בה מתוך ד"א כו'. פי' דבמציאה לא פליגי כו' אלמא דס"ל להך ברייתא דבמתנה אין ד"א קונות לו מדמתחיל הק"ו הכי מה מתנה שאינו זוכה בה מתוך ד"א וכו':

כתב יד ב

א"ר יוחנן זו בגיטין. קאי על מתניתין דגיטין דקתני קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת משום דד"א קונות לו וקאמר ר' יוחנן דזה דוקא בגיטין:

רובה דר"ל. ראי' דר"ל מק"ו מה מציאה שאין זוכה מדעת אחרים דליכא במציאה מקנה כלל ואפ"ה ד"א קונות לו כ"ש מתנה:

כתב יד א

שכן אם אמר לו זרקהו כו'. פי' דהוה כאלו אמר לו זרקהו עד שיכנס לרשותי וכ"ז שהוא קרוב ללוה עדיין לא נכנס לרשותו:

ה"ג מותיב קומי ר"י ופתר ליה באילין פתרייא. ותיבת **מקבל מניה** מיותר:

כתב יד ב

רובה דר' יוחנן. ראייתו מברייתא דיליף ק"ו על המגביה מציאה לחבירו דקנה חבירו ממתנה מה מתנה כו' הרי זוכה מדעת אחרת דבמתנה ודאי אדם מזכה ע"י חבירו הרי מבואר בהך ברייתא דבמתנה אינו זוכה בה מתוך ד' אמות:

שכן אם א"ל זורקהו לים. וה"נ הוי כאלו א"ל זרקהו:

הלכה ג

כתב יד א

איבעיות א"ר אבין כו'. פי' שר' אבין מפרש לשון גליון כלומר ג"פ צריך האדם לגלות עצמו בתוך שדהו כדי שילכו העניים ללקוט:

כתב יד א

ה"ג אם רצה לפחות יפחות. פי' דזה אין היזק לעניים כ"כ דאם לא ילקטו הנמושות ילקטו שאר עניים אבל כשהוא מוסיף איכא למיחש שמא יראה שעה פנויה שאינו מג' זמנים ויאמר לקרובו עני. והאי לישנא דסבר שהוא מותר להוסיף סבר דשמא יראה קרובו עני לא חיישינן דכיון שהוא אוחז אצל סוף שדהו עניים משמרין אבל הא חיישינן שלא יפחות מאלו הזמנים כדי שילקטו הכל דהיינו המניקות והנמושות והתינוקות כו':

כתב יד ב

שלא יפחות ואם רצה להוסיף מוסיף. האי תנא סבר כיון דאינו נותן פאה אלא לבסוף לא חיישינן שמא יראה א' מדעתו דהא עניים משמרים לבסוף אבל לא יפחות מאלו הג' זמנים כדי שלא ימנע א' מג' המניקות והתינוקות והנמושות מללקוט הפאה:

כדי שלא יוסיפו הא אם רצה לפחות יפחות. והאי תנא סבר דלא חיישינן שמא ימנעו א' מג' כתות העניים מללקוט מ"מ ישאר הפאה ביד שארי עניים אבל אם יוסיף שמא יכוון השעה לכשיראה א' מדעתו בלבד:

כתב יד א

שהיו נותנין פאה א' ממאה. ורבנן תקנו שאין פוחתין לפאה מס':

ונותנין פאה מכל אומן ואומן. ובהא הזכירו אותן לשבח דלא היו העניים צריכין להמתין עד שיקצור את כל שדהו:

כתב יד א

ה"ג ד"א שלא יהא בורר את היפה ומניח את הרע. פי' דאם יהיה בידו ליתן פאה מאיזה מקום שירצה יהיה בורר המקומות הרעים אבל השתא צריך ליתן פאה בסוף שדה בין רע ובין יפה:

ומפני שאמרה תורה לא תכלה. פי' הכא לא שייך לאקשויי כמו שמקשינן בגמרא אטו כולהו לאו משום לא תכלה הוא כו' פי' דהתם קאמר טעמא על מה שאמרה תורה שיניח פאה בסוף שדהו ולכך מקשי שפיר האיך קאמר ומפני שאמרה תורה הא קאמר מפני מה אמרה תורה אבל הכא קאמר סתם שמפני ה' דברים לא יתן אדם פאה פי' וא"כ הוא יהיב טעמא על נתינת האדם פאה בסוף שדהו ולכך קאמר שפיר משום דכתיב בקרא לא תכלה:

כתב יד ב

ומפני שאמרה תורה לא תכלה . והכא ליכא לאקשינן כדמקשינן אטו כולהו לאו משום לא תכלה הוא דהתם קאמרינן מפני מה אמרה תורה מקשי שפיר על הא דאמר התם ומפני שאמרה תורה לא תכלה אבל הכא קאמר התנא מפני ה' דברים יתכן שפיר ומפני שאמרה תורה:

הלכה ד

כתב יד א

מ"ט דרבנן. פי' דפטרי משכחה הא אין שכחתה אלא בשעת העמיר ובשעת העמיר כבר נתגייר:

ה"ג ושכחת עומר זו שכחת עומר בשדה זו שכחת קמה. פי' ומקיש זה לזה דזה שפטור משכחת קמה פטור משכחת עומר ובשעת שכחת קמה עדיין לא נתגייר:

כתב יד א

חלקו של ישראל חייב. פי' דיש ברירה דזה היה שלו:

ר' חזקיה כשם ר' ירמיה במחלוקת. פי' בהא פליגי רבי ורשב"ג כמו דפליגי גבי מעשר במסכת דמאי פ"ו דסבר רבי כטבל וחולין מעורבין פי' דסבר דאין ברירה ה"ה הכא לענין פאה לרבי אין ברירה ולכך אף חלקו של ישראל מה שנותן פאה צריך לעשר דחציה פטורה מן הפאה והוי כנותן מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור אלא צריך לזכות להם כמו גבי שבולת. שנתערבה בגדיש כו':

כתב יד ב

חלקו של ישראל חייב. אמרינן ברירה שזה הי' שלו מעיקרא:

במחלוקת. דבמס' דמאי פ"ו ורבי סבר טבל וחולין מעורבין זה בזה משום דאין ברירה וה"נ לענין שכחה אין ברירה וא"כ האי לקט שכחה ופאה מחלקו של ישראל צריך לעשר מפני חלקו של נכרי דפטור מלקט שכחה ופאה וצריך לזכות להם כמו גבי שבולת שנתערבה בגדיש כו':

הלכה ה

כתב יד א

ולמה תנינן תרין זימנין. פי' הכא וגבי חלה דקתני התם נמי כיוצא בו המקדיש פירותיו עד שלא בא לעונת המעשרות כו':

אחד למירוח וא' כו'. פי' להודיע דהאי וגמרן הגזבר קאי א' למירוח דהיינו שנתמרח ביד הגזבר וא' לשליש דהיינו שהביא שליש ביד הגזבר ופדאן אח"כ שפטורים דב' זמנים יש לענין חיוב מעשרות דהיינו השליש לאסור אכילת קבע ומירוח לאשור אכילת עראי ושניהם כשהיו ברשות הקדש פטורין מן המעשר:

ומפרש ר' בא בחלה למירוח. פי' הא דקתני בחלה היינו למירוח דהוי דומיא דחלה דאיירי בגלגול שאוסר ג"כ לאכול ארעי:

וכפאה. פי' שאינו אשור לאכול מהן עראי קודם נתינת פאה דפאה אינה טובלת אלא שמשקצר נתחייב בפאה לכך מיירי כיוצא בו דהיינו שהביא שליש ברשות הקדש שפטור אף שלא היה אסור לאכול מחמת החיוב מעשרות:

כתב יד ב

אחת למירוח ואחת לשליש. דשני זמנים קבעו חכמים לעונת המעשר משהביא שליש

נתתייב במעשר ומירוח ג"כ קובע למעשר אלא משהביא שליש נאסר מלאכול אכילת קבע אבל באכילת עראי מותר עד המירוח ומשמירח נאסר אפי' באכילת עראי. והא דתנינן תרי זמנין בפאה ובחלה קמ"ל דבעינן שיהא ביד הבעה"ב משעה שהביא שליש ועד אחר המירוח. אבל אם הי' בשעת הבאת שליש ביד הגזבר או בשעת המירוח פטור מן המעשרות:

ר' בא מפרש בחלה למירוח ובפאה לשליש. כלומר האי כיוצא בו דתני במס' חלה לאשמעינן דומיא דחלה מה חלה מיירי בשנתגלגל העיסה ונאסר באכילת עראי ה"נ כיוצא בו דתני לענין המעשרות היינו נמי משנאסר באכילת עראי והוא מזמן מירוח. ובפאה דתני כיוצא בו אשמעינן דומיא דפאה דחיובה משהביא שליש ה"נ כיוצא בו דתני לענין מעשרות מיירי שהביאה שליש ביד הגזבר:

כתב יד א

ומקשי דר"ע היא. פי' דאמר אחר שליש הראשון את מהלך פי' וכיון ששליש הראשון נגמר ברשות הקדש אף מה שניתוסף אח"כ פטור:

ומייתי דאיתפלגון כו': **ומשני מאי כדון**. פי' מאי מקשי:

תפתר כתוספות כר"ע. פי' אם אתה מוקי בתוספת דהיינו אף מה שנתוסף אח"כ פטור היינו כר"ע:

וכד"ה כקוצר מיד. פ' אם אתה רוצה לאוקמה כד"ה פי' דהיינו אף כרבנן צריך אתה לאוקמה בקוצר מיד דהיינו תיכף אחר הבאת שליש כשפדאה מרשות הקדש שלא נתוסף כלום ולפיכך פטור אף לרבנן דהבאת שליש ברשות הקדש פטור:

כתב יד ב

מאי כדון. משני מאי כדון תקשה לך הלא אם תרצה לאוקמי בתוספת תוקמוה כר"ע ואם תרצה לאוקמוה כד"ה תאמר בקוצר מיד שהביא שליש:

הלכה ו

כתב יד א

אבל אם היו טפולין לאביהם. דהיינו שאוכלין על שלחן אביהם אפי' הן גדולים:

מציאתן שלו. ואף שיש להם יד לעצמן מ"מ שלו דאמרינן מסתמא נטלו מתחלה לזכות את אביהם ולפיכך זכו אלמא דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו:

מאחר שהוא ראוי ליטול זכה. פי' וה"ה במציאה לכל אדם:

כתב יד ב

אבל אם היו טפולין לאביהם מציאתן שלו. כשאוכלין על שולחן אביהם אפי' הם גדולים

ויש להם יד לעצמן מ"מ מציאתן שלו דאמרינן מסתמא הגביהו תחלה לזכות אביהם אלמא דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו:

מאחר שהוא ראוי ליטול זכה. וה"ה במציאה דראוי לכל אדם:

כתב יד א

ה"ג מילתא דר"ש ב"ל אמרה שאין אדם זוכה לחבירו כמציאה. פי' ממילתא דאמר שמעינן כן דתני השוכר את הפועל לעשות עמו בכל מלאכה מציאתו לבעה"ב **ומקשי עליה רשב"ל רצה לחזור חוזר בו כו**' פי' כיון דיכול לחזור בו דהוי ידו כיד בעה"ב וא"כ אמאי מציאתו לבעה"ב וקשה דאמאי לא משני דהוי כמו מגביה מציאה לחבירו דמסתמא הגביה כדי לזכות את הבעה"ב אלא ודאי סבר דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו:

מה צריכה להההוא דאמר ר"ל. פי' מה צורך להשמיענו ממילתא דר"ל האמר ר"ל בפי' שאין אדם זוכה לחבירו במציאה וכדמפרש איתפלגון כו':

כתב יד ב

ואת אמרת מציאתו לבעה"ב. ולא משנה ר"ל לעצמו דהכא מסתמא הגביה כדי לזכות את בעה"ב והוי כמו המגביה מציאה לחבירו אלא ע"כ דס"ל דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו:

כתב יד א

ה"ג מ"ד הראיי ליתן כ"ש ליטול. פי' דהכא לא הוה אלא חד מיגו דהיינו מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה:

מ"ד הראוי ליטול אבל ליתן לא כו'. פי' כדפרישית:

כתב יד ב

מ"ד הראוי ליתן כ"ש ליטול. דאינו אלא חד מגו:

כתב יד א

ה"ג תן גט זה לאשתי. פי' דמשמע ליה דאיירי באיש ובגמ' מ"ל אי תן כזכי דמי אי לאו ואי תן כזכי אינו יכול לחזור בו דזכי בשבילה אי הוה לה זכות אע"פ שאינו יכול ליטול אלמא שאפי' ראוי ליתן זכה:

ומשני דאיירי **באשה**:

ומקשי **ושטר שחרור זה לעבדי**. **ומשני דאיירי בעבד** ולכך רשאי לקבל:

שכן ראוי לקבל גט שחרורו. פי' דהוה ראוי ליטול:

ומקשי והעבד ראוי הוא להוליך את הגט. פי' דמשמע ליה הא דאמר תן גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי איירי הכל באדם א':

ומשני פתר לה לצדדין. פי' רישא בישראל וזה איירי בעבד:

ומקשי והתנינן התקבל גט זה לאשתי או הולך גם זה. פי' דהכא ודאי משמע דאיירי באדם אחד והאיך יכול להיות באדם א' אי אמרת דדוקא ראוי לטול זכה דאי הוי איש אינו יכול להיות שליח בהתקבל ואם אשה אינה יכולה להיות שליח להולכה:

ומשני דאיירי הכל באיש והא דיכול להיות שליח בהתקבל היינו משום דראוי ליטול הוא שהרי ראוי לקבל גט בתו:

כתב יד ב

תן גט זה לאשתי. פשטא דלישנא משמע שנתן לאיש והוא אינו ראוי ליטול. ומשני באשה שראויה ליטול:

ושטר שחרור זה לעבדי. מקשה הא בין איש בין אשה אינם ראוים ליטול ומשני בעבד שכן ראוי לקבל גט שחרורו. ומקשי והעבד ראוי להוליך הוא את הגט. דמשמע לי' דלאדם א' אמר תן גט והשחרור ומשני פתר לה לצדדין. רישא בישראל [אמר נכדו הצעיר צ"ל רישא באשה] וזה איירי בעבד. ומקשה והתנינן התקבל גט זה וכו'. ובזה ודאי משמע דאיירי באדם א' ואם הוא איש איך יכול להיות שליח לקבלה ואם היא אשה איך יכולה להיות שליח להולכה. ומשני באיש שכן ראוי לקבל גט בתו לכן הוי ראוי ליטול ונעשה גם כן שליח לקבלה:

מילתא דריב"ל הראוי ליטול זכה. דריב"ל אמר אפי' לרבנן הראוי ליטול אבל לר"א דמתניתין אפי' ראוי ליתן דאמרינן ב' מגו:

כתב יד א

ור"ע ראוי ליטול הוא. פי' בתמיה שהרי היה עשיר:

כתב יד א

מילתיה דריב"ל אמרה הראוי ליטול זכה. פי' לכ"ע והיינו אפי' לרבנן אבל לר"א ודאי אפי' הראוי ליתן זכה כיון דסבר דאמרי' ב' מיגו:

כתב יד א

ברם כמ"ד אין קנין. פי' וחייב מדאורייתא:

אפי' הפקיר דכיון שחייב מדאורייתא אין ההפקר מוציא:

ברם כמ"ד יש קנין. פי' וכיון שאינו חייב במעשרות אלא מדרבנן א"כ לא היה צריך להפקיר אלא אפי' לא הפקיר היה פטור מן המעשרות דקל הקילו וכו':

כתב יד ב

ברם כמ"ד אין קנין לגוי. וחייב במעשרות מדאורייתא אפי' הפקיר חייב דאין הפקירו מוציא מדאורייתא:

ברם כמ"ד יש קנין. ואינו חייב במעשרות אלא מדרבנן. אפי' לא הפקיר הי' פטור מן המעשרות דקל הקילו חכמים בליקוטים:

כתב יד א

עליה שאל ר"א ואין לו קנין נכסים. פי' וכי אין לו קנין נכסים כלל אפי' לענין הפקרו שלא יהא הפקר הא כיון שהפקיר הוי יד הכל שוין ולכך פטור מן המעשרות:

ה"ג בשם ר' פנחס אף על התנייתא. וכדמפרש וכו':

עליה שאל ואין לו קנין נכסים. פי' וא"כ אמאי אינו יכול להפקיע מיד מעשרות כיון שהוא שלו לכל מילי:

כתב יד ב

עלי' שאל ר"א ואין לו קנין נכסים. וכי אין לו קנין אפי' לענין הפקר שלא יהא הפקר הא כיון שהפקיר נמצא יד הכל שוין ופטר ממעשרות:

אף על התנייתא. עלי' שאל ר"א ואין לו קנין נכסים א"כ אמאי אינו יכול להפקיע מיד מעשרות כיון דהוי שלו לכל מילי:

הלכה ז

כתב יד א

ה"ג תני לקט קצירך הקוצר בידו. פי' דמייתי קרא לאפוקי מדר' יוסי דסבר שאין לקט אלא כשקוצר ולא כשתולש עליה אמרו דכתיב לקט קצירך והיינו אפי' הקוצר בידו דהיינו תולש הוי לקט:

וכן ופרט כרמך הפורט בידו. פי' ואפ"ה הוי פרט:

כתב יד ב

לקט קצירך הקוצר בידו. דריש לאפוקי מדר' יוסי דמייתי בחולין קל"ז דאומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר:

כתב יד א

תוך היד ותוך המגל. פי' דסברי דרישא דוקא אז לעניים וא"כ לפ"ז הא דקתני אחורי היד ואחורי המגל היינו או או:

וחד אמר תוך היד ואפילו אחורי המגל. פי' דהיינו הא דקתני ברישא תוך היד ותוך המגל היינו או או:

כתב יד ב

חד אמר תוך היד ותוך המגל. ס"ל רישא דוקא דשניהם בעינן ואז הוא לעניים אבל אם הי' תוך היד ולא תוך המגל או תוך המגל ולא תוך היד ה"ה של בעה"ב והא דתני סיפא אחר היד ואחר המגל לבעה"ב לאו דוקא אלא או או קתני:

וח"א תוך היד ואפי' אחורי המגל. והאי ס"ל סיפא דוקא קתני וברישא או או קתני:

כתב יד א

עליונים לעניים בלבנים. פי' דקאי על הא דקתני במתני' העליונים לעניים וקשה ליה מהיכן ידעינן עד היכן נקראים עליונים וע"ז נתן סימן בלבנים דהיינו כ"ז שהם לבנים נקראים עליונים:

הכל לעניים. וירוקים אין סימן כדמפרש:

שא"א לגורן כו'. פי' וא"כ אפי' בגורן איכא ירוקים ולכך איכא למימר דמשל עניים הן:

כתב יד ב

עליונים לעניים בלבנים. מפרש הא דקתני במתני' עליונים לעניים היינו כל אותן שהן לבנים נקראים עליונים:

שא"א לגורן לצאת בלי ירוקים. וכיון דבגורן ג"כ איכא ירוקים איכא למימר דגם הירוקים משל עניים הן:

כתב יד א

דרבי יהודה בן חגרא היא. פי' הא דקתני במתני' דאפי' אם היה ספק אם הוא של עניים או לא הוי לעניים היינו כר"י בן חגרא דהוא סבר דספק לעניים אבל רבנן סברי דספק לבעה"ב וכדמייתי מספק אם קצרה משנתגייר או קודם שנתגייר שפטור לרבנן מפאה וה"ה לספק דהכא:

ר"ל אמר ד"ה היא. פי' הא דקתני הכא שספק לעניים אתיא אפי' כרבנן דהתם והא דפטרי גבי גר שנתגייר והיה לו קמה דהתם עיקרו פטור פי' דהיינו מתחלה היה גוי והיה פטור ומספק א"א לחייבו אבל הכא ישראל שעיקרו חייב בלקט משום ספק אחר דהיינו אם היה לקט אין לפוטרו:

א"ר יוחנן. פי' דסבר דלרבנן אף הכא פטור ואין חילוק בין עיקרו חייב לעיקרו פטור דלר"י בן חגרא לעולם חייב ולרבנן לעולם פטור:

שכך היה מלמד ר"מ את ר"י בן חגרא. פי' שהיה תלמידו:

כתב יד ב

דר"י בן חגרא היא. הא דקתני במתני' דאפי' אם הוא ספק אם משל עניים או לא הוי

לעניים ריב"ח הוא דסבר ספק לעניים. אבל רבנן סברי ספק לבעה"ב וכדמייתי מברייתא גר כו':

רשב"ל אמר ד"ה היא. הא דקתני במתני' ספק לעניים אתיא אפי' כרבנן דברייתא דגר אלא דהתם בגוי שעיקרו פטור לכן ספקו פטור:

מלמד ר"מ את ר"י בן הגרא. שהוא תלמידו:

ר"מ משיב את החכמים. היינו חכמים דפליגי עליו גבי גר שהי' לו קמה אמרי אם ספק פטור. אי אתם מודים לי הכא בחורי הנמלים שספק לקט לקט. וחכמים השיבו לו כדלעיל שאני הכא דעיקרו ישראל חייב ספקו נמי חייב. וגוי שעקרו פטור ספקו נמי פטור:

כתב יד א

ספק לקט לקט. פי' ואין חילוק דלעולם ספק לעניים:

אמר רשב"ל. פי' רשב"ל דסבר דהכא כיון דאיירי בישראל שעיקרו חייב אפי' רבנן מודו שחייב גרם הכי **שכך היה משיב ר"מ את החכמים**. פי' דפליגי עליו גבי גר שנתגייר והיה לו קמה דפטרי התם רבנן עליהם מקשה **אין אתם מודים לי שספק לקט לקט**. פי' דהיינו כמו הכא דהוי [ספק] אם לעניים אם לבעה"ב הוי לעניים ואמאי פליגו הכא דלר"מ לא ס"ל לחלק בין עיקרו חייב לעיקרו פטור והם השיבו לו שמחלקין בין ישראל שעיקרו חייב לעכו"ם שעיקרו פטור:

ה"ג אמר רבי יוחנן כך היה מלמד ר"מ את ר' יהודא בן חגרא ספק לקט לקט. פי' לדבריו דס"ל דלרבנן אין חילוק כלל ולעולם ספק לבעה"ב ולכך ל"ל אלא שר"מ מלמד את ר"י בן חגרא ולפיכך אר"י בן חגרא בשם ר"מ במתני' ספק לקט לקט:

אר"ל. פי' דלר"ל דס"ל דהכא גבי לקט אפי' רבנן מודו לפיכך אמר דהכי הקשה ר"מ את חכמים כו':

ה"ג וכי זכה הוא מה ששנה לנו רבי כו'. פי' הוא לשון נקיות וכמו כעורה זו ששנה רבי בקדושין ופי' מפני מה לא דרשת כמו רבי:

הדרן עלך הפאה נתנית

כתב יד ב

וכי זכה הוא מה ששנה לנו רבי. הוא ע"ד שאמרו בקדושין עכורה זו ששנה רבי. כלומר מפני מה לא דרשת כמו רבי:

פרק ה

הלכה א

כתב יד א

גדיש וכו': **הכא את אמר אומדין כו'**. פי' גבי רוח שפזר את העומרין:

וכא את אומר כל הנוגעת בארץ ה"ה של עניים. פי' דהיינו גבי גדיש שלא לוקט תחתיו כו':

ומפרש קנס קנסו כו':

ומפרש דהיינו **אפי' שוגג**. דהיינו שגידש בשוגג:

ואפי' כריכות. פי' שא"א לערבן:

ואפי' חטין ע"ג שעורין. פי' דהוי מין אחר והכל לא זו אף זו קתני:

כתב יד ב

אפי' שוגג אפי' כריכות אפי' חיטין ע"ג שעורין וכו'. לא זו אף זו קתני:

כתב יד א

ה"ג ברם כב"ה עניים מעשרין ואוכלין. פי' בתמי' ומן הדין ודאי אינו פאה אלא כמו הפקר לעניים שהוא מפקיר אותן ויודע שלא יקחו אותם אלא עניים בתורת פאה ואי היה חייב במעשר הי' לנו לחוש שיאכלו עניים בלא מעשר דסברי שהיא פאה:

שמענו שהוא פטור מן המעשרות ד"ה. פי' אפי' לב"ה משום קנס שהפקר ב"ד הפקר וא"כ דעת ב"ד הוי שיהא בין לעניים בין לעשירים כדי שיפטור מן המעשרות אף שבודאי לא יקחו אלא עניים היינו משום שמעורב בתבואה שלהן אבל ההפקר היה בין לעניים בין לעשירים:

ה"ג מנין שהפקר ב"ד הפקר דכתיב כו': **ומנין שהוא פטור מן המעשרות**. פי' שההפקר פטור. הירושלמי מביא כאן מפני שעיקר הוכחה היתה מהאי מתני' דגדיש שלא לוקט תחתיו אבל עיקרה היא שנויה במקום אחר דאי עיקרה כאן קשה דהא בתחלה קאמר גבי גדיש שהוא פטור מן המעשרות משום הפקר ב"ד ועליה שאלו מנין שההפקר פטור מן המעשרות אלמא שהוא רוצה להוכיח ממקים אחר ואח"כ נוכיח גופא מכאן:

ה"ג עד כדון שביעית מוצאי שביעית מאי טעמא: **א"ר אבין היא שביעית**. פי' דהכא יש מה לאכול בשביעית:

כתב יד ב

כרם כב"ה עניים מעשרים ואוכלים. כלומר וכי עניים מעשרים לקט ואוכלין ואיך קנסו ליתן משלו. לעניים הלא יאכלו שאינו מעושר:

משום קנס דהפקר ב"ד הפקר. דהפקר של ב"ד הוא הפקר גמור בין לעניים בין לעשירים והא דלא יקחו אלא העניים משום שהוא מעורב עם הלקט שלהם:

ומנין שהוא פטור מן המעשרות. כ"ז שנויה במס' אחרת והתם שפיר מוכיח מהאי משנה דגדיש שלא לוקט תחתיו:

כתב יד א

תני אין מעברין כו': **שאין השנים כסדרן**. פי' שאינו ראוי לאכול מתבואה חדשה תיכף אחר הפסח:

היא מוצאי שביעית היא שאר שני שבוע כצ"ל:

כתב יד ב

שאין השנים כסדרן. ואין אוכלין אחר הפסח מתבואה החדשה:

כתב יד א

שומרהו שיבוא בחדושו. פי' וא"כ הוי העיבור מדאורייתא ולכך פטור מן המעשרות:

כתב יד א

ד"ה משום קנס שהפקר ב"ד הפקר כצ"ל:

כתב יד א

ד' קבין לכור או לבית כור. פי' דמבעיא לי' הא דקתני במתני' כדי נפילה כו' פי' כמו שראויה לפול לקט ממנה והא דפליג את"ק דאמר נמי אומדין אותה היינו דת"ק סבר דשמין לפי אותו זמן ולפי אותה שדה ולפי אותה תבואה והוא סבר שאין שמין אלא לפי רוב תבואות ורוב זמנים והיינו כדי נפילה ועליה מפרש בגמ' דשיעורא ד' קבין לכור ומבעיא ליה אם הוא לכור היינו לאותה שדה שקוצרין ממנה כור או לבית כור והיינו לאותה שדה שזורעין בתוכה בית כור:

תמן תנינן כו'. פי' דמייתי לה לומר דהאי כדי נפילה אינו דומה להתם דהתם אמר בנופל לה כדי לזורעה והיינו השיעור שזורעין באותה שדה והכא כדי נפילה כדי לקט הראוי לפול:

ומה קצבה. בפ' המקבל גבי אריס דעד מתי חייב לטפל בה דקתני אם יש בו כדי להעמיד כרי חייב:

כתב יד ב

ד' קבין לכור. ר"ל הא דארשב"ג כדי נפילה הוא השיעור ד' קבין לכור ופליג את"ק דאמר אומדין אותה היינו אותה השדה אומדין לפי מיטב השדה ולפי רוב התבואה ולפי הזמן ורשב"ג סבר דשמין לפי רוב התבואות ברוב הזמנים והיינו ד' קבין לכור:

תמן תנינן כו'. דהתם איתא נמי לישנא דכדי נפילה ומפרש לי' בענין אחר:

הלכה ב

כתב יד ב

שבולת שבקציר. שנמלטה מהמגל ונקצר כל סביבותיה אם אין מגיע ראשה לקמה ה"ה לקט של עניים. וכן פי' הר"מ. והר"ש מפרש שאותה שבולת היא שכחה. אע"פ שממשנה יו"ד דפ"ד ועד מ"ז דפרקין כולו איירי בלקט. הוציאו הר"ש מעל הסדר מפני שהכריחו הספרי דמייתי לא תשוב לקחתו מכאן א"ר ישמעאל שבולת של קציר כו'. מבואר דר' ישמעאל אמרו בשכחה. אבל המעיין יראה דמשנתינו לא נאמרה בשם ר' ישמעאל. והספרי לא קאי אלא על מ"ד פ"ב דעדיות ג' דברים א"ר ישמעאל לפני חכמים כו'. ושם שפיר איירי בשכחה. אבל כאן נאמר על הסדר בלקט. וגם לקט איתא במחובר כמו פאה ושכחה. ובמשנתינו אשמעינן לקט במחובר:

כתב יד א

ה"ג א"ר יוחנן והוא שיהא ראשה מגיע לקמה והוא שתהא יכולה להקצר עם הקמה כהדא דתנינן כו'. פי' דמייתי מלקט על שכחה אבל ודאי מתני' איירי בלקט כפי' התם דהא גבי לקט חניא ועוד דמסתמא גם לקט במחובר כמו השאר והא דמייתי הר"ש דאמר דאיירי בשכחה מדתניא בספרי לא תשוב לקחתו מכאן א"ר ישמעאל כו' והיינו ודאי בשכחה דהא האי קרא איירי בשכחה לאו האי מתני' אלא מתני' דעדיות פ"ב דהתם קתני משום ר' ישמעאל שבולת שבקציר ואיכא למימר דהספרי מייתי הך מתני' **היתה יכולה להקצר עם הקמה**. פי' דהיינו שיכוף אותה לקמה ויקצור:

כתב יד ב

כהדא דתנינן כו'. מייתי ראי' מן הלקט על השכחה:

כתב יד א

ה"ג יכולת להקצר עם הקמה והחיצונה יכולה להקצר עם הפנימית וא"י להקצר עם הקמה הפנימית נצולת כו': **שבולת שבקציר אינו יכול לפשוט ידך וליטלה הוא**. פי' בתמיה הא ודאי יכול ליטלה ואפ"ה צריך שיהא ראשה מגיע לקמה ואי לא הוי שכחה: **ומשני באומן השני שנו**. פי' דהתם אף רבי הושעיא מודה משיעבור הימנה הוי שכחה תיכף:

כתב יד ב

באומן השני שנו. דהתם אף ר' הושעיא מודה משיעבור הימנה הוי שכחה תיכף:

כתב יד א

ה"ג **דבר שהוא ראוי להציל ונטלו**. פי' אותו דבר:

כתב יד ב

דבר שהוא ראוי להציל ונטלו. אותו דבר המציל:

מהו שיעשה שכחה. את הדבר שניצל תחלה:

כתב יד א

מהו שיעשה שכחה. פי' את מה שהציל תחלה:

לא כבר נראית כו'. פי' קודם שנטל ואפ"ה כשנטל הוי שכחה:

דבר שהוא ראוי להציל ושכחו. פי' דהיינו שלא נטל אלא שכח את המציל אם הוי שכחה מה ששכח תחלה או לא:

ה"ג **ותציל שאינה עקורה את העקורה**:

בקוצר שורה ומעמר שורה. פי' דהיינו שקוצר תחלה כל השורה ואח"כ מתחיל לעמר מתחלתו:

כתב יד ב

דבר שהוא ראוי להציל ושכחו מהו. ששכח ליטול את המציל אם חזר השכחה שבתחלה להיות שכחה או לא:

בקוצר שורה ומעמר שורה. שמתחלה קוצר כל השורה ואח"כ מתחיל לעמר מתחלתו:

כתב יד א

ה"ג **א"ר יונה כו' ואם לאו מעשרותיו קבועין באלו ונותן לו את הראשונה**:

כתב יד א

דר' יוסי היא. פי' ת"ק דמתני' דאמר סתמא מעשר שבולת א' ונותן לו וא"צ לזכות תחלה כל הגדיש אתיא כר' יוסי:

וכדמפרש כל שחל פיו כו'. וה"נ כיון שנותן חליפיו לעני פטור מליתן אותו שבולת של לקט בכל שהוא:

דברי ר' יוסי. פי' אפילו לר' יוסי צריך לזכות לכהן. את הבכור ואח"כ נותן לו חליפין:

הוי ליה היא דרבי יוסי. פי' דכיון דר"א אמר אלא מזכה את העני בכל הגדיש פי' משמע דת"ק סבר דא"צ לזכות וא"כ אתיא דלא כר' יוסי:

כל גרמה היא אמרה כו'. פי' ממתני' שמעינן דאתיא כר"י מדאמר האי לישנא מזכה את העני בכל הגדיש דת"ק סבר א"צ לזכות את כל הגדיש אבל האי שבולת גופא באמת צריך לזכות והיינו כר' יוסי. ה"ג **תניא קדמאה סבר כו'**. זכייה ותיבת **אינה** מיותר:

ותניא אחריא סבר מימר אינה זכייה היא ר"ז כו' ותיבת **והתני** מיותר:

כתב יד ב

בשם ריש לקיש דר' יוסי היא. דאמר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ה"נ לת"ק כיון שנותן חליפיו לעני פטור מליתן שבולת של לקט וכן א"צ לזכות תחלה כל הגדיש לעני אלא נותן לו שבולת א':

דר"י צריך לזכותו לכהן. אפי' לר"י צריך לזכות תחלה הבכור ליד הכהן ואח"כ נקרא כל שחליפיו ביד כהן:

הוי לית היא דר"י. מדאמר ר"א אלא מזכה את העני משמע דת"ק סבר שא"צ לזכות וא"כ ת"ק דלא כר"י:

כל גרמא היא אמרה דר"י. אדרבה מדאמר ר"א מזכה את העני בכל הגדיש משמע דת"ק נמי ס"ל דצריך לזכות בשבולת א' אלא דא"צ לזכות בכל הגדיש:

הלכה ג

כתב יד א

אין מגלגלין בטופח. עיין בפי' הרמב"ם:

כתב יד ב

אין מגלגלין בטופח. עיין בשנות אלי':

כתב יד א

ה"ג תמן לא באו לרשות עניים . פי' גבי מדל שהיא קודם קצירה שעדיין לא זכו עניים ברם הכא הרי באו:

כתב יד ב

תמן לא באו לרשות עניים. גבי מדל שהיא קודם קצירה ועדיין לא זכו העניים. [כן הוא לפי גירסתו בחבורו. אבל סביב הירושלמי גרס בכת"י עצמו תמן לא באו לזמן חיוב. צריכין אנו לפרש לפ"ז שהגפנים עדיין לא באו לזמן חיוב פרט ועוללות. ברם הכא באו ר"ל התבואה באה לזמן חיוב לקט שכחה ופאה. ואפשר דהיא היא]:

כתב יד א

והא רמ"א אין מגלגלין. פי' משמע אפי' היזק בעה"ב מרובה והכא גבי מרבץ תני אם היזקו מרובה מותר:

ומשני שמין וגבי מרבץ אפשר דליכא לעמוד על השומא יפה:

ולמי הוא משלם. עד מתני' צ"ל אחר מתני' וקאי על ר"א דאמר לכשיגיע לביתו משלם עליה קאי ולמי הוא משלם כו':

כתב יד ב

והא ר"מ אמר אין מגלגלין. משמע אפי' היזק בעה"ב מרובה וגבי מרבץ תני אם היזקו מרובה מותר ומשני ושמין וגבי מרבץ אי אפשר דליכא לעמוד על השומא יפה:

כאן גרס ולמי הוא משלם. וקאי על מ"ש במתניתין כשיחזור לביתו משלם:

הלכה ד

כתב יד א

ה"ג לאביו מעשר עני לא אמרו אלא אם היו שניהם עניים כו': **שהן בעזיבה**. פי' שצריך לעזוב אותן במחובר ושם אין לו חלק לכך מותר אבל מעשר עני אסור שהוא בתלוש:

כתב יד ב

שהן בעזיבה. שעוזב פאה במחובר לקרקע ושם אין לו חלק אבל מעשר עני שהוא בתלוש דוקא לכן אסור:

הלכה ה

כתב יד ב

ה"ז גוזל לבעה"ב. שעושה בכיון שיפול כדי שילקוט בנו:

כתב יד א

הרי זה גוזל לבעה"ב. פי' שעושה בכיון שיפול כדי שילקוט בנו:

כתב יד א

א"ר יצחק ועניים מרודים. פי' הוא מפרש נמי הלשון של עולים ומפרש דהיינו מטולטלין כמו ועניים מרודים דמתרגמינן מטולטלים:

ואח"כ דרש מ"ש אח"ז והיינו **תביא בית** וכו':

כתב יד ב

א"ר יצחק ועניים מרודים תביא בית. ר' יצחק נמי בא לפרש לישנא דעולים ומרודים מתרגמינן מטולטלין שעולים מבית לבית:

א"ר אבין אם עשית כן כו'. והוא דרש תביא בית שנאמר אח"כ:

הלכה ו

כתב יד א

ה"ג ששכחוהו פועלים ושכחוהו בעה"ב אינו שכחה כו':

כתב יד א

ה"ג היה עומר בשדה כו' אינו שכחה היה עומד בעיר כו' הרי זה שכחה שנאמר כו': **אף**

לענין מציאה כן. פי' דהיינו כשעומד בתוך שדהו קונה לו שדהו מציאה שיש בתוכה שהוא יודע:

ה"ג מה אנן קיימין אם באינו יכול להגיע מה לי בתוך העיר כו'. פי' כיון שאינו יכול ליטלן אם ירצה א"כ אפי' בתוך שדהו נמי לא תקנו לו:

ומשני והוא שיכול להגיע בהן אפי' בתוך שדהו. פי' אפי' בתוך שדהו צריך שיהא יכול להגיע בהן אם ירצה:

כתב יד ב

אם באינו יכול להגיען. שאינו יכול ליטלן אם ירצה אפי' בתוך שדהו נמי לא תקנה לו ומשני והוא שיכול ליגע בהן כו':

כתב יד א

בזוכר את הקשין. פי' המחופים עליהן אז אינו שכחה דהקשין זכו אותו:

ה"ג לכובעות ר' יונה אמר מן לעיל. פי' שמעמיד אותו על הקרקע ככובע:

כתב יד ב

בזוכר את הקשים. המחפים את העומר אז אינו שכחה דהקשים זכו אותו:

הלכה ז

כתב יד א

לכומסאות מלרע. פי' שמעמיד אותו בחפירה:

לעומרין רברבין כצ"ל:

א"ר יונה כי תקצור קצירך. פי' הוא מפרש טעמא על מתני' מפני מה אין לפניו שכחה. ומפרש דצריך שיהא מעמר דוקא למקום גמר מלאכה:

הדרן עלך גדיש

כתב יד ב

לכובעות רי"א מן לעיל. שמעמיד אותו על הקרקע ככובע:

לכומסאות מלרע. שמעמיד אותו בחפירה:

לחררה גלגל. הוא כמו עיגול:

כי תקצור קצירך מפרש מ"ש במתניתין ממנו ולגורן אין לו שכחה:

פרק ו

הלכה א

כתב יד א

ב"ש כו', **ה"ג לאותה העיר אבל לא לעיר אחרת ע"ד דר"י הפקרו הפקר**. פי' אליבא

דב"ה דהא אינו דומה לפאה שהרי אף עשירים מותרין אף שאינו שוה לשמיטה דהא לר' יוחנן מפאה ילפינן ע"ד דר"ל הפקרו הפקר פי' כיון דלדידיה ילפינן משמיטה צדיך דוקא שיהא שוה לשמיטה וזה אינו שוה לשמיטה שהרי לא הפקיר לעיר אחרת:

כתב יד ב

ע"ד דר"י. אליבא דב"ה הפקרו הפקר כיון דהפקיר אף לעשירים הוי דומיא דפאה אף שלא הפקיר לבהמה ולגוים ולעיר אחרת דלא בעינן דומיא לשמיטה:

כתב יד א

הדא אמרה מיותר:

כיון שאדם מפקיר דבר ויצא מרשותו כצ"ל. פי' כיון שיצא מרשותו א"כ ליכא שום תנאי עליה ומותר לזכות אפי' לעשרים כו':

כתב יד ב

ויצא מרשותו הפקרו הפקר. אחרי שיצא מרשותו אין התנאי חל עליה ומותר אפי' לעשירים לזכות:

כתב יד א

עד כדון כשהפקירה לזמן מרובה. פי' אז הוי הפקר:

אבל הפקירה לזמן מועט פי' אי הוי הפקר כלל או לא:

שנים ושלשה ימים חוזר בו. פי' שהפקיר לשרם ושלשה ימים מותר לחזור בו:

ה"ג קומי ר"ז אפי' יותר מג' ימים. פי' שהפקיר על יותר מג' ימים:

א"ל כיון דאת אמר אפי' יותר מג' ימים הא יותר מג' ימים היא יותר מכמה ימים. פי' אפי' הפקיר על כמה ימים נמי יכול לחזור בו:

לישן דמתני' מסייע לר' זירא. פי' שאין חילוק בין יותר מג' בין יותר מכמה דקתני:

במה דברים אמורים פי' דהוה הפקר:

כשהפקיר סתם. פי' דהיינו לעולם:

אבל אם אמר שדי מופקרת יום א' כו' פי' אז הוי הדין דעד שלא זכה בה בין הוא או אחר יכול לחזור בו כו' אלמא דכשהפקיר על זמן הוי הפקר וחוזר בו לעולם וגם שאין חילוק בין זמן מועט מדקתני יום א' בהדי שנה א' אלמא כר"ז שאין חילוק בין יותר מג' ובין יותר מכמה:

הדא. אמרה היא זמן מרובה היא זמן מועט מיותר:

לא חשו על הערמה. פי' דהכא משמע דתיכף הוי הפקר ליפטר מן המעשרו, אפי' יזכה בהן הוא ולא חיישי' שהוא מפקיר בפירוש כדי שיפטור מן המעשרות אלמא דלא חיישינן להערמה:

כתב יד ב

אבל אם הפקירה לזמן מועט. אי הו הפקר או לא הוי הפקר כלל:

שנים ושלשה ימים חוזר בו. המפקיר רק לב' או ג' ימים מותר לחזור בו:

קומי ר"ז אפי' יותר מג' ימים. שהפקיר על יותר מג' ימים:

א"ל כיון דאת אמר יותר מג' ימים כו'. אפי' הפקיר על כמה ימים נמי יכול לחזור בו.

לישן מתני' מסייע לר"ז. דאין חילוק בין יותר מג' או יותר מכמה:

בד"א בשהפקיר סתם. היינו לעולם אבל אם אמר כו' אלמא המפקיר על זמן הוי הפקר וחוזר לעולם ואין חילוק בין על זמן מועט ובין מרובה דקתני יום א' בהדי שבוע אחת:

לא חשו להערמה. דתיכף הוי הפקר לפטר מן המעשרות אפי' יזכה בהן הוא עצמו ולא חיישינן שמא הוא מפקיר כדי לפטר ממעשר:

כתב יד א

דיו שנים. פי' ב' קבין דכיון דהוי ב"פ כיוצא בו הוי דבר מסוים:

ה"ג משום שורה צריך ג'. פי' ג' אגודות והיא א':

ולעשותו שורה לב"ש. פי' דלדידיה צריך ד' לשורה:

ה"ג כל עומרי השדה חצי קב וא' של ב' קבין כל עומרי השדה של ב' קבין וא' של ח' קבין. פי' דמבעיא ליה אי הוה לב"ש שכחה בכה"ג אי לא:

כתב יד ב

לעשותו שורה כב"ש. דס"ל דשורה הוא ד':

הלכה ב

כתב יד א

ה"ג וקשיא על דב"ה בגפה וגדיש כו' ואינון אמרין שכחה וקשיא על דב"ש בבקר ובכלים כו' ואנון אמרין שאינו שכחה: במקומו היה עומד בצד הגת כו'. פי' דמפרש מתני' [דלקמן פרק ז'] דיש לו שם בשדה וקתני בשמו ובמעשיו ובמקומו ומפרש במקומו היה עומד בצד הגת:

ומפרש מתני' דב"ש. פי' דמדמי הכא לגפה וגדיש דסברי הכא ב"ה שכחה:

ומשני ד"ה היא. דהכא אפי' ב"ה מודו שאינו שכחה מפני שהוא מחובר והוי דבר מסוים טפי:

כתב יד א

ה"ג באיזו עומרים פליגי כו' מפני שזכה בו. פי' והא דקתני ונתנו בצד הגפה היינו משום

שדרכו בכך דמסתמא כיון שרוצה לזכות בו הוא נותן בצד הגפה שהוא דבר מסוים כדי שלא ישכח אותו:

כתב יד ב

מפני שזכה בו. והא דקתני ונתנו בצד הגפה כו'. אינו אלא משום שדרכו בכך כשרוצה לזכות בו מסתמא הוא נותן בצד דבר המסויים כדי שלא ישכחהו:

כתב יד א

ותניתה ותניתה מיותר:

הלכה ג

כתב יד א

מה שאתה קוצר. פי' אבל לא מה ששכח תחלה קודם הקצירה:

ראשי שורות קמה. דהא בקמה כתיב דהיינו כי תקצור:

ממקום שבאת. פי' שכבר באתה דהיינו מה שקצר אחריו קרינן ביה שפיר לא תשוב אבל אם שוכח בסוף שורה עדיין לא בא לשם אינו שכחה וכל הני טעמים והא דמייתי מקראי הכל אינו אלא אסמכתא אבל עיקר טעמא הינו משום דעומר שכנגדו מוכיח וכדמפרש במתני' **עומר צד החיצון**. פי' מה שחוץ מן כנגד הקטן:

כתב יד ב

מה שאתה קוצר אתה שוכח. אבל לא מה ששכח קודם הקצירה:

עד כדון ראשי שורות קמה. דהא כי תקצור בקמה כתיב:

ממקומו שבאת לא תשוב לקחתו. אחרי שבאת וכבר קצר קרינן בי' שפיר לא תשוב אבל השוכח בסוף שורה שעדיין לא בא לשם אינו שכחה וכל הני טעמא דמייתי לקמן מקראי אינם אלא אסמכתא ועיקר טעמא מפורש במתניתין עומר שכנגדו מוכיח:

כתב יד א

בצד הפנימי. פי' מה שהוא שוה לקטן קרוי צד הפנימי:

כתב יד ב

עומר צד החיצון. הוא מה שלחוץ מן כנגד עומר הקטן:

בצד הפנימי. היינו מה שהוא שוה לקטן:

כתב יד א

משום צף. פי' שאינו על הארץ וגבי עגלה ערופה כתיב בשדה דהיינו שיהא בגלוי ויהא על הארץ:

כתב יד ב

התחתון משום טמון והעליון משום צף. ובעגלה ערופה כתיב בשדה ממעטינן שיהא דוקא בגלוי ועל הארץ ממש:

כתב יד א

אינו נדון כשורה. פי' אינו מצטרפין להיות שורה דהיינו אם שכח שנים מצד אחד וא' מצד השני הוי שכחה:

ה"ג ובא למחר אינו נדון כשורה. פי' דהוה הפסק:

ישב לאכול כו'. בהא מבעיא ליה:

כתב יד ב

בחיבורו גרס ובא למחר אינו נדון כשורה. דהוי הפסק אבל ישב לאכול ולישן מבעי ליה:

כתב יד א

והעליון אינו שכחה. פי' מפני שזכה בו:

ר"ז אומר בזוכר את חעליון. פי' הא דאר"ש שניהם אינם שכחה היינו פעמים ששניהם אינן שכחה והיינו כששכח את התחתון אחר שכבר זכר את העליון ולכך אינו שכחה משום דכיון שהיה לו זכות בעליון קנה אף התחתון:

כתב יד ב

והעליון אינו שכחה. שזכה בו:

ר"ז אומר וכר את העליון. הא דאמר ר"ש שניהם אינו [שכחה] היינו לפעמים אינו שכחה וכגון ששכח את התחתון אחר שכבר זכר את העליון וכיון דהו"ל זכות בעליון זכה אף התחתון:

כתב יד א

וכדמפרש אתיא דר"ז כר' יונה כו': **עד שיטול כל סביביו**. כאן צ"ל מ"ש אחר מתני' **ר' בון בר חייא אפי' לא עשאו אלא כמין גם**. פי' דהיינו שקצר מב' צדדין ושכחו הוי שכחה:

הלכה ד

כתב יד ב

כמין גם. שקצר משני צדדין ושכחו הוי שכחה:

כתב יד א

בקוצר ומניח תחת הגפן היו עשוין כמו סניפין ט"ס וכצ"ל תמן בבוצר נרגרין. פי' ולכך אינו שכחה אלא ב' גרגרין:

כתב יד ב

בבוצר גרגרים. לכך אינו שכחה אלא ב' גרגרים ברם הכא בעשויין סניפין היינו שחותך חתיכות כמו חצאין אשכולות לכן חצי אשכול נמי הוי שכחה:

כתב יד א

ברם הכא בעשין סינפין. פי' שחותך חתיכות כמו חצי אשכול ולכך אפי' חצי אשכול הוי שכחה:

ומפרש והוא שיהא חותכן בשוה. פי' אבל אם חתך אחד גדול מחבירו הרבה הגדול אינו שכחה:

כתב יד ב

והוא שיהא חותכן בשוה. אבל כשחותך א' גדול הרבה והשאר קטנים הגדול הרבה אינו שכחה:

כתב יד א

ב"ש אומרים לעניים ובה"א לבעה"ב ט"ס וצ"ל בש"א יתום ואלמנה הרי. פי' וא"כ הוי עם לגר ג':

ובה"א חד. פי' דהא כתיב ולאלמנה בוי"ו משמע דקאי איתום ולכך ליכא עם לגר אלא תרי:

הלכה ה

כתב יד א

עומר שאתה יכול כו'. פי' מלא תשוב לקחתו דייק:

א"ר יונה כתיב כי הקצור כו'. פי' דמפרש טעמא מפני מה קמה שיש בה סאתים אינו שכחה ומפרש דמקשינן לעומר:

כתב יד ב

עומר שאתה יכול לפשוט ידך וליטלו. מלא תשוב לקחתו דייק:

כתב יד א

ובלבד שבלין. פי' שצריך שיהא שבלין אז רואין אותן כדמפרש אם היו דקות אז רואין אותן אכלו הן מלאות אבל אם היה מקום פנוי אין רואין אותן כאלו היו שבלין:

כתב יד ב

א"ר יונה כי תקצור כו'. משרש טעמא מ"מ קמה שיש בה סאתים אינו שכחה. ומפרש דמקשינן לעומר:

ובלבד שבלין. אבל אם הי' מקום פנוי אין רואין כאלו הוא שבלין:

הלכה ו

כתב יד א

למה עומד שסביבותיו עומרין. פי' הוי שכחה ולא אמרינן עומר שסביבותיו קציר ולא עומר שסביבותיו עומרין וגבי קמה אמרינן כן עומר שסביבותיו קציר ולא עומר שסביבותיו קמה:

ומשני עומר שסביבותיו עומרין מה שתחתיו שדה כו'. פי' ושפיר קרינן ושכחת עומר בשדה:

כתב יד ב

ולמה עומר שסביבותיו עומרין ולא עומר שסביבותיו קמה. כלומר מ"ש דדרשת מקציר שסביבותיו קציר ולא שסביבותיו קמה ולמה לא תדרוש ולא שסביבותיו עומרין. **ומשני וסביבותיו עומרין מה שתחתיו שדה**. ושפיר קרינן בי' ושכחת עומר בשדה:

כתב יד א

שיפה בה כח העני. פי' שהרי יש בה לקט שכחה ופאה:

מצלת. פי אם שכח עומר או קמה בצדו:

עומר שהורע בו כח העני. שהרי אין בו לא לקט ולא פאה:

אינו דין שיציל. פי' אם שכח קמה בצדו פי' דהשתא הוי ק"ו מה אם קמה מציל את הקמה כ"ש העומר שיהא מציל את הקמה:

א"ל רבי מה אם קמה שיפה בה כח העני ניצולת עומר שהירע בו כח העני א"ד שיציל. פי' דה"ק ליה לדבריך הרי יכול לעשות ק"ו שיהא עומר מציל אפי' את העומר דמה אם מציל את הקמה דבקמה יפה כח העני בה אפ"ה אם שכח בצד העומר העומר מצילה. העומר שהורע בו כח העני א"ד שיהא ניצול אם שכח בצד עומר אחר וזה ודאי א"א אלא ודאי אין למדין בק"ו כה"ג:

ה"ג מדברי שניהם למדנו שאין מצילין עומר את עומר. פי' מדדחי ליה בזה דא"כ יציל אפי' את העומר משמע דפשיט ליה שאין מציל:

כח העני ושכחה תיבת ושכחה מיותר:

הרי מצלת צ"ל הרי ניצולת. **א"ד שיציל**. צ"ל א"ד שנצולת:

מצילות עומד מעומר. צ"ל שאין מצילין עומר את העומר ותי' אין מצילין קמה מקמה מיותר:

כתב יד ב

עומר שהורע כח העני אינו דין שיציל. וילפינן בק"ו מה אם קמה מציל את הקמה כ"ש עומר שהוא מציל את הקמה:

א"ל רבי מה אם קמה כו'. כלומר לדבריך נילף בק"ו שיהא עומר מציל את העומר אלא ע"כ דלא ילפינן ק"ו בכה"ג:

מדברי שניהם נלמד אין מצילין עומר את עומר. מדדחי לי' רבי דא"כ יציל עומר את עומר ש"מ דפשיטא להו לשניהם דאין מציל:

כתב יד א

ה"**ג כל שאינו שכחה הא אם שכח** פי' אח"כ **שכחה**:

כתב יד א

הדא אמרת דבר שהוא ראוי להציל ושכחה הרי זו שכחה תיפתר וכו':

תציל עקורה את שאינו עקורה. צ"ל להיפך ותציל שאינו עקורה את העקורה:

כתב יד א

לא על אתר. תי' לא מיותר וה"**ג ותבואה וכרם על אתר הוא**. פי' בתמיה וכי על אתר בא רשות העני באמצע הרי אפשר לאשכחי ששכח תיכף עד שלא היה לקט כלל בינתים וא"כ מקרי לא בא רשות העני באמצע אלא ודאי דראוי לבוא קאמר אף שעדיין לא בא אין מצטרפין ולכך קאמר שפיר תבואה וכרם שהן ראוין לבוא:

כתב יד ב

ותבואה על אתר הוא. בתמיה וכי על אתר בא רשות העני באמצע הרי מצינו ששכח מיד עד שלא הי' שם לקט כלל בינתיים ולא בא רשות העני באמצע אלא ודאי אף שעדיין לא בא אלא ראוי לבוא אין מצטרפין ולכך קאמר כגון תבואה וכרם דראוין לבוא המה:

הלכה ח

כתב יד א

ולא סוף דבר גסין. פי' אם שכח גסין שאין לו שכחה דמשום שדרכו ליבחן אח"כ בקטנים הנשארים יבוא לזכור אותו ולא מקרי שכוח לעולם או דהוי כמו מחמת אונס שמחמת הבחנה שכח והוה כמו מחופה בקש וע"ז אמר דאפי' דקין אין לו שכחה דהיינו שאטול אח"כ הדקין ושכח שאין לו שכחה כדמפרש **מאחר שדרכו לבחן בגסין**. פי' דמשום דאף בדקין כשהוא נוטל אם הוא מבחין אם הוא דק או גס ולכך שכח מכח הבחנה והוי כמו מחופה בקש או משום שדרכו ליבחן בגסין דהיינו לראות אם יש עוד שם גסין יזכור אף את הדקין ולא הוי שכוח לעולם:

הדרן עלך ב"ש

כתב יד ב

לא סוף דבר גסין. אם שכח גסין דאינו שכחה משום שדרכו לבחון בדקים הנשארים

ויזכור אותו ולא מקרי שכוח לעולם או מטעם אונס לא הוי שכחה דהוי כמו מחופה בקש. וה"נ מחמת הבחנה שכח:

אלא אפי' דקין. כשנוטל אח"כ הדקין אין לו שכחה דכשבא ליטול הדקין מבחין ג"כ אם הוא דק או גס וה"נ בשעת הבחנה יזכור את השכוח ולא הוי שכוח לעולם. או משום אונס דהבחנה הוי כמחופה בקש:

פרק ז

הלכה א

כתב יד ב

כזית הנטופה בשעתו. בשעה ששכח את הזית אף שאינו נוטף בשאר שנים ואשמעינן אף שאין לו שם רק שהוא כזית הנטופה בשעתו ובנטופה יש חסרון שאינו אוגר שמנו בתוכו ויש בו מעלה שיש בו שמן הרבה. ומעלתו פחות מזיתים שיש להם שם מ"מ אינו שכחה. כ"ה בש"א:

כתב יד א

כל זית כו': **ה"ג היו שניהן יחידין**. פי' שזית אחד עומד אצל דקל א':

זה מסיים את זה. פי' ושניהם אינן שכחה:

שלא היו זיתים מצוין. פי' וא"כ הוי אז זיתים סתם כמו השתא נטופה ואפ"ה סברי רבנן דיש להם שכחה אף שודאי לא פליגי בנטופה והיינו משום דהוה כל שדהו נטופה וסברי רבנן דיש להם שכחה:

כתב יד ב

היו שניהם יחידים. הי' זית יחיד עומד אצל דקל יחיד:

זה מסיים את זה. נמצא שניהם מסוימים ושניהם אינם שכחה:

כתב יד א

ה"ג והתנינן נטופה אלא שופכני שהוא עושה הרבה והתנן במעשיו כו': **ה"ג דבש"א אינו שכחה**. פי' גבי נפה וגדיש כו':

כתב יד ב

לא אמר ר"י אלא בראשונה. דאז היו סתם זיתים חשוב כמו נטופה דהשתא ופליגי עליו רבנן דהוי שכחה והא בנטופה לא פליגי רבנן דלא הוו שכחה אלא ע"כ טעמא דרבנן בסתם זיתים הוו כמו כל שדהו נטופה דיש להן שכחה:

כתב יד א

ה"ג התיבון הרי עומר שכחה לא כתיב אחריך. פי' ואיך יליף אחריך שיהא שכחה לזיתים:

ומשני מכיון שכתוב לא תשוב כמו שכתוב כו'. פי' דלא תשוב הוי כמו אחריך:

ופריך מעתה אין שכחה לגפנים לר' יוסי פי' כיון דלא דריש אחריך דהא מאחריך ידעינן אף בגפנים ובגפנים לא פליגי:

כתב יד א

ר' יונה בעי ההן זית נטופה כו' ע"ד דר"י אפי' התחיל בו כו'. פי' דהא דר"י דאמר אינו שכחה לזיתים ודאי שאין חילוק בין התחיל ללא התחיל דהא משמע שלעולם אין לו שכחה והוי טעמא משום דהוה כמו נטופה אלמא דסבר דבנטופה אין חילוק בין התחיל ללא התחיל ופליג אמתני' דלקמן דמחלק בין התחיל ללא התחיל:

כתב יד ב

הדין זית נטופה הואיל והוא מסוים. הא דנטופה אין לו שכחה אינו אלא משום משיבותו הוא מסוים:

ע"ד דר"י אפי' התחיל בו כו'. הא דאר"י אין שכחה לזיתים משמע לעולם אין לו שכחה בין התחיל ובין לא התחיל וחשיבות הזיתים לר"י הוי כמסוים דנטופה אלמא לר"י אין חילוק בין התחיל אפי' בנטופה ופליג אמתני' דמחלק בין התחיל:

הלכה ב

כתב יד א

של שני מלבנים . פי' בכל שורה הוי שני מלבנים ודרכם היה בכל שורה הוי שני מלבנים ודרכם היה בכל שורה ליטע בתוכו גפן וע"ז אמר שאם שכח אמצע הגפן שבאמצע השורה לא הוה שכחה:

כתב יד ב

של שני מלבנים. בכל שורה הוי שני מלבנים ודרכו הי' בכל שורה ליטע בתוכו גפן ואם שכח אמצע הגפן שבאמצע השורה לא הוי שכחה:

כתב יד א

אי משום דבר מסוים. פי' להכי לא הוי שכחה:

אין כאן זיתים. פי' בתמי' והלא יש כאן עוד זיתים ואמאי הוי מסוים יותר מהן:

אי משום שורה. פי' שעומד באמצע שורה של מלבנים:

הוא עצמו נידון כשורה. פי' ואמאי צריך ג' שורות:

ומשני ע"י שורה. פי' של זיתים שהוא עומד באמצע וע"י שורות שלו של מלבנים לכך לא הוה שכחה שהוא עומד בין השורות באמצע זיתים והא דנקט של שני מלבנים משום שדרכן היה ליטע זית א' בין ב' מלבנים והוא ר"ל דהכא איירי שיש ג' זיתים לכך אמר ג' שורות של ב' מלבנים:

כתב יד ב

אין כאן זיתים. בתמיה הלא יש כאן עוד זיתים אמאי זה הוי מסוים יותר מהן:

הוא עצמו נידון כשורה. ואמאי צריך ג' שורות. ומשני ע"י שורה של זיתים שהוא עומד באמצע וע"י שורות של שני מלבנים לכך לא הוי שכחה שהוא עומד בין השורה באמצע זיתים:

והא דנקט של שני מלבנים משום שדרכן היו ליטע זית א' בין שני מלבנים והוא ר"ל דהכי איירי שיש ג' זיתים לכך אמר ג' שורות של שני מלבנים:

כתב יד א

בזית גוריין. פי' ששכח זית תלוש שהיה מונח בין ב' מלבנים אלו:

אפי' שאר כל הזיתים. פי' מחוברין:

מכיון שדרכו ליבחן. פי' מחמת שהוא עומד במקום מסוים לכך אין לו שכחה:

כתב יד ב

בזית גודיין. זית תלוש המונח בין ב' מלבנות ושכחו:

אלא אפי' שאר כל הזיתים. המחוברין כיון שדרכן לבחון ונמצא הוא עומד במקום מסוים אין לו שכחה:

כתב יד א

ה"ג במד"א בשלא היה מכירו אבל אם היה מכירו. פי' אותו האילן:

כתב יד ב

אבל אם הי' מכירו. אותו האילן מרדף אחריו:

כתב יד א

מרדף אחריו אפי' עד מאה הא אם יש בו סאתים ושכחו ה"ז שכחה. פי' מהכא ילפינן דאם התחיל בו ויש בו סאתים ושכחו ה"ז שכחה דמשמע דהאי בד"א קאי נמי איש בו סאתים:

ע"ז אמר לא על הדא אתאמרת . פי' האי בד"א **אלא על הקדמייתא כל זית** כו':

הא אם יש בו סאתים:

פי' השתא איכא למימר דאם יש סאתים אפי' התחיל בו אינו שכחה:

כתב יד ב

הא אם יש בו סאתים. דמשמע האי בד"א קאי נמי על יש בו סאתים דאם התחיל בו ויש בו סאתים ושכחו ה"ז שכחה. ומשני לא על הדא אתאמרת האי בד"א אלא על הקדמייתא אבל ביש בו סאתים השתא איכא למימר אפי' התחיל בו אינו שכחה:

כתב יד א

ה"ג ותרין פתרין כ"ז שיש לו תחתיו יש לו בראשו אין לו תחתיו אין לו בראשו רמ"א משתלך המחבא קודם לכן כו':

פתר כו' יש לו בראשו רמ"א משתלך המחבא הלכה המחבואות אע"פ שיש לו תחתיו אין לו בראשו תני משום ב"ש וכו':

כתב יד א

וגמרו ה"ז אין לו בראשו כצ"ל:

הלכה ג

כתב יד א

פחות . מכאן אשכול. פי' דסבר ר"י מדקתני גבי עוללות שנים ושלשה גרגרים משמע דוקא כה"ג אבל פחות מכאן אינו עוללות:

כתב יד א

בירתא דחרובתא צ"ל **כריתא דחרובתא**: **ר' חונא בשם ר' אבון שני תמידין עד ר' חונא בשם ר' אידי** מיותר:

כתב יד א

ראיה אזל צ"ל רבי אזל:

הלכה ד

כתב יד א

ה"ג מתוך שהוא מעכן. פי' ע"י מה שהוא מידל. **הוא עושות יותר**. ותיבות **לשנה הבאה** מיותר:

הלכה ה

כתב יד א

שקורין עליו את ההלל . ויהא חייב בביעור עד ויפדה במחובר צ"ל למעלה קודם **ויהא מותר לאונן** וכן למטה צ"ל נמי כן:

כתב יד א

אר"א כיני מתני' כו' כל עיקר תיבת כל עיקר מיותר וצ"ל בסוריא:

א"ל חמי מה אמר כו' כרם רבעי בסוריא כאן צ"ל כל עיקר:

כתב יד א

חיפה שאל את ר"י אמרינן צ"ל שאל לר"י דאמר: כמה דתימר אין מע"ש בסוריא דכוותיה אין נטע רבעי בסוריא כן ר' יוסי בר' יהודא אמר כמה דתימר אין מע"ש אלא לאחר י"ד שנה כו' אלו נאמר כב"ש צ"ל **אם אומרים לב"ש**:

כתב יד א

א"ל ולא ר"י. צ"ל **ולא ב"ש כר"י סברין מימר כל דא הלכתא ב"ש כר"י**:

כל הסוגיא במס' מעשר שני פ"ה ה"ג:

הלכה ו

כתב יד א

אם אין בציר אין פרט. פי' דהיינו שנפרט ראשונה כיון שלא היה עדיין בציר אינו פרט:

עד שיהא בציר בשעת הבציר כצ"ל. פי' דהא דמהני בציר היינו דוקא כשהוא בשעת הבציר אבל אכלתן חיה קודם שבצר אף שהיה בציר לא הוי העוללות לעניים:

כתב יד ב

אם אין בציר אין פרט. היינו שנפרט ראשונה כיון שלא הי' עדיין בציר אינו פרט:

עד שיהא בציר בשעת הבציר. הא דמהני בציר דוקא כשהוא בשעת הבציר אבל אכלתן חיה קודם הבציר אף שהי' בציר אין העוללות לעניים:

הלכה ז

כתב יד א

מה רבנן סברי מימר קורות ופירות. פי' רבנן דאסרי גמזיות יסברו דשניהם הקדישו:

ואח"כ גרסי' אין תימר קורות ופירות הקדישו. פי' דטעמא דרבנן הוי משום דקורות ופירות הקדישו בפי' א"כ איכא למיבעי **המקדיש שדה אילן** פי' סתם **אם שייר לו הגידולין** פי' שאינו בכלל הקדש אם לא אבל אי סברי רבנן שלא הקדישו אלא קירות ופירות הוי בכלל לכך אסור גמזיות תו ליכא למיבעי מידי דה"ה בגידולין כן:

מפני שהוא כרם הקדש. פי' קודם שהיה העוללות וכרם הקדש פטור מן העוללות:

ה"ג פטור מן הפרט ומן השכחה ומן הפאה וחייב בשביעית ר"ז כו'. פי' בא ליתן טעם מפני מה חייב בשביעית:

כתב יד ב

סברין מימר קורות ופירות. רבנן דאסרי גמזיות יסברו דשניהן הקדישו:

אין תימר קורות ופירות הקדישו צריכה לרבנן. שאם נאמר טעמא דרבנן הוא משום דהקדישו בפי' קורות ופירות א"כ איכא למבעי המקדיש שדה אילן סתם אם שייר לו הגדולין או לא אבל אם נאמר טעמא דרבנן כשהקדיש הקורות הוי הפירות בכלל ליכא למבעי אלא בגידולין ה"ה כן:

שניא היא שהוא כרם הקדש. קודם שבא לכלל עוללות הוו הכרם של הקדש והקדש פטור מן עוללות:

כתב יד א

לאוכלו בלא פדיון. פי' דמקשי האיך עושין בפירות שביעית של הקדש דהפירות גופא א"א לאכלן כמו שאר שביעית הא אין הקדש יוצא בלא פדיון ולפדותו ולאכלו קשה דא"כ הוו המעות דמי שביעית דשביעית תופסת דמיו וא"כ יהא אסור ליקח שום דבר מזה דהוי כלוקח לו קרדום מדמי שביעית:

ומשני מחליפו ביד אחר. פי' שמחליף אותן המעות על מעות אחרים שיש לא' של חולין שהוא רוצה לאוכלן ויוצאין אלו מאיסור שביעית דזה כלל בידינו ראשון ראשון נתפס בשביעית ופרי עצמו אסור אבל האמצעים יוצאין ע"י חולין אלו לחולין:

למה לינן אמרין. פי' החילוק אם הקדיש קודם שנודעו העוללות לאחר שנודעו העוללות כו':

כתב יד ב

נמצא כלוקח לו קורדם. דהא שביעית תופסת דמיו ואסור ליקח שום דבר מדמיו וכאלו לוקח לו קורדום מדמי שביעית:

מחליפו ביד אחר. מחליף אותן המעות על מעות אחרים שיש ביד אחר מעות של חולין ורוצה לאוכלן ובזה יוצאין אלו המעות מאיסור דמי שביעית והוא לפי הכלל דאחרון אחרון נתפס בשביעית ופרי עצמו אסור אבל האמצעיים יוצאין לחולין:

ולמה לית אנן אמרין. דהחילוק הוא אם הקדיש קודם שנודעו העוללות לאחר שנודעו העוללות כההיא דאר"י כו':

כתב יד א

והורו כר' יוסי. פי' שצריך ליתן שכר גידוליו להקדש:

כתב יד ב

והורו כר' יוסי. דנותן שכר גדולין להקדש:

כתב יד א

ואפי' על ר' הושעיא לית הדא פליגא. פי' סיפא דקתני וברוגליות משיעבור הימנה ור' הושעיא סבר כל שאתה יכול ליפשוט:

ומשני שנייא היא כו':

הדרן עלך כל זית

כתב יד ב

ואפי' על ר' הושעיא לית הדא פליגא. היינו סיפא דמתניתין דקתני וברגליות משיעבור הימנה ור' הושעיא אומר כל שאתה יכול לפשוט ידך כו':

פרק ח

הלכה א

כתב יד א

מאימתי כו': **ה"ג ופחות מכאן אינו אסור משום גזל**. פי' פחות מד' איסרין בתמי' וא"כ אמאי מותר לאחר ללקוט:

ומשני מתוך שהוא יודע שאינו מביא פרנסתו. פי' דהיינו ד' אסרין שהן ב' סעודות לו וב' סעודות לאשתו:

אף הוא אינו יוצא. ומפקיר ליה לכך מותר לאחר ללקוט:

כתב יד ב

ואחר לכן אינו אסור משום גזל פירוש אמאי מותר ללקוט לאחר מכאן. ומשני מתוך שהוא יודע שאינו מביא פרנסתו היינו ב' סעודות לו וב' סעודות לאשתו שהוא ד' איסרין אף הוא אינו יוצא ומפקיר לי' לכן כל אדם מותרין:

הלכה ב

כתב יד א

עד איכון. פי' על כמה תבואה הן נאמנין שהיא משל לקט:

ומשני דמשערין עד מקום שדרכו לילך כו'. פי' עד אותו יום משערינן מהתחלת הקציר אם יכול ללקוט מכל השדות שדרכו לילך ולבוא שם על אותן תבואה נאמן וע"ז מייתי ראיה שאין משערין מה שיכול ללקוט במקום א' אלא בכל מקומות שדרכו לילך כדמביא **מעשה והאמין** כו':

ואפשר כן. פי' ללקוט כ"כ משדה אחד **אלא מכא ציבחר ומכא ציבחר** אלמא שאין משערין במקום א' כו':

כתב יד ב

עד איכון. פי' עד איזה סך תבואה נאמנין לומר של לקט. **ומשני עד מקום שדרכו ללילך ולבא בו ביום**. כלומר מתחלת הקציר ועד אותו יום משערינן כמה שיכול ללקוט מכל השדות שדרכו ללילך לשם ומייתי ראי' ממעשה שהאמין רבי שאין משערינן בשיעור לקט ממקום א' אלא מכל המקומות שדרכו ללילך לשם:

כתב יד א

מתני' דר"א היא כו'. פי' שאמר שנאמן על מעשר עני ולא חיישי' שמא לא הפריש ממנו ראשון וה"ה לשני:

ומשני שנייא היא. פי' דשני כיון שהוא אוכל בעצמו איכא למימר שמא לא תיקן כראוי אבל מעשר שנתן לעני שאין נהנה מהן מסתמא אינו עושה מצוה בדבר עבירה ולהכי אמרינן שהוא נאמן:

ובן לוי נאמן לעולם. פי' דמשמע ליה נאמן אפילו על הפרשת תרומת מעשר אפי' בשביעית נאמן לומר שהוא ממעשר שנתנו לו לענין שא"צ לאוכלו בקדושת שביעית וגם שיהא פטור מן המעשר אף שבלא זה פירות שביעית פטורין מן המעשרות איכא למימר דהא כיון שאמר שאינו מפירות שביעית יהא חייב ולא יהא נאמן לומר שהן ממעשר כיון שאין השנה של מעשר קמ"ל דנאמן:

כתב יד ב

מתני' דר"א:

מ"ש במתני' שנאמנין על מעשר עני ולא חיישינן שמא לא הפריש מעשר שני או מעשר ראשון:

שניא היא שא"א עושה מצוה בדבר עבירה. כלומר היכא שמחזיק התבואה לעצמו חיישינן שמא לא תקנו כראוי אבל מעשר שנתן לעני לשם מצוה חזקה שא"א עושה מצוה בדבר עבירה:

כתב יד ב

כבן לוי נאמן לעולם אפי' בשביעית. הוא נאמן לענין שא"צ לאוכלו בקדושת שביעית ושהוא פטור ממעשרת ואפי' בשביעית שאינו שנת מעשר נאמינהו שאינה של שביעית וגם פטור מן המעשרות:

כתב יד א

מעשר ברור הוא. פי' שהפריש בפניו:

אבל באומר ניתן לי. פי' שאמר שנתן לו ואמר שהן של מעשר או משלי הן דהיינו שאני הפרשתי אינו נאמן:

ורצה להביא ראיה ממתני' דקתני אינן נאמנין אלא ע"ד שבנ"א נוהגין כן. פי' דהיינו שאין בנ"א נוהגין אלא להפריש בפני הלוי:

ודחי דלא קאי ע"ז אלא על אותו התבואה שדרך בנ"א נוהגין ליתן כך והיינו כדמפרש לקמן במתני' נאמן על החיטין ואין נאמן על הקמח:

כתב יד ב

דו מתני' אינן נאמנין. מייתי ראי' ממתני' שאין בני אדם נוהגין להפריש אלא בפני הלוי ודחי דלא קאי אלא על מין תבואה שדרך בני אדם נוהגין ליתן כך. וכמ"ש במתני' דלקמן נאמנין על החיטים כו':

הלכה ג

כתב יד א

אפי' כן אינו נאמן. פי' לומר שנתנו לו דבר שאין דרכו [לתת]:

יהא עני וכו' יהא עני וכו' תיבת יהא יהא מיותר:

כתב יד א

אלין דבי אסי כו'. פי' דמיתי ראיה שנוהגין לפעמים להוציא מעט מלפניו:

הלכה ד

כתב יד א

א"ל אהן צררא סמך דא ברתא צ"ל קודם א"ר מנא .:

כתב יד א

תניא ד' ליטרין . פי' אירק קאי דקתני התם ליטרא מייתי הך דקתני ד' ליטרין:

כתב יד א

הבבלים אוכלין אותו כו'. פי' ולכך מערבין בהן שהוא ראוי לבבליים:

הלכה ה

כתב יד א

מדה זו אמורה בכהנים. פי' אם חולקין להם תרומה בגורן או מעשר צריך ג"כ ליתן להם כשיעור הזה:

כתב יד ב

מדה זו אמורה בכהנים כו'. כשחולקין להם בגורן תרומה ומעשרות נותן להם כמדה הזאת:

כתב יד א

ה"ג **אבל בכשיעור לא היה ממועט: נתן לפניהם והן מחלקין ביניהם: וכא את אמר אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום**. פי' ומפרש בשניהם חד שיעורא וככר בפונדיון היינו נמי חצי קב דהא צריך להוציא ממנה יציאה עד שיהיה פת וכיון שאתה צריך שיהא הפת גופא חצי קב א"כ בתבואה היה צריך יותר:

ומשני צא מהן שליש ליציאה. פי' האי ככר בפונדיון אינו חצי קב דמסתמא בשמוכרין בשוק חצי קב בפונדיון החנוני מוכר שליש פחות דהוא מחזיק שליש על הוצאות שהוא צריך להוציא עד שתאפה ולפיכך הכא כשהוא נותן חיטין צריך ליתן חצי קב שאף שיוציא מהן שליש על הוצאות אפיה יהיה לו מזון ב' סעודות:

ובלחוד בהדין שיעורא. פי' שאינו אופה אלא כזה השיעור אבל אם הוא אופה הרבה כא' אז א"צ להוציא כ"כ:

כתב יד ב

ובלחוד בהדין שיעורא. אבל אם אופה הרבה אז א"צ להוציא הוצאות כ"כ:

כתב יד א

מן העיר. צ"ל מן הגורן:

הלכה ו

כתב יד א

ה"ג **הוי מטעים לון אורייתא**. פי' שהיה מנסה אותן באורייתא אם הם ראויין להיות פרנסין מחמת אורייתא או לא:

כתב יד ב

מטעים להון אורייתא. מנסה הי' אותם בתורה אם ראוין למנותן מחמת התורה או לא:

כתב יד א

ה"ג **רב ור' יוחנן ח"א מדקדקין בכסות** . פי' ליתן לעני הגון **ואין מדקדקין בחיי נפשות** שצריך ליתן לכולם:

וחורנא אמר אף בכסות אין מדקדקין. פי' וצריך ליתן לכולם:

מתני' פליגי על מ"ד כו' דתני בד"א כזמן שאין מכירין אותו. פי' אז אינו מצווה להלביש אותן:

אבל בזמן שמכירין אותו אף מכסין אותו כו'. פי' אלמא שמדקדקין בכסות:

ומשני תפתר לה לפי כבודו. פי' לפי כבודו אז מדקדקין אבל סתם כסות אין מדקדקין כדקתני מפני בריתו של אאע"ה:

וה"ג אחר ר' יוחנן מדקדקין בכסות ואין מדקדקין:
פתר לה לפי כבודו צ"ל אחר **הכל לפי כבודו**:
ותנינן מיותר וצ"ל דתני:
והתני למזונות למזונות מיותר וצ"ל לתמחוי ל' יום לקופה ג' חדשים לכסות ו' חדשים לקבורה ט' חדשים וכו':
מהו לפסין ולצדקות. פי' הא כולהו חשבינן בשלמא אי הוי קדמיתא ליטול א"כ איכא למימר דהאי לצדקות הוי ליתן אבל אי אף קמייתא ליתן קשה מהו לפסין ולצדקות כו':
כתב יד ב
מדקדקין בכסות. אם הוא עני הגון ואין מדקדקין בחיי נפשות אלא נותנין לכולם:
והתני לפסין ולצדקות י"ב חודש. בשלמא אי הוי קדמייתא ליטול תאמר האי לצדקות היינו ליתן. אבל כשתאמר קדמייתא נמי ליתן מה האי לצדקות הא כל הצדקות פרטינהו:

הלכה ז

כתב יד א
והתני מעשה צ"ל ותני:
ואפשר כן. פי' שיהא צריך לליטרא בשר צפורין:
ומשני שלא היה [יכול] לאכול עם אחרים מפני שהוא איסטניס ולכך צריך ליטרא בשר צפורין כדי שיהא טעם בתוכו:
כתב יד ב
ואפשר כן. שיהא צריך לליטרא בשר צפורין. ומשני מתוך שהי' איסטניס ולא הי' יכול לאכול עם אחרים נצרך לליטרא בשר צפורין שיהא טעם במרק:
כתב יד א
א"ר מנא כלי כסף צ"ל כלי נחושת:
כתב יד א
או לבע"ח מיותר:
כתב יד א
וירדתי הגורן עד וערטילאי צ"ל קודם מתני':

הלכה ח

כתב יד א
המסמע צ"ל המסמא:
אית הוית תיבת אית מיותר:

כתב יד א

דלא רהטי מית לך צ"ל מתן לך: מקבל פיוסך ויגמול יתך חסד תיבות מקבל פיוסך מיותרים:

כתב יד א

כיני מתני' צ"ל תני מתני' הדרן עלך מאימתי וסליקא לה מסכת פאה: